תלמוד ירושלמי · מפרשים · קרבן העדה על תלמוד ירושלמי · סדר נזיקין

קרבן העדה על תלמוד ירושלמי שבועות

רבי דוד פרנקל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

קרבן העדה על תלמוד ירושלמי שבועות

רבי דוד פרנקל

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קרבן-העדה-על-תלמוד-ירושלמי-שבועות/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 10
הלכה ג 15
הלכה ד 17
הלכה ה 21
הלכה ו 22
הלכה ז 27
פרק ב 29
הלכה א 29
הלכה ב 36
הלכה ג 37
הלכה ד 39
הלכה ה 40
פרק ג 41
הלכה א 41
הלכה ב 44
הלכה ג 46
הלכה ד 46
הלכה ה 49
הלכה ו 52
הלכה ז 52
הלכה ח 54
הלכה ט 58
הלכה י 60
פרק ד 61
הלכה א 61
הלכה ב 67
הלכה ג 69
הלכה ד 71
הלכה ה 71
הלכה ו 73
הלכה ז 73
הלכה ח 74
הלכה ט 74
הלכה י 75
פרק ה 76
הלכה א 76
הלכה ב 80
הלכה ג 82
הלכה ד 84

פרק א

הלכה א

שתים. כתיבי בקרא או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב אוכל להיטיב לא אוכל להרע שמענה את עצמו וה"ה לכל דבר שהוא הן ולאו להבא דלהרע או להיטיב להבא משמע:

שהן ארבע. יש לרבות עוד שתים אחרים דלא כתיבי והן הן ולאו דלשעבר כמו אכלתי ולא אכלתי לא אכלתי ואכל:

ידיעות הטומאה. או נפש כי תגע בכל דבר טמא האמור בויקרא אצל טומאת מקדש וקדשיו:

שתים. כתיבי בקרא דכתיב ונעלם ממנו והוא טמא משמע שנעלמה ממנו טומאה וע"י אותו העלם אכל בשר קדש הרי אחת או נכנס למקדש הרי שתים:

שהן ארבע. יש לרבות עוד שנים חיובים אחרים העלם קדש והעלם מקדש וזכור הוא את הטומאה:

יציאות השבת. הוצאה מרשות היחיד לרה"ר ילפינן מקרא מדכתיב ויצו משה ויעבירו קול במחנה וגו' לא תפיקו מרה"י לרה"ר:

שתים. אחד לעומד בפנים ונטל החפץ ממקומו והוציאו לחוץ ואחד לעומד בחוץ והושיט ידו לפנים ונטל החפץ והוציאו:

שהן ארבע. יש להוסיף עוד שתים היינו הכנסה אע"ג דלא כתיבי אמרינן כשם שהקפידה התורה מרשות לרשות בהוצאה כך הקפידה על ההכנסה אחת לעומד בפנים והוציא ידו לחוץ ונטל החפץ והכניס ואחת לעומד בחוץ ונטל החפץ ממקומו והושיטו לפנים והניחו:

מראות נגעים שתים שהן ארבעה. שנים כתיבי בקרא שאת ובהרת שהם ארבעה תולדה דשאת ותולדה דבהרת דלא כתיבי בקרא:

גמרא **ה"ג מהו שתים שהן ד' שתים לחיוב ושתים לפטור או ד' לחיוב וד' לפטור כ"ה הגירסא ריש שבת**. וה"פ במתני' דשבת תנן יציאות השבת שתים שהן ד' בפנים ושתים שהן ד' בחוץ ומבעיא ליה פירושא דמתני' ב' לחיוב לבע"ה העומד בפנים דהיינו הוצאה והכנסה שהוא לבדו עשה עקירה והנחה וחייב על שגגתו חטאת ועל זדונו בלא התראה כרת ובהתראה סקילה שהן ארבע עוד שתיים שאסרו חכמים שלא עשה אלא מקצת מלאכה או ה"ק שתים כתובים בקרא והן שתי הוצאות אחד לבע"ה ואחד לעני שהן ד' הכנסות דאתיין מדרשא א' לבע"ה וא' לעני וכולן בפנים על ד' אלו חייב בקרבן ושתי

הוצאות שהן ד' שתי הכנסות שאין בהן קרבן בפנים אלא עונשין בחוץ דעברי אאיסור דרבנן:

ה"נ נישמעינה מן הדא שבועות שתים שהן ארבע א"ר בא תמן כולהון לחיוב ברם הכא חיוב ופטור אתינן מיתני הדא אמרה ד' לחיוב וד' לפטור א"ר יוסי מתני' אמרה כן שבועות שתים שהן ד' לחיוב ודכוותה יציאות השבת שתים שהן ד' לחיוב והתני דלתות כו' וכ"ה בשבת וה"פ נשמעינה מן הדא תא שמע ממת י' דהכא דתנן שבועות שתים שהן ד' יציאות השבת שתים שהן ד' ותו לא וקשיא למה לא תני גם הכא יציאות השבת שתים שהן ד' בפנים ושתים שהן ד' בחוץ כדתנן בשבת:

א"ר בא. כלומר וא"ר בא דלא קשיא התם בשבועות דלאו עיקר שבת הוא ולא נקט אלא איידי דשתים שהן ד' לא קחשיב אלא חיובין אבל הכא דעיקר שבת הוא תני חיובי ופטורי ור' בא אמר מילתיה בשבת לכך קרי שבועות תמן ושבת הכא:

הדא אמרה. זאת אומרת כלומר מדברי ר' בא שמעינן דארבע לחיוב וד' לפטור קאמר דאי ס"ד שתים לחיוב ושתים לפטור קאמר א"כ אף בשבועות תני פטורין הדרא קושיא לדוכתא ליתני התם נמי ב' שהן ד' בפנים ושתים שהן ד' בחוץ:

אר"י מתני' אמרה כן. ממתני' גופא איכא למידק דנקט חיובי ולא פטורי דשביעות שתים שהן ד' ודאי כולהו לחיובא ה"נ יציאות השבת כולהו לחיובא:

והתני דלתות כו'. לר"י פריך ממתני' גופא ליכא למידק דהא בברייתא תני אמתני' דשבועות כל הנהו שתים שהן ארבע וקחשיב נמי דלתות ההיכל שתים שהן ד' שאין בהן לא חיוב ולא פטור על כרחך לומר דלא חש למיתני דוקא דומיא דשבועות א"כ י"ל אף יציאות השבת תני חיובי ופטורי והא דלא קחשיב דלתות ההיכל במתני' דשבועות דדוקא לר' יהודה דאמר פ"ד דמידות ב' דלתות היו בהיכל וכל אחת היתה משתי לוחות ומחוברות בחליות ונכספות ונכספות זו על זו ה"ל שתים שהן ד' אבל לרבנן ד' דלתות היו אין כאן שתים שהן ד' ומתניתין דשבועות אתיא כרבנן:

ופריך ניתני. בשבת שנים עשר פטורים ב' עקירות לעני בלא הנחות וב' הנחות בלא עקירות וכן לבעה"ב כגון פשט העני ידו מליאה לפנים ונטל בע"ה ממנה הרי עקירה לעני והנחה לבע"ה או שנתן לתוכה והוציא הר' עקירה לבע"ה והנחה לעני וכן פשט בע"ה כו' ועוד ד' פטורים דמתני' גבי חיובא העני חייב ובע"ה פטור וכן בע"ה חייב והעני פטור הרי י"ב פטורים:

ומשני לא אתינן כו'. לא אתי תנא דמתני' לאשמועינן אלא פטור שכנגד החיוב בבבא דרישא תנן פשט השני את ידו לפנים כו' העני חייב קחשיב בבבא דסיפא פשט העני

את ידו לפנים פטור דידיה וכן לבע"ה ולא קחשיב אלא אותו שפושט את ידו ומכניס או מוציא דבבבא דרישא חייב חטאת והכא פטור לפי שלא עשה כל המלאכה שחיסר ממנה או עקירה או הנחה אבל שאר פטורי שלא פשטו ידם חוץ מרשותם לא קחשיב:

אמר רחב"א מהו כו'. בא לתרוצי הא דפריך י"ב פטורים הן דלא קחשיב אלא פטור ומותר והן הנך פטורי דתנן ברישא העני חייב ובע"ה פטור ומותר וכן בע"ה חייב והעני פטור אבל פטורי דבבא דסיפא שהן פטור אבל אסור לא קחשיב:

עני ועשיר אחד הן. דמה לי עני ומה לי עשיר ומנו אותן חכמים שנים משום דהוצאה מלאכה גרועה:

הוצאה והכנסה שנים. דהוצאה אב והכנסה תולדה וכללם בלשון אחד דתני יציאות השבת וקאי נמי על ההכנסה:

ואין הכנסה בכלל. בתמיה הא לא משכחת יציאות ד' לחיוב בלא הכנסה אלא ודאי מנו חכמים הוצאות והכנסות לאחד:

המוציא מרשות לרשות. דתנן במתני' פ' כלל גדול:

אין המכניס בכלל. בתמיה מי לא עסקינן דמעיילי מרה"ר לרה"י וקרי לי' הוצאה:

הכניס כו'. בהעלם אחד חייב אע"ג דלא הוי אלא חצי שיעור בכל אחד ש"מ הוצאה והכנסה אחת הן ומצטרפין:

ה"ג ר"ש בר נחמן בשם ר' יונתן שמע לה מן הדא ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם מהביא וקשיא ויכלא העם מלעשות הל"ל אלא ש"מ אל יעשו עוד מלאכה היינו מלאכת ההבאה שלא יוציאו מרשות בתיהם לרה"ר וכן הגזברים לא יקבלו מידן ויכניסו מרה"ר ללשכה שהיא רה"י נמצא מהך קרא מוכח דהוצאה והכנסה איקרו מלאכה:

שמע לה מן הדא. מהאי קרא דהוצאה והכנסה הויין מלאכה:

לא תוציאו משא. לעיל מיניה כתיב השמרו בנפשותיכם ואל תשאו משא ביום השבת והבאתם בשערי ירושלים ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת וכל מלאכה לא תעשו שמע מינה הוצאה והכנסה קרויים מלאכה:

ר' מנא אמר לה. להך שמעתתא תנינן תרתין כללן כו' סתם ולא אמרה משמיה דר' יוחנן אבל ר' אבין אמרה משמיה דר"י:

תנינן. פעמים ב' כללים בבבא אחת ולא דמיין זה לזה:

ה"ג שבועות שתים שהן ד' מביא ד' קרבנות ידיעות הטומאה שתים שהן ד' מביא ב' קרבנות. וה"פ כגון הכא דתנן שבועות שתים שהן ד' שמביא קרבן על כל הארבע והדר

תני ידיעות הטומאה שתים שהן ד' דליכא למימר ד' לקרבן דלר"ע על העלם טומאה הוא חייב ואינו חייב על העלם מקדש ומתני' ר"ע דמחייב בין לשעבר בין לעתיד אבל לר"י אינו חייב על העתיד על כרחך לומר שתים שהן ד' דנקיט גבי ידיעות הטומאה מהן לחיוב מהן לפטור איירי ופליג אדר' יוסי דאמר לעיל בעינן שיהו כולן לחיובא א"נ ה"ג שבועות שתים שהן ד' מביא ב' קרבנות מראות נגעים שתים שהן ד' מביא ארבע קרבנות וה"פ מתני' כר"י ול"ק שבועות דר"י אינו חייב על העתיד דשתים שהן ד' דקתני בשבועות לא הוי כולהו לחיובא אלא מהן לחיוב ומהן לפטור:

פתר לה. מפרש לה פירוש וטעם אחר אמאי קאי ואמר דלא דמיין דרישא שבועות שתים שהן ד' לא אתיא אלא כר"ע דלר"י אינו חייב אלא על העתיד לבוא ונגיעת הטומאה שתים שהן ד' לא אתיא אלא כר"י דלר"ע אינו חייב על העלם מקדש ל"א ר"א בר אבין מפרש מתני' פירוש אחר תנן כולהו לחיובא אלא שבועות ר"ע וידיעות ר"י:

ה"ג שבועות שתים שהן ד' ר"ע אומר ידיעות הטומאה שתים שהן ד' ר"י:

ר' חגיי. הקשה לפני ר' יוסי ולמה מוקי ידיעות כר"י דוקא הא גם כר"ע מצי אתיא וקאמר שתים לחיוב ידע תחלה שהוא מקדש ונעלם וידע וכן בקדש ושתים לפטור העלם טומאה ומתני' דתנן שתים שהן ד' מהן לחיוב מהן לפטור:

א"ל ר' יוסי העלם טומאה ומקדש מאן אית ליה ר"י ומתני' פ"ב קמפרש העלם טומאה והעלם מקדש ואיך אנן בעינן לאוקמי ידיעות כר"ע:

ואינו חייב אלא אחת. אפי' לר' ישמעאל:

היך עבידא. היכי דמי:

נטמא וידע. שנטמא דה"ל ידיעה בתחלה אח"כ נעלמה ממנו הטומאה ונכנס למקדש ויצא ונזכר שהוא טמא ושכח שזהו המקדש ובהעלמה זו נכנס למקדש ובשעת כניסה נודע לו שהוא טמא ונזכר שנכנס למקדש בטומאה שני פעמים אינו חייב אלא אחת אע"ג דאין ההעלמות שוות כיון דאינו חייב קרבן אא"כ נכנס בטומאה למקדש ה"ל כאלו אכל חלב וחלב בהעלם אחת שאינו חייב אלא אחת ולא אמרי' בכה"ג ידיעות מתחלקות:

היך. כלומר היכי דמי שיהיו יותר העלמות העלם טומאה או מקדש:

עד שהוא בהעלם טומאה נעלמה הימנו מקדש. וה"ל העלם זה וזה דתנן בפ"ב דחייב קרבן נמצא שיש כאן ג' פעמים העלמות וידיעות:

ה"ג ואמר טומאה זו אין חייבין עליה קרבן ונכנס למקדש ויצא כו'. וה"פ ויש עוד העלם חדש שיודע שזה מקדש ושנטמא אלא שסובר שאין חייבין על טומאה זו קרבן על כולן אינו חייב אלא אחת ולא דמיא העלמה בתרא להעלם טומאה ממש דהתם לא ידע

דקעביד שום איסור אבל הכא יודע דקעביד איסורא אלא שטועה בקרבן וכיון דעיקר שגגה שגגת קרבן הוא למונבז ה"ל כאוכל חלב וחלב:

מפני מה כו'. כדמפרש בעי' ואזיל יאמרו מקרוס כו':

ואם לאו מה יאמרו. מחזיר היה שיפרש מה הוא שואל:

יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא. אחרי שאין לנו חלוק במראת לבן למעלה מקרום ביצה אלא ד' מראית הללו יאמרו כל מראה לובן שהוא מקרום ביצה ולמעלה טמא דקיי"ל לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה ולמה הזכירו שמותן:

ה"ג א"ל יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא א"ל לומר שמצטרפין זה עם זה ומנין כו'. וה"פ הש"ס מפסיק באמצע הברייתא ופריך מנין שמצטרפין ומשני לה אח"כ מייתי סיומא דברייתא א"ל ויאמרו כו':

מנו אותן חכמים שנים. והן שאת ובהרת:

מה שנים. הכתובים בקרא מצטרפין דגבי אהדדי כתיבו אף השניים דאתיין מריבוים מצטרפין:

אם בשאינו מינו מצטרף. דשני אבות שני מינים הם ומצטרפים כ"ש אב ותולדה דידיה שהן מין אחד שמצטרפין:

והיו אין כתיב כאן. דכתיב אדם כי יהיה בעיר בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת ה"ל למיכתב והיו דהא קאי על רבים ולמה כתיב והיה לשון יחיד ללמד שכל אלו מצטרפים והרי הן כאחד:

שאינן מצטרפין. פי' שאינן מצטרפין:

לנגעי צרעת. והיה בעור בשרו לנגעי צרעת ה"ל למכתב וכתיב לנגע צרעת ללמד שהן מצטרפים לכן נקט לשון יחיד:

שאין מצטרפין. כמו שהן מצטרפין:

א"ל. ר' יהושע לר"ע אביו יאמרו כו' ס"ד דר' יהושע הא דאמר אביו שמצטרפים היינו שכל הארבע מראות מצטרפים זה עם זה לכך אמר יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפים ולא צריך לחילוקן:

א"ל ר"ע ללמד שאינן זה למעלה מזה. שאינן מצטרפין מפני שזו למעלה מזו אלא בהרת מצטרף עם סיד מפני שהיא תולדתה ומינה אע"פ שנמוכה ממנה שתי מעלות וכן שאת עם קרום ביצה אבל שאת עם סיד אינה מצטרפת אע"פ שאינה נמוכה ממנה אלא מעלה אחת מפני שאינה מינה:

ופריך הש"ס ויהא זה למעלה מזה. מנ"ל דקפיד קרא בצירופן אסדר מעלתן:

ומשני אם אומר את כן. דזה למעלה מזה צ"ל הכהה וגם הכהה מן הכהה טמא דאל"כ קרום ביצה אמאי טמא דהא איהו נמוך למטה מנגע שאת הכתוב בקרא שתי מעלות: והתורה אמרה והנה כהה הנגע ולא פשה טהור ואם פשה אפי' כהה טמא אבל כהה מן הכהה אפי פשה טהור ואת אמרת אפילו כהה מן הכהה ה"ל נגע וטמא אלא ודאי כיון דבמינו כהה הוא ולא כהה מן הכהה א"כ ה"ה לענין צירוף ולא בעינן שיהא זה למעלה מזה וליכא למימר שיהא קרום ביצה טהור דהא מרבינן לקמן מקרא טפלה לבהרת וטפלה לשאת:

ותייא. ואתיא הא דאמרינן שאין ההצטרפות בזה למעלה מזה כי האי דאר"ח שתולדת בהרת היא נמוכה משאת אבל בהרת ושאת מצטרפין:

דמר. דאמר ר"ח בהרת ושאת דמיין לשני מלכים שזה גדול מזה ותולדותיהן סיד וקרום ביצה דמיין לב' דוכסות ודוכס של מלך הגדול גדול מדוכס של מלך הקטן אבל אינו גדול ממלך הקטן כך סיד גדול הוא מקרום ביצה אבל לא משאת ש"מ שאין צירוף' בזה למעלה מזה דהא ודאי כל דוכס שייך למלכו ואין כבודו של מלך הקטן לילך עם דוכס של מלך השני אבל שני המלכים יחד הולכין וכן בהרת ושאת מצטרפים:

שגרירהן. שלוחן קסבר שמואל אין המראות קרובין כל כך כמו מלך ודוכס:

מלך. ושר חילו ומלך ורישׁ גלותא שמלך הראשון גדול משר חילו ודרכו לילך עמו אע"פ שהוא קטן ממנו הרבה ומלך השני קטן ממלך הראשון ודרכו לילך עם ריש גלותא אבל אינו הולך עם שר חיל של מלך הראשון אע"פ שהוא גדול מריש גלותא:

מתניתא אמרה. מברייתא זו דמייתי מוכח שאין זה למעלה מזה שבאת להוכיח דבהרת יש לה תולדה ומצטרפת עמה דמה שאת שכהה שלה הוא קרום ביצה והכהה ממנה טהור לגמרי ואפ"ה יש לה תולדה ומצטרפת השאת עם קרום ביצה כדכתיב לשאת ולספחת שיהא טפילה לשאת בהרת שכהה שלה שאת וקרום ביצה כהה מן הכהה ושניהם טמאים לא כ"ש שיש לה תולדה ומצטרפת עמה ש"מ שאינן זה למעלה מזה דהא סיד נמוכה מבהרת שתי מעלות וכן קרום משאת:

א"ל. ר' יוסי אין מכאן שום ראיה ראה מה לשון הוא אומר יש לה מראה שני ולא קאמר שלישי ש"מ דלא קאי אהצטרפות התולדה כלל שהיא שלישי להאב אלא ה"ק ומה השאת הקל יש לה מראה שנייה כלומר תולדה בהרת לא כ"ש אבל לענין הצטרפות אינה מצטרפת אלא עם השאת שהיא מראה השניה אבל עם השלישי לא וכמ"ד זה למעלה מזה מצטרפין:

ה"ג שני יש לה שלישי לא ומה חמית כו':

ומה חמית מימר. ולא תיקשי מאי פשיטא ליה לתנא דשאת יש לה שני ובבהרת מספקא לי':

ומשני שאת זו שאת וכתי' ספחת ש"מ דמרבינן לה תולדה שהיא מינה וזו היא כקרום ביצה:

שאת זו שאת כו'. סתמא דש"ס מפ' למ"ד שאינן זה למעלה מזה מנ"ל שיש תולדה לשאת ובהרת וקאמר דדייק ליה מקרא דכתיב לשאת ולבהרת הרי שתי אבות וכתיב ספחת הרי תולדה לבהרת וכתיב ומראה עמוק לרבות תולדה דשאת דהעומק וגובה א' הם בסוג כדמסיק וכ"ה בת"כ מראה עמוק לרבות לו מראה רביעי:

כמראה הצל גבוה ממראה החמה. כך השאת שפלה מבהרת שכל מראה הלבן ביותר עמוקה ממראה שאינה לבנה כל כך:

ה"ג עמוקה כמראה החמה שהיא עמוקה מן הצל. וה"פ צריך שיהיה הנגע לבן כל כך שיהיה הנגע עמוק מעור הבשר כמראה החמה שהיא עמוקה מן הצל אבל אם אינו לבן כל כך טהור הוא:

ספחני. אספני:

שאת ובהרת אחת. ומצטרפים זה עם זה:

ספחת שנייה לזה ולזה. מן ספחת מרבינן טפלה לשניה ומינה ששני התולדות מצטרפים זה עם זה ועם האבות דהא שניהם ספחת להאבות שניהם:

מתניתא אמרה כן. ברייתא דמייתי מוכחת כן דרבנן פליגי וסברי דמצרפים כולן יחד דתני אם מקצת הנגע כבהרת ומקצתה וכשאת נעשית שאת כמספחת ומצטרפים דהא אין המספחת עזה כשאת ואפ"ה מצטרפים שאת לא כ"ש ש"מ דסובר תנא דברייתא דכולן מצטרפין וכרבנן:

הלכה ב

מתני' **כל שיש בה ידיעה בתחילה**. אידיעות הטומאה קאי ואידי דזוטרא מילייהו מפרש להו ברישא והדר מפרש שבועות דנפישי מילייהו ויציאות ומראות כל חדא וחדא מיפרשא במסכת דידיה להכי לא פרשינהו כאן ולא תננהו הכא אלא משום דדמו להדדי בשתים שהן ארבע:

ידיעה בתחלה. שידע שנטמא:

וידיעה בסוף. משאכל את הקדש בהעלם או נכנס למקדש בהעלם ויצא נודע לו שבטומאה אכל או בטומאה נכנס:

והעלם בנתיים. כשאכל את הקדש נעלמה ממנו טומאה או קדש או נכנס למקדש ונעלמה ממנו טומאה או מקדש:

ה"ז בקרבן. המפורש באותה הפרשה דהיינו קרבן עולה ויורד כלומר לעשיר ועני עשיר מביא חטאת בהמה ועני חטאת העוף ודל שבדלים עשירית האיפה והיא מנחת חוטא האמורה בכל מקום:

שעיר הנעשה בפנים. ג' שעירים נעשים לציבור ביה"כ אחד מתן דמו לפנים וחבירו משתלח לעזאזל כמ"ש בפ' אחרי מות ואחד קרב במזבח החיצון למוסף והוא כתוב בפ' פנחס עם שאר כל מוספי המועדות וזה שמתן דמו לפנים תולה עם יה"כ על יש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף:

תולה. להגן עליו מן היסורים שאע"פ שאינו יודע שחטא ראוי לקבל עונש:

עד שיתוודע לו. שאכל קדש בטומאה ויביא קרבן עולה ויורד:

גמ' **ת"ל ונעלם ונעלם ב' פעמים**. תרי ונעלם כתיבי גבי טומאת קרבן עולה ויורד ונעלם והוא טמא ונעלם ממנו והוא ידע קמא דוקא למיגמר מיניה על העלם טומאה הוא חייב ואינו חייב על העלם מקדש ואידך קרא יתירא הוא לדרשא הטל והוא ידע בין תרי ונעלם ודרוש לאחר שהיתה ידיעה נעלם ש"מ דבעי ידיעה בתחלה וידיעה בסוף לא צריכא קרא דאי לא ידע שחטא אמאי מייתי קרבן:

עד כדון. הניחא לר"ע דדריש לשונות כפולים שבתורה אייתר ליה ונעלם להך דרשא אלא לר"י דאמר דברה תורה כלשון בני אדם ולא אייתר ליה מידי מנ"ל לידיעה בתחלה ובסוף:

ומשני ר' ישמעאל כר'. ס"ל דפליג אר"ע ואמר אינו צריך הרי הוא אומר ונעלם מכלל דידע שלמד בבית רבו שהנוגע בטומאה טמא והוא ידע שנגע אבל לא התבונן שניטמא בטומאה כשנוגע בה:

הא ר"י כר'. הא כמו גופא וכן הוא בכמה מקומות בירושלמי וה"פ גופא ר"י כר' מיבעי' לי מי צריכין נמי לומר רבי כר"י סובר דאמר לקמן סוף פ"ב ונעלם ונעלם שני פעמים לחייב על העלם טומאה ומקדש דאי לא ס"ל כר"י קשיא לר' תרי ונעלם ל"ל או איכא לאוקמי ר' כר"ע:

ופשיט ואפי' כו'. לעולם כר"ע ס"ל דפליג לקמן אר' ישמעאל ואמר על העלם טומאה חייב ואינו חייב על העלם מקדש ודקשיא לך תרי ונעלם ל"ל איצטרך חד ידיעה והעלם הטומאה בשעה שנכנס למקדש וחד ידיעה והעלם הטומאה בשעה שאכל קדש:

ואית. ואיכא מאן דבעי למשמע דבעינן ידיעה בסוף מדכתיב באשם והוא ידע ואשם וקשיא הא כבר כתיב ברישא והוא טמא ואשם ש"מ דלאו בידיעה בתחלה איירי ואם אינו ענין לידיעה בתחלה על כרחך אידיעה בסוף קאי:

ר' בון. פריך דבעי ידיעה בסוף לא צריך קרא דאם לא נודע לו בסוף שחטא איך מביא קרבן אלא כך צריכין למדרש מקרא והוא ידע ואשם אם אינו ענין לידיעה בסוף תנהו ענין לידיעה בתחלה ומוקי ונעלם לדרשא אחרינא:

התיבון. הקשו בני הישיבה לר' בון לשיטתך נאמר דכל החטא' בעי ידיעה בתחלה דכתיב בחטאת או הודע אליו חטאתו ולידיעה בסוף לא צריך קרא תנהו ענין לידיעה בתחלה:

ה"ג מעתה אם אינו ענין לידיעה בסוף תנהו ענין לידיעה בתחלה:

ומשני פתר לה. תפרש קרא או הודע כו' לידיעה בסוף ודקאמרת פשיטא הא קמ"ל אפי' נודע לו אחר יה"כ מביא קרבן דתנן בפ' בתרא דכריתות חייבי חטאות ואשמות ודאין שעבר עליהן יה"כ מביאין אחר יה"כ חייבי חטאות ואשמות תלויין פטורין דשעיר המשתלח כבר כיפר עליהן וסד"א שיהא שעיר המשתלח מכפר על כל העבירות ואפי' ודאין פטורין ת"ל או הודע אליו חטאתו:

ומניין שאין פרשת קרבן עולה ויורד שחייבתו התורה קרבן על הטמא לא קאי אטומאת מגע אלא אם כן אוכל באותה טומאה קדש או נכנס למקדש:

ה"ג הזהיר וענש על זדון טומאה כו'. וה"פ ופשיט הואיל והזהיר עונש על זדון טומאה וחייבין נמי קרבן על שגגת טומאה מה מצינו כשהזהיר עונש על זדון טומאה כרת בטומאת מקדש וקדשיו הזהיר וענש שנאמרי ולא יטמאו את מקדשי הרי זה אזהרת מקדש בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר הרי אזהרת קודש כי את מקדש ה' טמא ונכרת הרי עונש מקדש והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים וגו' הרי עונש קודש:

ה"ג ראב"י אומר מתוך שנאמר לא אכלתי באוני ממנו ולא ביערתי ממנו בטמא יכול ישראל שאכלו את המעשר אוננים או בטומאה יהו מביאין קרבן ת"ל מאלה כ"ה בת"כ. וה"פ השתא דאמרת הואיל והזהיר במקום אחר מביא קרבן א"כ נאמר אף האוכל מעשר שני באנינות או בטומאה שהוזהר עליו יביא קרבן על שגגתו ת"ל והיה כי יאשם לאחת מאלה קרא יתירא הוא דהא כבר כתיב והוא ידע ואשם לאחת מאלה אלא ללמד אף שאמרה מי שנעלם ממנו טומאה ואכל דבר האסור לו בטומאתו מביא קרבן לא על כל דברים אסורים נאמר אלא על מקצת מהם וזה דקאמר יש מאלה חייב עליהם קרבן והיינו האוכל קודש בטומאה אבל לא האוכל מעשר בטומאה:

שאינו. נענש בעונו בזדון לא כרת ולא מיתה ולא נוקי מיעוטא דקרא באוכל תרומה בטומאה דכיון שחייב על זדונו מיתה שנאמר ומתו בו וגו' אף הוא מביא על שגגתו קרבן ת"ל מאלה לא מוקמי' קרא אלא במסתבר טפי דהיינו האוכל קדש שהוא החמור שהוא בכרת ודרש הכי לאחת מאלה הוא דמביא קרבן ולא לכולם:

או מה להלן בתרומה. קרא דכל קדש לא תגע מוקמי' ליה בקדש ובתרומה ה"נ נימא דקאי אתרווייהו א"נ כיון דגם בתרומה כתיב אזהרה אטומאה נאמר דאשגגה דידיה חייב בקרבן עולה ויורד ולת"ק פריך דאלו לראב"י כבר אימעיט תרומה מדכתיב לאחת מאלה:

ומשני ולא מע"ז למדתה. חטאת על מה היא באה ומה ע"ז בכרת אף חטאת אינה באה אלא על כרת דוקא אבל תרומה שאינה אלא במיתה דכתיב ומתו בו כי יחללוהו אין קרבן באה עליה:

ומע"ז למדתה. כיון דילפת מע"ז א"כ אף ידיעה בתחלה איכא למילף מחטאת דכתיב או הודע וגו' ול"ל והוא ידע [שחייב] בקרבן עולה ויורד:

אמר לו. ר' מנא ליכא למילף מע"ז ידיעה בתחלה דבע"ז מייתי קרבן קבוע שוה לעני ולעשיר משא"כ בקרבן עולה ויורד ולא ילפי מהדדי הלכך איצטרך קרא בקרבן עולה ויורד אף לידיעה בסוף:

ופריך ומה חמית מימר. א"כ מה ראית לומר דקרא בטומאת מקדש וקדשיו איירי נימא קרא בטומאת תרומה איירי:

ומשני נאמר כאן כו'. כלומר לאו מע"ז נלמד אלא מג"ש בהמה טמאה יליף דאיירי בטומאת מקדש וקדשיו וכדמסיק:

נאמר כאן. בקרבן עולה ויורד נפש כי תגע כו' או בנבלת בהמה טמאה:

ונאמר להלן. באוכל קדשים בטומאת הגוף בצו את אהרן נפש כי תגע בכל טמא בטומאת אדם או בבהמה טמאה ואכל מבשר זבח השלמים:

ת"ל באוכל קדשים בטומאת הגוף והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים וטומאתו עליו ונכרתה וכתיב בטומאת המקדש בפרשת פרה אדומה טמא יהיה עוד טומאתו בו מה טומאת קדש בעולה ויורד אף טומאת המקדש בעולה ויורד:

מה חמית מימר. מה ראית לומר וטומאתו עליו קאי אטמא שאכל בשר קדש הטהור וטומאתו עליו היינו על גוף האדם:

או נאמר עליו קאי אבשר דכתיב ברישא וטהור שאכל בשר טמא הוא דחייב כרת אבל טמא שאכל את הטהור אינו בכרת:

ת"ל וטומאתו עליו. ונאמר להלן בטומאת המקדש עוד טומאתו בו מה להלן בטומאת הגוף הכתוב מדבר אף טומאתו האמורה כאן בטומאת הגוף הכתוב מדבר ולא בטומאת הבשר:

ואכל. כלומר מקרא שאחריו דכתיב ואכל בלשון זכר מלמדינו דוטומאתו עליו נמי בטומאת הגוף מדבר דכתיב ונפש כי תגע בכל טמא ואכל מבשר זבח השלמים ונכרתה הנפש ההיא הרי שהתחיל הגוף בלשון נקבה נפש כי תגע ולא כתיב כי יגע וסיים בלשון נקבה דכתיב הנפש ההיא ואמר ואכל שהוא לשון זכר באמצע והאי ואכל קאי ודאי אגוף אף אתה אל תתמה על וטומאתו עליו דפתח וסיים בלשון נקבה ולשון זכר באמצע ואפ"ה קאי אגוף ומסתברא הכי שהרי בטומאת הגוף היה עוסק והולך וכבר פסק מלדבר בטומאת בשר דכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל הרי טומאת בשר והבשר כל טהור יאכל בשר פסק מטומאת בשר והתחיל בטומאת הגוף וסמוך ליה והנפש אשר תאכל וגו' ומשום דהזכיר הכתוב את האוכלו בלשון נקבה וכתיב וטומאתו עליו בלשון זכר היינו סבורים שבטומאת בשר מדבר עכשיו מקרא השני יוכיח שאף הוא בלשון הזה מדבר ואי קשיא שני כריתות בטומאת הגוף ל"ל תריץ כבר אצטריכא לה בבבלי בפרקין שלש כריתות הכתובים בטומאת הגוף שנים כאן וא' בפ' אמור:

נאמרו קדשים לשם רבים. שלמים לשון רבים הם וטומאה בלשון יחיד דכתיב וטומאתו עליו ולא כתיב וטומאתם עליהם:

לא דיבר. וטומאתו עליו משמע שעדיין היה עליו ויכול הוא ליטהר ממנה הכתוב מדבר וזהו הגוף שהטומאה פורחת ממנו ע"י טבילה:

יצא בשר. ואי ס"ד בבשר טמא איירי קרא אין טומאה פורשת ממנו לעולם ומאי עליו דקאמר קרא:

א"כ מה הועיל לו יה"כ. אמתני' דתנן שעיר הפנימי ויה"כ תולה עד שיתוודע לו ויביא עולה ויורד פריך כיון שצריך להביא לבסוף קרבנו א"כ מה הועילה כפרה זו:

באשם תלוי. אע"ג שאם יוודע לו חייב להביא חטאתו מהני לה האשם תלוי מיהת שאם מת קודם הבאת אשם תלוי עונו בו ואם מת אחר הבאת אשם תלוי אע"פ שלא נתוודע לו כבר כיפור אף יה"כ כן מת קודם יה"כ עונו בה לאחר יה"כ כבר נתכפר אע"פ שלא נודע לו קודם מיתה:

וכפר על הקדש. בשעיר הנעשה בפנים כתיב באחרי מות:

טומאת ע"א. שעבר במזיד ולא אתרו ביה שאינו נהרג או בשוגג ולא אתיידע ליה סד"א שעיר זה יתלה לו להגן מן היסורים עד שיוודע לו וכן בגילוי עריות ובשפיכות דמים:

מחוקות התועבות. וגומר ולא תטמאו בכל אלה:
מטומאות ולא כל טומאות. והואיל ולא פירש לך הכתוב על איזו מהם מכפר לא מסרו אלא לחכמים לפרש על איזו מדבר צא ולמד בבנין אב:
מה מצינו שחלק כו'. כלומר איזהו טומאה שחלק בה הכתוב לסקל עליה דומיא דשעיר הפנימי דקולא היא דיחיד מתכפר בקרבן שלא חסר בו ממון משלו הוי אומר זה טומאת מקדש וקדשיו שהקיל בו בעולה ויורד:
אף כאן. שחילק להיות בכפרה ואין שאר טומאה עמה דע שבטומאת מקדש וקדשיו הכתוב מדבר:
ממקומו הוא מוכרע. אין אתה צריך להכריעו ממקום אחר כי בו עצמו הכריע הכתוב שאינו מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו:
וכפר על הקדש. דקאי על המקדש ואפקוה בלשון קדש למשמע מיניה גם טומאת קדש:
ה"ג יכול על כל טומאת מקדש כו'. וה"פ יכול על כל טומאה שבמקדש וקדש בין שיש בה ידיעה בין שאין בה ידיעה שעיר הפנימי מכפר:
ת"ל ומפשעיהם. לכל חטאתם חטאים דומיא דפשעים מה פשעים שאינן בני קרבן שפשעים אלו המרדים כלומר מזידים אף חטאים שאינן בני קרבן יצא שיש בה ידיעה בתחלה וידועה בסוף והעלם בינתים שהיא בת קרבן:

הלכה ג

מתני' **אין בה ידיעה בתחלה**. שלא ידע בטומאה זו מימיו זה לא בא לכלל קרבן עוד לעולם שאין קרבן בא אלא על יש בה ידיעה בתחלה:
שעיר הנעשה בחוץ. הקרב במזבח החיצון במוספין של יה"כ:
ויה"כ. עצמו מכפר עם השעיר שנא' כי יום כיפורים הוא:
שנא'. בשעיר הנעשה בחוץ ושעיר חטאת אחד מלבד חטאת הכיפורים וחטאת הכיפורים הוא השעיר הנעשה בפנים היקישן הכתוב ללמדך על מה שזה מכפר זה מכפר מה פנימי אינו בא אלא על דבר שיש בו ידיעה בתחלה כדילפי' מדכתיב לכל חטאתם בעינן שיהא דבר הבא לכלל חטאת כשיהיה לו ידיעה בסוף ואם אין לו ידיעה בתחלה אינו בר קרבן אף שעיר הנעשה בחוץ אינו מכפר אלא על דבר שיש בו ידיעה ומאי ניהו ידיעה בסוף ולא בתחלה דלא אתיא לכלל קרבן ומכפר זה כפרה גמורה בלא תליה:
גמ' **מה כו'**. ופריך מה ראית לומר פנימי תולה איש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף והחיצון מכפר אאין בה ויש בה נימא איפכא הפנימי מכפר אאין בה ויש בה

והחיצון תולה איש בה ואין בה או נאמר שניהם חולים זה איש בה ואין בה וזה על אין בה ויש בה או שניהם מכפרים זה איש בה ואין בה וזה אאין בה ויש בה:

מאי כדון. מה אתה משביניי מעתה:

מילה חמית. דבר ראה ריש לקיש במשנתינו והשיב מינה לר' יוחנן והשיב לו ר' יוחנן מחלוקי כפרות הוא הדבר ואין אני יודע מה אמר לי ואפשר כוונת ר"ל להא דקשיא לן שמא שניהם מכפרים או תולים:

א"ל ר' זירא. דלמא על דבר זה קאי דראה ד"ל דהתנא קאמר שהשעירים מכפרים אטומאת מקדש וקדשיו ויליף ליה מדמצינו שתלה הכתוב בטומאת מקדש וקדשיו שהן בעולה ויורד כדאמרינן לעיל בסמוך וקשיא מנ"ל דטומאת מקדש בעולה ויורד בשלמא קדש יליף מגז"ש מבהמה בהמה אלא מקדש מנ"ל וצ"ל דילפי' מקדש מן קדש דכתיב בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא וקשיא לר"י דמוקי בכל קדש לתרומה (כדמפורש בבבלי מכות פ"ג) מנ"ל דמקדש בעולה ויורד ושני ליה ר"י וטומאתו עליו קאי אטומאת מקדש דהיינו טומאת הגוף והשתא ילפי' טומאתו טומאתו מקדש בגז"ש ודקשיא לך מאי חזית דסמכת אגז"ש נילף תרומה מן קדש בהיקישא דכל קדש היינו משום דעדיפא לן למילף מקדש מן קדש שאינן חלוקין בכפרה ששניהן בכרת משא"כ תרומה חלוקה בכפרה שקדש בכרת ותרומה במיתה א"נ במקדש איכא היק' וגז"ש:

או זה וזה יכפרו מאי כדון. מעתה הדרינן לקמייתא מנ"ל שהפנימי תולה איש בה ואין בה והחיצון מכפר אאין בה ויש בה אימא איפכא או זה וזה יכפרו או זה וזה תולה:

ומשני והתודה כו'. בשעיר המשתלח כתיב והתודה עליו את כל עונות ב"י ואת כל פשעיהם לכל חטאתם והם זדונות ומרדים ושגגות על כל אלו תולה אבל אינו מכפר ולא כתיב ביה כפרה ה"ה גם שעיר הפנימי אינו מכפר אלא תולה וכשהוא אומר על כל עם הקהל יכפר ש"מ שיש קרבן שהיא מכפר ואיזהו הוי אומר זהו שעיר החיצון:

אר"א בשם ר"ל. בא לתרוצי דלא תקשי לך נימא יכפר קאי על שני השעירים הפנימי והחיצון וקאמר מדכתיב בשעיר המשתלח וכשבא וגו' ולא כתיב אלא עונותם שהן הזדונות ולא כתיב גם חטאתם שהן השגגות ללמד שאין השעיר בא במקם קרבן כמו שאין לזדונות קרבן ואם אינו ענין לשעיר המשתלח תנהו ענין לפנימי:

ופריך ולמה באו לכאן. אם אין שעיר המשתלח מכפר על עברות שחייבין עליהן חטאת למה באו לכאן שמתודה עליהן:

לתלויה. שיהא עוונם תלוי ויגין עליו מן היסורין:

ופריך ויתלה. מאי דוחקא לומר שיתלה נאמר שמכפר כפרה גמורה על שגגות שאין בהן קרבן כגון אוכלי שקצים ורמשים שהרי גם הן במשמע קרא דאת כל חטאתם:
חטאתם חטאתם. יליף בג"ש מה חטאתם שנא' בפנימי איירי בעבירה שיש בה קרבן חטאת דהא בטומאה מקדש וקדשיו איירי קרא אף חטאת שנאמר כאן בשעיר המשתלח איירי בחטאת שיש בהן קרבן:
יצאו זדונות. לכך תפש הזדונות והניח השגגות לומר דחטאת דומיא דזדונות שאינו בא לפטור מחיוב קרבן שהה עליו:
שייר שעיר הנעשה בפנים על מה הוא בא על חטאת טומאת מקדש וקדשיו תולה אבל אינו מכפר דיליף חטאת משעיר המשתלח:
מה שיירתה. מה נשאר לנו שיכפר הוי אומר על המזיד דומיא דחיצון שמכפר על עברות שאין בהן קרבן כגון אין בה ויש בה:

הלכה ד

מתני' **שעירי הרגלים ושעירי ר"ח מכפרים**. בגמ' יליף מנ"ל דמכפרים על אין בה ואין בה:
שעירי רגלים מכפרין. על אין בה ואין בה דמקדש וטמא שאכל את הטהור אבל לא שעירי ר"ח:
על טהור שאכל את הטמא. אדם טהור שאכל קדש אע"פ שאין בה חייב כרת ניתנה כפרה זו עליו. כל השעירים כפרתן שוה כל שעירי מוספין בין שעיר הנעשה בחוץ דיה"כ בין של רגלים בין של ר"ח כפרתן שוה שהם מכפרים על אין בה ויש בה ועל אין בה ואין בה ועל טהור שאכל את הטמא ונפקא מינה לטומאה שאירע בין זה לזה אבל שעיר הפנימי דיה"כ לא נחלקו עליו שהוא תולה על יש בה ואין בה כדאמרינן:
היה ר"ש אומר. האי דהדר נקט לה משום דבעי למימר א"ל מהו שיקרבו זה בזה:
מהו שיקרבו כו'. אם אבד שעיר שהופרש ליה"כ ונתכפרו באחר ונמצא זה ברגל או בר"ח מהו שיקרב לשם שעיר של יום:
א"ל הואיל ואין כפרתן שוה. ר"מ הוא דא"ל לר"ש בשלמא אי אמרי' כולן כפרתן שוה יקרב שהרי כולן כפרה אחת מכפרי' זה הושרש לכפר על אין בה ויש בה איך יקרב ברגל לכפר על אין בה ואין בה או בר"ח לכפר על טהור שאכל את הטמא:
לכפר על טומאת מקדש וקדשיו. וכיון דשוין בהא אע"פ שכפרתן חלוקות יכולין ליקרב:
גמ' **טעמא דר"י**. דאמר כל השעירים מכפרים על אין בה ואין בה חוץ משל יה"כ:
חטאת לה'. בשל ר"ח כתיב:

ושעיר. בכולהו ה"מ למכתב שעיר וכתיב ושעיר וי"ו מוסיף על ענין הראשון להקיש שעירי הרגלים לר"ח דכתיב בתחלת המועדות לומר על מה שזה מכפר אלו מכפרים:
ה"ג מה חמית מימר בטהור שאכל את הטמא או נימא בטמא שאכל את הטהור ר"ז ור"א בשם ר"ה ריב"א בשם ר"י כו'. וה"פ מ"ט דר"ש דקאמר ר"ח מכפר אטהור שאכל את הטמא אמאי לא מוקי ליה בטמא שאכל את הטהור כשאר כל המוספין ואמר ר"ז כו' לפי שנאמר בשעיר החטאת אשר דרש משה והנה שורף ואותה נתן לכם וגו' והיינו של ר"ח ג' שעירים קרבו ביום שהוקם המשכן והוא יום ח' של מילואים שעיר של ר"ח דכתיב באחד לחדש הוקם המשכן ושעיר נחשון שהקריב לחנוכת המזבח ובכל הנשיאים אמר שעיר עזים אחד לחטאת ובשמיני כתיב ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת והשנים אכלו ושל ר"ת נשרף כדמסיק:
מה נן קיימין. באיזה שעיר איירי:
אם בשעיר נחשון. איך קאמר לשאת עון העדה הא לא בא אלא לכפר על שבטו שבט יהודה ולא על כל העדה כולה:
ה"ג אם בשעיר המילואים. כלומר בשעיר שנקרב ביום השמיני הא אין כיוצא בו לדורות ומה השיב אהרן למשה אם שמעת בקדשי שעה שנאכלו באנינות מי שמעת בקדשי דורות הא גם זה שנשרף היה קדשי שעה אלא כי אנן קיימין בשעיר ר"ח שהוא קדשי דורות עליהם דרש משה ושפיר השיב אהרן:
מאי כדון. ואיך מוכח מכאן דמכפר על טמא שאכל את הטהור:
נאמר כאן. בשעיר ר"ח ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה:
ונאמר להלן. בציץ:
עון הקריבים. דברים האסורים להקריב ולא על בני אדם האסורים להקריב שאין הציץ מרצה על טומאת הגוף אלא על הדם או על החלב או בשר של עולה שקרב בטומאה ומרצה הציץ על הקרבן שמכשירו לרצות שאין הבעלים צריכים להביא קרבן אחר אף כאן טומאת בשר שעיר ר"ח יכפר על האוכל בשר קדש טמא והוא טהור:
ה"ג לפום כן חמית מימר בטהור שאכל טמא ולא בטמא שאכל את הטהור. וה"פ לפיכך השתא דאית לן ג"ש מציץ אית לן למוקמי לה בטהור שאכל את הטמא שעיר ר"ח מכפר ולא בטמא שאכל את הטהור:
ר"י חלק שיטת ר"מ. דר"מ השווה מדותיו דאמר כל השעירים כפרתן שוה ור"י חולק עליו בדבר אחד ואמר שהחיצון חלק משעירי הרגלים ור"ח אבל בשאר דברים שוין ור"ש

חולק אר"י עוד בדבר אחד דר"י משווה רגלים ור"ח וור"ש חלק בר"ח ואמר שמכפר על טהור שאכל את הטמא אבל בפנימי אין חילוק בין ר"מ לר"י:

ה"ג א"ר יוחנן מודה ר"מ בשעיר כו' ובבבלי (דף י')הגירסא אר"י ומודה ר"מ בשעיר הנעשה בפנים שהוא אינו מכפר כפרתן והם אינן מכפרים כפרתו:

ה"ג ואתיא כר' יונה בשם ר"ז ועשהו חטאת קבעו לתלייה שיזדווג לו חברו כ"ה ביומא. וה"פ כתיב והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל לה' ועשהו חטאת וקשיא לכתוב לה' חטאת ועשהו ל"ל דהא כתיב בתריה ושחט את השעיר אלא ה"ק אע"פ שנדחה קצת מקביעותו שמת בן זוגו בשיגריל שנית הראשון חוזר לקביעותו ויעשנו חטאת ה"נ דרשי' אע"פ שהקריב השעיר הפנימי החטא בתלייתו עומד ויעשה חטאת כשיתוודע לו בבירור ואי מכפר נמי על אחריני דהיינו אין בה ויש בה ואין בה ואין בה אין כאן תלייה אלא לגמרי מכפר:

ה"ג ומודה ר"ש בשעיר שאם לא קרב ברגל יקרב בר"ח ואם לא קרב בר"ח יקרב בי"ה ואם לא קרב ביה"כ יקרב ברגל ואם לא קרב ברגל זה יקרב ברגל אחר שמתחילה כו'. וכ"ה בבבלי (דף י"ב):

ופריך ולא כבר כיפר. על החטאים שהיו עד הרגל הראשון בשעיר אחר ואיך השעיר שהופרש מאז על החטאים שעברו יקרב על החטאים שנעשו משם ואילך:

יה"כ. לא גרסינן:

מכיון דכתיב. בחג המצות בחג השבועות ובחג הסוכות בפרשת חג הסוכות יתירא דהא מינייהו קסליק אלא להקישן שהן כמו שכולם מכפרין כפרה אחת וקריבין זה בזה:

אין צריך להזכיר של ר"ח. לומר בתפלה את יום ר"ח הזה ואת יום הזכרון הזה דמה שאומר את יום הזכרון הזה עולה לתרווייהו בר"ה כתיב זכרון תרועה ובר"ח כתיב גבי חצוצרות והיו לכם לזכרון:

ותני כן. ותניא נמי הכי:

ביו"ט של ר"ה. שחל להיות בשבת:

מתפלל שמנה. אחת של שבת ואחת של ר"ה וג' ראשונות וג' אחרונות:

שבע. כולל של שבת בקדושת היום:

בש"א עשר. ג' ראשונות וג' אחרונות ושל שבת בפני עצמה הרי שבע וקדושת היום וכולל עמה מלכיות הרי ח' וזכרונות ושופרות הרי עשר:

ובה"א תשע. דכולל שבת וי"ט בברכה אחת וחותם מקדש השבת וישראל ויום הזכרון:

ויאמר אחת עשרה. אם איתא דצריך להזכיר של ר"ח ב"ש דבעי ברכה לכל חד בפני עצמו הל"ל אחת עשרה אלא ודאי לר"ה ור"ח א"צ שתי הזכרות דזכרון אחד עולה לכאן ולכאן:

מה פליגין. כי פליגי ב"ש וב"ה:
בדבר שטעון ברכה בפני עצמו. כגון שבת ור"ה דלכל אחד כשהוא לחוד קבעו לו ברכה בפני עצמו סברי ב"ש כי איתנהו נמי בהדי הדדי צריכין ברכה לכל אחד:
ברם הכא. אבל כאן בר"ת שגם אי מיקלע בחול אין לו ברכה בפני עצמו אלא אומר יעלה ויבא בעבודה הלכך כי מיקלע בשבת אין לו ברכה בפני עצמו ולא משום דזכרון אחד עולה לכאן ולכאן:
ופריך ויזכיר בעבודה. כי מדמינין ליה לחול יש לו להזכיר מיהת בעבודה כדמדכרינן בחול ולא משני מידי ל"א ה"ג שגם בחול אינו אלא כוללן ומזכיר בעבודה וה"פ בחול אין לו ברכה בפני עצמה אלא כולל הלכך גם בר"ה כולל ואינו טובע ברכה לעצמו:
ר' יוסי. פריך הלא שני שעירים שמקריבין בר"ה אחת מהן מחמת ר"ח הוא בא ואת אמרת שאין צריך להזכיר ר"ח כלל:
ה"ג ולא יאות ר' יוסי מקשי. לאו שפיר פריך ר' יוסי שהשני שעירים שניהן באין מחמת ר"ה כדמוכח מברייתא:
על מה שני מכפר. כלומר ול"ל תרווייהו ומשני על טומאה שאירעא בין זה לזה:
ודא ר"ש היא. בתמיה הא ודאי הך ברייתא דר"ש היא כמפורש בתוספתא ור"ש חולק כפרות דאיהו הוא. דאמר של רגלים מכפרין על אין בה ואין בה ושל ר"ח על טהור שאכל את הטמא א"כ מאי קשיא ליה על מה שני מכפר הא חלוקין הן אלא ודאי זה וזה מחמת ר"ה באין ולא בשביל ר"ח:
ה"ג אלא זה וזה מחמת ר"ה ל"א ר' יוסי פריך שני השעירים בשביל ר"ח באין א"כ איך נאמר שלא להזכיר ר"ח ואמר ר"י בר' בון ולאו פריך ר"י שפיר בתמיה ודאי שפיר פריך דמברייתא מוכח ששניהן באין על ר"ח וכדמסיק לפירושי זה אין צורך להגיה:
לית יכול. אי אפשר לומר כן ששניהן הן באין מחמת ר"ה (או ר"ח) דהא בסוף קרבנות דר"ה כתיב מלבד עולת החדש ומנחתה ש"מ שגם שעיר ר"ח היה קרב כר"ה:
ועוד מהא דתניא. בתוספתא בפרקין ומביאה לקמן רש"א ל"ב שעירים היו מקריבים בכל שנה וקחשיב י"ב שעירים לי"ב חדשים ואחד בר"ה ש"מ שגם בר"ה היו מקריבים שעיר של ר"ח:
חד. אחד מבני אבייי עבר לפני התיבה והתפלל בצבור בר"ה ולא הזכיר של ר"ח ושבחוהו והיינו כר' יעקב בר אחא דזכרון אחד עולה לכאן ולכאן:
ר"ח. פריך אברייתא דלעיל דתני שני שעירי ר"ה מכפרים על טומאה שאירעה בין זה לזה הגע עצמך אמור לנפשך אם שחטו שני השעירים כאחד שאין כאן טומאה בין זה

לזה נאמר שאחד מהם פסיל שהוא קרבן שאין בו צורך ולא מצינו בשום מקום שצריך להפסיק בין זה לזה:

אלו ישראל כשרין. אפי' נאמר דכל אחד כפרה בפני עצמו הוא נמי קשה אם ישראל כשרים ולא חטאו באיסור טומאה נאמר שאין מביאין חטאת מוסף א"ו כיון שקבען הוזורה אע"פ שאין צריכין עכשיו מביאין ה"נ כן היא:

דברי חכמים משנין. כלומר ר"מ דקאמר כל השעירים כפרתן שוה לדידיה ודאי משנין קרבן שהיה רוצה להקריב במוסף אחר ולר"ש דמחלק כפרתן מסברא אין משנין ממוסף זה למוסף אחר וכיון שכן מאי מספקא להו ששאלו מהו שיקרבו זה בזה:

ומשני כשיטתו השיבוהו. ר"מ לשיטת ר"ש שאל מהו שיקרבו כלומר לדידי ודאי משנין אלא לדידך דאמרת שחלוקין בכפרתן מהו שיקרבו זה בזה א"נ ה"פ ר' יוחנן גמרא גמירא ליה תמידין שלא הוצרכו לציבור נפדין לדברי חכמים דקסברי לב ב"ד מתנה עליהן ור"ש לית ליה לב ב"ד מתנה עליהן ולכך אינן נפדין ופריך הש"ס חכמים דסברי משנין קרבנות מקדושה זו לקדושה אחרת מאי מבעיא להו מהו שיקרבו זה בזה פשיטא שיקרבו וניחא ליה לשיטת ר"ש שאלו ופי' זה נראה עיקר:

א"ר יוסי. אע"ג דאר"ש שאין נפדין מודה שמקיצין בהן את המזבח ואין צריכין רעיה שאין קריית השם קובען לקרבנות ציבור אלא דוקא בקביעות גמור הן נקבעין כגון שנשחטו לשם זבח אחד אין משנין אותו לזבח אחר אבל כל שלא נשחטו משנין:

ותני כן. ותניא נמי הכי:

לשם אותו הזבח. שנשחט לשמו ה"ל כאלו הוקדש משעה הראשונה לכך:

הלכה ה

מתני' **משמו**. של ר"ש וסתם ר"ש הוא ר"ש בן יוחאי:

ה"ג אמרו לו מהו שיקרבו זה בזה:

גמ' **הכן צורכה למיתני**. כן צריכין להגיה משנתינו שכך אמרו לו:

שכן. מעלין בקדש מעיקרא לא בא אלא לכפר על טהור שאכל את הטמא ועכשיו בא לכפר גם על טמא שאכל את הטהור:

שאין מורידין בקדש. שעכשיו כפרתו מועטת ממה שהיתה מתחלה אבל כמו שהיא שנויה לפנינו קשיא מאי קאמר א"כ של יה"כ כו' הא ודאי אין מקריבין של יה"כ בר"ח שאין מורידין בקדש:

פתר לה. מפרש לה למתני' פירוש אחר ואין צורך להגיה וה"ק א"כ יהו של יה"כ קרבן בר"ח שמעיקרא כשהופרש היתה הפרשתו לכפר נמי על טהור שאכל את הטמא אבל של ר"ח אין קריבין בי"ה שמתחילה לא הופרש שיכפר על טמא שאכל את הטהור:

אלו מי שאכל כו'. סיום דברי ר' לעזר הן ובא לשנויי דלא שייך כאן מורידין בקדש וה"ק כי היכי דאם הפריש ארבע חטאות על חמש עבירות לא כיפר ה"נ אם הביא שעיר שהופרש לכפרה קלה אינו ראוי שיכפר על החמורה אבל מי שהפריש חמש חטאות על ארבע עברות ודאי מכפר כיון דמכפר מיהת מאי דאפשר לו לכפר ה"נ שעיר שהופרש לכפר על החמור פשיטא שמביאין אותו לכפרה על הקל:

ואחד בפנים ואינו נאכל. הוא שעיר החטאת דיה"כ שעלה עליו הגורל לה' שמכניסין דמו בפנים אל מבית לפרכת ונשרף עם פר החטאת דיה"כ:

אחר בגלל היום. דכתיב בפ' פנחס וביום הביכורים כו' שעיר אחד לכפר:

ואחד בגלל הלחם. דכתיב בפ' אמור והקרבתם על הלחם וגו' ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת:

ואחד ביה"כ. שעיר החיצון של מוסף יה"כ דכתיב בפ' פנחס:

מעתה מי שבא לידו ספק עברה. דכל הנך מכפרים אאין בה ואין בה וכדרשב"י החמירה תורה כל כך מי שיש בידו ודאי עברה שאינה מתכפרת בחטאת כלום תקנה יש לו עד שא"ל הקב"ה והתודה כדמסיק:

והתודה עליו. משמע שעיקר כפרה היא ע"י הוידוי שאם שמח ואמר מזמור לתודה וסיים כי טוב ה' לעולם חסדו אפילו בזמן שאין בה"מ קיים מצא כפרה לחוטא ע"י הוידוי:

הלכה ו

מתני' **ועל זדון טומאת מקדש כו'**. סתם מתני' נקט לה:

שעיר הנעשה בפנים ויום הכפורים מכפרים. דכתיב ומפשעיהם לכל חטאתם פשעים אלו המרדים:

הקלות והחמורות. בגמרא מפרש לה:

עשה ולא תעשה. והא דתניא לקמן בגמרא עבר על עשה ועשה תשובה לא זז משם עד שמוחלין לו ומתני' ודאי בשב איירי דאין קרבן מכפר בלא תשובה דכתיב זבח רשעים תועבה וכיון דשב ל"ל שמעינן כבר הקשו כן בבבלי בסוגיא ותי' ר"ז בעומד במרדו ור' היא דאמר י"כ מכפר אפי' לא עשה תשובה וקרא זבח רשעים תועבה בשאר יומי חוץ יה"כ ובגמרין נמי מוקי מתני' בשלא עשה תשובה:

שעיר המשתלח מכפר. דכתיב ביה והתודה עליו את כל עונות ב"י וגו' ודרשי' לעיל (דף ח') עונות אלו הזדונות פשעיהם אלו המרדים חטאתם אלו השגגות ש"מ שמכפר על הזדנות נמי:

גמ' הדא שעיר פנימי מכפר על הזדון אבל על השגגות אינו מכפר אלא תולה לכך לא קחשיב ליה הכא:

ה"ג לא הן קלות עשה ולא תעשה. וה"פ פריך מאי ניהו קלות עשה ולא תעשה ומאי ניהו חמורות כריתות ומיתות ב"ד וקשיא תרתי למה לי:

כיני מתני'. כן צריכין לפרש מתני' סיפא מפרשה לרישא וכולהו פירוש דקלות וחמורות היא וה"ק על שאר עברות שבתורה בין קלות בין חמורות ואותן הקלות בין שעשאן במזיד בין שעשאן בשוגג אבל חמורות שהן כריתות אם עשאן בשגגה אין השעיר מכפר עליו אלא מביא חטאתו:

ה"ג ואותן השגגות בין שנתוודע לו בין שלא נתוודע לו. וה"פ הודע היינו שנתוודע לו שגגתו אבל במזיד לא שייך הודע דכיון שעשאו במזיד פשיטא שנודע לו ובסמוך מפרש לה:

אלו הן קלות. מתני' מפרש מה הן קלות עשה ולא תעשה ומה הן חמורות כריתות ומיתות ב"ד:

כשם שהשעיר הנעשה בפנים מכפר על הזדונות ותולה על השגגות. בדבר שיש בו חיוב קרבן דהיינו יש בה ואין בה דטומאת מקדש וקדשיו:

אף שעיר המשתלח כן. תולה על השגגות דשאר עברות אבל אינו מכפר על בר קרבן:

ופריך ניחה כו'. כלומר הא דתנן במתני' שעיר המשתלח מכפר על לא הודע ניחה שאין חטאת בא אא"כ יש לו ידיעה בסוף כדכתיב או הודע אליו חטאתו אלא הא דתנן דמכפר על הודע קשה הא תנן כריתות פ"ו (דף כ"ה) חייבי חטאות ואשמות כו' חייבין להביאן אחר יה"כ שמע מינה שאין יה"כ מכפר על כל שיש לו ידיעה:

ה"ג ולא כן תני חייבי חטאות ואשמות וודאין שעבר עליהן יה"כ חייבין להביא אחר יה"כ חייבי אשמות תלויין פטורין. מלהביא אחר יה"כ אשם תלוי שיה"כ מכפר על הספק:

בין שנתוודע לו בהן. בספיקן שנודע לו קודם יה"כ שבא לידי ספק חלב והיינו הודע דקאמר ולא הודע היינו שלא נודע לו לפני יה"כ שאכל ספק חלב אין צריך להביא אחר יה"כ אשם תלוי:

ה"ג תמן תנינן אלו שחייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת ועל לא הודע להן אשם תלוי חוץ מן המטמא מקדש וקדשיו ולא כבר כיפר יה"כ. וה"פ בריש כריתות תנינן שלשים ושש כריתות הן וקחשיב לכולן ובסיפא אנן אלו שחייבין כו' חוץ ממטמא מקדש וקדשיו שאינו מביא על לא הודע שלו אשם תלוי שאין אשם תלוי בא אלא על דבר שמביא על שגגתו חטאת קבועה לאפוקי מטמא מקדש וקדשיו שמביא על שגגתו קרבן עולה ויורד ופריך אמאי לא תני נמי חוץ ממי שעבר עליו יה"כ שאינו מביא אשם תלוי שכבר כיפר עליו יום הכפורים:

ה"ג ר"ש בשם ר' לוי סוכייה במורד ביה"כ היא מתניתא וכ"ה ביומא. וה"פ מתני' דכריתות איירי במורד ביה"כ דקאמר אין יה"כ מכפר דכי הדר ביה בתר יה"כ בעי לאתויי אשם תלוי:

ופריך ולמה לא. נאמר מתני' איירי בשלא נודע לו הספק ביה"כ וצריך לאתויי לאחר יה"כ כשיוודע לו:

מילתיה אמרה. מדברי ר' לוי אילו שאינו משני בשלא נתוודע כו' שמעינן אפי' לא נודע לו ספיקו ביה"כ אינו מביא אשם תלוי אחר יה"כ והיינו כדאמרינן הודע שנודע להן ספיקן ביה"כ לא הודע שלא נודע להן ספיקן ביה"כ ואתרווייהו שעיר המשתלח מכפר:

ה"ג עשה אע"פ שלא עשה תשובה וכ"ה ביומא. הא דתנן שעיר מכפר על חייבי עשה היינו אפילו לא עשה תשובה יה"כ מכפר אבל אל"ת אמר ר"ש בשם ר"ז אינו מכפר עד שיעשה תשובה:

האומר אין העולה מכפרת. או אי איפשי שתכפר מכפרת היא על כרחו:

לא מסתברא. אלא בהיפך עולה שהיא מביא מדעתו אם אמר אי איפשי שתכפר לי אינה מכפרת בע"כ יה"כ שקבע המקום לכפרה אפי' אמר אי איפשי שיכפר מכפר הוא בע"כ שע"י כפרה זו הקב"ה מראה מלכותו לכל באי עולם:

כולא. אין הכל תלוי בבן אדם לומר למלך אין אתה מלך אלא מוכרח הוא לקבל מלכותו כן הדבר הזה:

והעולה מכפרת. מברייתא זו שמעינן שהעולה מכפר ואינה נדבה לחוד אבל לא ידעינן על מה היא מכפרת וקאמר סתמא דש"ס שהיא מכפרת על הרהור הלב:

מאי טעמא. כלומר מנא ליה:

העולה מכפרת. על הרע אשר עשיתם ברוחכם כלומר אשר חשבתם בלבבכם שהלב גורם ניענוע הדם וע"י כן הרוח יוצא ובא:

וכן איוב הוא אומר והשכים בבקר והעלה עולות מספר כולם אולי חטאו בני וברכו אלהים בלבבם ש"מ שהעולה מכפרת על הרהור הלב:

על כל עברות שבתורה. בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה יה"כ מכפר ויליף ליה מדכתיב כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר הכרת תכרת עונה בה כי דבר ה' בזה זה הפורק עול ומגלה פנים בתורה ואת מצותו הפר זהו המיפר ברית בבשר הכרת תכרת הכרת לפני יום הכפורים תכרת לאחר יה"כ עונה בה לא אמרתי אלא בזמן שלא עשה תשובה:

מפורק עול. כופר בעיקר:

ומיפר ברית. בשר מילה:

ומגלה פנים בתורה. בא על דברי תורה בחוצפא ובגילוי עזות פנים כגון דורש אגדות דופי לא היה למשה לכתוב אלא ותמנע היתה פילגש וילך ראובן בימי קציר חטים:

ר"ז אמר. ר' יסא הקשה מדקאמר רבי על שלש עברות אלו יה"כ בעי תשובה ש"מ שסובר על כל עברות יה"כ מכפר בלא תשובה נימא מתני' דפ' יום הכפורים דלא כרבי דתנן מיתה ויה"כ. מכפרין עם התשובה:

הכי גרסינן אתא ר' אשיין בשם ר' יוחנן מודה רבי שאין יה"כ מכפר בלא תשובה ומיתה ממרקת כו'. וכ"ה ביומא. וה"פ ר' אשיין בא לסייע לר' יסא דגם ר"י אמר מודה רבי שאין יה"כ מכפר בלא תשובה וצריך להגיה הברייתא ר' אומר על כל עבירות שבתורה יה"כ מכפר עם תשובה חוץ כו' שמיתה מכפרת עם תשובה:

ותני כן. תניא נמי הכי יום מיתה הוי כיום תשובה ש"מ מיתה מכפרת בלא תשובה:

ופריך מאן תנינתה. מי תני להך ברייתא על כל עברות כו' ר' הוא דתני:

הוי. הרי אתה צ"ל הא דתנן במתני' דיומא מיתה ויוה"כ מכפרין עם התשובה אבל בלא תשובה אינן מכפרין דלא כר':

חלוקי כפרה. שחלוקין כפרתן זה בכך וזה בכך:

א"ל ג' הן. החלוקין שיש עברה הצריכה ליה ואינה צריכה לזה אבל תשובה אינה מן החלוקין שהיא צריכה לכולן:

שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם משמע מיד שישוב יהיה נרפא למדת שיש עברה שמתכפרת בתשובה לבדה:

כי ביום הזה יכפר וגו'. למדת שיש עברה שצריכים יה"כ:

ופקדתי בשבט פשעם. למדת שיש עברה שצריכה יסורין לכפרתה ומסתברא כפרה הקלה לעברה הקלה והחמורה להחמורה:

מכפרין מחצה. שנא' כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו קשיא כפרה וטהרה ל"ל ומאי קאמר עוד לפני ה' תטהרו אלא יש עברה שאינה

אלא כפרה שפירושו קינוח בלשון ארמי כלומר מקנח השמן מלמעלה ועדיין הוא נבלע בבגד ויש עברה שהוא מטהר שהוא לשון צלול ובהיר כדכתיב כעצם השמים לטוהר ה"נ נטהר מהעבירה עד שלא נשאר בו שום רושם וה"פ דקרא כי ביום הזה יכפר עליכם מעברות שיש עליהן כריתות ומיתות ב"ד ולטהר אתכם מכל כל משאר עברות מכל חטאתיכם היינו עברה דחילול השם אע"פ שאין יה"כ מכפר עליה ופשיטא שאינו מטהרו הימנה מ"מ אהניא יה"כ בבואם לפני ה' היינו לאחר מיתה תטהרו שכבר כיכר שליש ביה"כ:

מי שנתחלל שם שמים על ידו. כגון שחטא ברבים ואחרים למדים ממנו:

ה"ג אלא תשובה ויה"כ מכפרין שליש ויסורין שליש ומיתה ממרקת שליש ועליו הכתוב אומר אם יכופר כו'. וכ"ה ביומא וסנהדרין:

הא למדנו שהמיתה. גומרת הכפרה מדקאמר עד תמותון אבל לא לאחר המיתה:

זו. הא דתני ד' חלוקי כפרה הן דברי ר"ל ור"י ור"ע:

אבל. חכמים אומרים שעיר המשתלח לחוד מכפר על הכל כך היתה קבלה בידו מרבו:

שעיר המשתלח מכפר. על כל עברות:

היום מכפר. יה"כ לחוד מכפר על כל העברות:

כיצד הוא מכפר. כלומר מאימתי הוא מכפר:

כל שהוא. מיד בעלות השחר הוא מכפר על עברות שעברו וכל חטא שהוא מחדש בו ביום הוא מכפר מיד ודוקא כשאין שעיר אבל כשיש שעיר אין היום מכפר:

בסוף. סוף היום הוא מכפר:

מה ביניהון. מאי בינייהו:

מת מיד. בהתחלת היום:

ה"ג ע"ד דר"ז כבר כיפר. וכ"ה ביומא וסנהדרין:

לא כיפר. שמת קודם הכפרה:

איתותב. מברייתא זו הקשו לפני ר' ירמיה על דר' עירא:

ומר. ואמר כר"ז נמי אתי והכי תפרש לברייתא שהיה בדעת הציבור להביא שעיר היום אחר זה לא עלה בידם להביאו בכגון זה אין יה"כ מכפר עד שתחשך שכשיש שעיר אין יה"כ מכפר:

ואין הקב"ה רואה את הנולד. בתמיה וכיון שמיד גלוי לפניו שלא יביאו שעיר אח"כ אם איתא שיה"כ מכפר מיד אף היום שאין שעיר ודאי כיפר מיד ואיך תנן ויה"כ משתחשך אלא דלא כר"ז:

צדקה תצר תם דרך. סיפא דקרא ורשעים תסלף חטאת כל הנך מקראות דמייתי משמע שהקב"ה משמר הצדיקים שלא יבואו לידי חטא ומסלק דרכי הרשעים שיעשו רע וקשיא לר' ירמיה שהדבר נראה בהיפך הרשעים צריכים שמירה ביותר אבל לא הצדיקים ולמה יסלף מעשה הרשעים:

סייגין סייגה ותרעין תריעה. סיומא דקושיא היא וה"ק מקום שיש סייג עושין סייג עוד ובמקום פרוץ פורצין יותר:

ומשני וכיני כו'. באמת כן הוא מקום שיש שם גדר גודרין יותר ובמקום פרוץ פורצין עוד וכן כאן הצדיק המשמר עצמו שלא לבוא לידי חטא המקום משמרו יותר ורשעים בהיפך ל"א סייגין סייגה כו' שינוייה הוא והדר פריך וכיני סייגין כו' וכי כך היא המדה להחזיק הרשע ברשעתו ומשני אלא כך אמר ר' ירמיה כו':

שימר עצמו. בן אדם ששימר עצמו ג' פעמים מעברה שבאה לידו שוב אינו נכשל בעברה ההיא אלא הקב"ה משמרו שלא יארע חזקתו אבל אינו משמרו בשביל כך בכל העברות שבתורה:

הן כל אלה יפעל אל. להיות עם גבר לשמרו שלא יחטא אחר שעמד בנסיון פעמיים שלש ושימר עצמו מהחטא:

ובלחוד. ובלבד שלא ישוב האדם לעשות העברה במזיד שמאז אינו משמר עוד שלא יכשל בה:

לעולם לא ינתק. דהוי משמע אין דבר שינתקנו אין כתיב כאן אלא לא במהרה ינתק ללמדך אם מטריח ומכביד החבל למשכו יותר מדאי אע"פ שהוא משולש ינתק:

ה"ג נשא כתיב. מדכתיב נשא חסר וי"ו לשון שכחה הוא כמו ונשיא אתכם דירמיה:

נשאת עון עמך. שכחת עון אחד כשהיו הזכיות והעברות שקולים וע"י זה כסית כל חטאתם שהזכיות מכריעות:

הלכה ז

מתני' **אחד ישראל כו'**. ה"ק אחד ישראל וא' כהנים ואחד כהן משוח מתכפרים בשעיר המשתלח בשאר עברות ואין חילוק ביניהם אלא שדם הפר מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו כל מה ששעיר הפנימי מכפר על ישראל דהיינו תליית ישראל על שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף וזדון טומאת מקדש וקדשיו וכן כפרת שעיר החיצון פרו של כה"ג הקרב ביה"כ מכפר על הכהנים:

רש"א. כשם שאתה מודה בדם השעיר הפנימי שמכפר על ישראל כפרתו בלא וידוי שאין וויודי בשעיר הפנימי אלא בשעיר המשתלח כך דם הפר בלא שום וויודי מכפר

על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו אייתר ליה וודוי של פר במקים ווידוי של שעיר המשתלח לכפר על הכהנים בשאר עברות ואין להם כפרה בשעיר המשתלח:

גמ' **ולא תנינן משיח**. אנן לא תנינן במשנתינו ואחד כהן משיח שגם הוא נכלל במאי דתנן וא' כהנים:

ופריך ולמה לא תנינן כהן משיח. במתני' בשלמא אם תאמר שאין השעיר מכפר אלא על דבר שאין בו חיוב קרבן שפיר דלא תנינן משוח שאין חילוק בין כה"ג לשאר כהנים בעונש העברות אבל אם תאמר שגם בדבר שיש בו חיוב קרבן השעיר מכפר קשיא למה לא תנן משיח הא ודאי איצטרך לאשמועינן אע"ג דחלוק הוא בקרבנותיו משאר כהנים שההדיוט מביא כשבה או שעירה לחטאת וכה"ג פר כמפורש בקרא אפ"ה בכפרת שעיר המשתלח כולן שוים:

ה"ג אשכח דלא תני בכהן משוח. מצא מתני' או ברייתא דלא תני בה כהן משוח זאת אומרת דדוקא בדבר שאין בו חיוב קרבן אנו עסקינן ולכך לא תני משוח שאין חילוק כדפרישית:

ואפילו תימא בדבר שיש בו חיוב קרבן. איירי מתני' אפ"ה ניחא דלא תנן משוח דברישא תנן המשתלח מכפר על הזדונות והשגגות א"כ אף זה שיש בו חיוב קרבן אין לחלק בין משוח לשאר כהנים כי היכא דבזדון כולן שווין אף השגגות כן וה"ק נעשה דבר ביש בו חיוב קרבן כזדון כמה דאמרת בזדון דצריך כפרה ועונש על אשר עשה ויה"כ מכפר עלייהו והכא דבר שיש בו חיוב קרבן נמי כן הוא אף שצריך כפרה בקרבן חלוק מ"מ יה"כ מכפר על כולן בשוה:

מלמד שעתיד למות. ואם דחפו לצוק ולא מת צריך לירד אחריו להמיתנו וה"ק יעמד חי כדי לשלחו אבל משלחו ימיתנו דאל"כ ל"ל יעמד חי פשיטא שלאחר מיתה א"א לשלחו:

ה"ג עד מתי הוא חי עד שעת מתן דמו של חבירו וכה"א וכלה מכפר את הקדש. וה"פ עד שעת מתן דמו של חבירו הוא זקוק להיות חי דכתיב יעמד חי לכפר עליו וא"א לומר דאיירי בכפרת עצמו דהא אין דמו קרב ע"ג המזבח אלא סד"א בכפרת דברים הכתוב מדבר והיינו כפרת עצמו דהא מתודה הוא עליו לרך קאמר וכה"א וכלה מכפר את הקדש דהא ודאי בכפרת דמים הוא דמכפר על הקדש א"כ אף לכפר עליו נמי בכפרת דמים איירי:

עד שעת הוידוי. מסתבר ליה לפרש לכפר עליו בכפרה המוטלת עליו והיינו הוידוי:

ה"ג ע"ד דר"י אין הוידוי מעכב ע"ד דר"ש הוידוי מעכב. וה"פ לר"י דאינו זקוק להיות חי אלא עד שעת מתן דמים של חבירו ולפי סדר המקראות וכלה מכפר היינו מתן דם הפנימי דבתר הכי כתיב וסמך אהרן וגו' והתודה ש"מ אם מת קודם הוידוי א"צ להביא אחר שכבר נזרק דם הפנימי ור"ש דאמר צריך להיות חי עד שמת וידוי מעכבת:

מה מפקה מביניהון. כלומר מאי איכא בין ר"י לר"ש:

ה"ג שלחו בלא ווידוי ע"ד דר"י א"צ להביא שעיר אחר ע"ד דר"ש צריך להביא שעיר אחר אף בפר כן שחטו בלא וידוי ע"ד דר"י א"צ להביא פר אחר ע"ד דר"ש צריך להביא פר אחר וכ"ה ביומא. וה"פ איכא בינייהו אם שלחו בלא וידוי לר"י א"צ להביא אחר ולר"ש צריך וכי היכא דפליגי בשעיר פליגי נמי בפר דילפינן פר משעיר:

ונשפך הדם. קודם הזריקה:

את אמר צריך להביא פר אחר. דזריקת דם הפר לדברי הכל מעכב ומעתה מיבעיא ליה אם צריך להתודות שנית על הפר השני או דלמא כיון שהתוודה פעם א' על פר אף שלא נזרק דמו של זה יצא ובכה"ג אפי' ר"ש מודה דיצא דלא קפיד קרא אלא על ווידוי דכה"ג:

ה"ג אף בשעיר המשתלח כן צריך להגריל עליו פעם שנייה או כבר יצא בהגרלה של ראשון. וכ"ה ביומא. וה"פ אף בשעיר המשתלח מיבעיא לן כן אם עד שלא גמר מתן דם הפנימי מת המשתלח שצריך להביא שעיר אחר לכ"ע דכתיב יעמד חי אם צריך להגריל על השני שנית או דלמא כבר יצא בהגרלה של ראשון:

הדרן עלך פרק שבועות שתים

פרק ב

הלכה א

מתני' **ידיעות הטומאה**. נטמא וידע שנטמא בשעת הטומאה או אחרי כן וצריך נמי שידע שזה מקדש אי קדש:

נעלמה ממנו הטומאה. וע"י אותו העלם אבל קדש הרי אחת ונכנס למקדש הרי שתים דכתיבי ונעלם ממנו והוא טמא משמע שנתעלמה ממנו הטומאה ולפי שאינו חייב עליה אע"כ ידע בתחלה שנטמא ואח"כ נעלמה ממנו לפיכך קרי לה ידיעות:

נעלם ממנו הקודש. או המקדש ואכל קדש או נכנס למקדש וזכור לטומאה הרי שתים אחרות דלא כתיב:

נעלם ממנו זה וזה. אינו ממנין הידיעות אלא הא קמ"ל אע"ג דבשעת אכילת קדש או כניסתו למקדש אינו זכור לא לטומאה ולא לקדש חייב קרבן עולה ויורד:

גמ' **פשיטא**. לי ידיעה האחרונה דבעינן קודם הבאת קרבנו כדכתיב והוא ידע צריך שידע שהוא חייב בודאי קרבן אבל לא על הספק שכל החטאת בעינן ידיעה ודאית קודם ההבאה שאין חטאת באה על הספק אלא הא קמיבעי' ליה ידיעה הראשונה שקודם העלמה בעולה ויורד צריכה נמי שתהא ידיעה ברורה שחייב קרבן אם אכל קדש או נכנס למקדש אבל אם היה לו ספק ונעלם ממנו ואח"כ נודע לו בבירור פטור או אפי' נודע לו בראשונה בספק חייב:

נשמעינה מהדא. תא שמע:

אחד טמא. מת קבור בו ואי אפשר להלך שלא יאהיל:

והלך באחד מהן. וידע שהוא ספק טמא:

ונכנס למקדש. בהעלם טומאה ששכח הילוכו בשביל זה:

והזה בשלישי. ושנה בשביעי וטבל:

והילך בשני. וידע שהוא ספק טמא:

ונכנס למקדש. בהעלם טומאה:

חייב או מחמת ביאה ראשונה או מחמת ביאה שנייה דממה נפשך או ביאה ראשונה או שניה בטומאה היתה:

וקשיא ויודע שהוא חייב להביא בה קרבן. בתמיה וכי ידע מתחלה שאם נכנס שחייב קרבן הלא בכל כניסה יש להסתפק אם חייב עליה קרבן דאיכא למימר שהיא הטהורה אלא ודאי לא בעינן שידע בראשונה שהוא בקרבן:

דר"י היא. ברייתא זו אתיא כר"י דסוף פירקין דדריש ונעלם דכתיב תרי זימני אחד על העלם טומאה ואחד על העלם מקדש א"כ לא בעינן ידיעה קמייתא דהא מ"ד בעינן ידיעה קמייתא מיתורא דונעלם יליף ליה:

ה"ג הווינון סברין מימר דמר ר"י בברא לו כו'. וה"פ מעיקרא היינו סברין לומר הא דאמר ר' ישמעאל חייב על העלם טומאה ועל העלם מקדש היינו שבריא לו אחת מהן כגון שבריא לו שהוא טמא אלא שנעלם ממנו מקדש או שבריא לו שזה מקדש אלא שנעלם ממנו שהוא טמא דה"ל מקצת ידיעה בתחלה אבל אם לא היה לו שום ידיעה ברורה בראשונה לא מטומאה ולא ממקדש אינו בקרבן עולה ויורד:

ממה דאמר ריש לקיש. אבל מהא דאר"ל הך ברייתא ר"י היא שמעי' דלר' ישמעאל אפי' לא היה לו ידיעה ברורה אף על אחת מהן חייב:

הדא אמרה. זאת אומרת:

ד"ה היא. אפי' כר"ע דבעי ידיעה ראשונה אתיא הך ברייתא:

משום ספק ידיעה כידיעה. בידיעה ראשונה לא בעינן ידיעה ברורה אלא אפי' ספק ידיעה כגון הכא ה"ל ידיעה וחייב עלה:

מה כו'. מעתה יש לפשוט בעיין השתא בספק ידיעה את אומר דהוי כודאי ידיעה לא כ"ש יודע שהוא טמא ודאי אלא שאינו יודע אם חייב קרבן או לא דהוי ידיעה:

ע"ד דר"ל. לשיטת ר"ל מיבעיא לן נטמא בודאי ונעלם ממנו וודאי אלא נולד לו ספק אם טמא הוא או לא אח"כ נודע לו שהוא טמא מי הוי העלם זה כהעלם באמצע וחייב קרבן או לא אבל לר"י לא מיבעיא ליה דהא אמר ספק ידיעה כידיעה ודאי א"כ אין כאן העלם:

ופשיט דין כדעתיה ודין כדעתיה. כלומר לדעת ר"י דמייתי בסמוך דקסבר אין ידיעת ספק מחלק לחטאת א"כ ה"ל העלם ולר"ל דאמר ידיעת ספק מחלק לחטאת לאו העלם הוא:

דאיתפלגון דפליגי:

אכל חמשה. זיתי חלב בזה אחר זה ונודע לו בין כל כזית וכזית שספק חלב ספק שומן אכל ואחר שאכל האחרון נודע לו בבת אחת שכולן היו ודאי חלב:

ידיעת ספק. שהיתה לו בין כל אחד קובעו לאותה אכילה לחטאת לעצמה דה"ל כאוכל חמש זיתי חלב בחמשה העלמות דלכ"ע חייב חמש חטאות:

אין ידיעת ספק. שהיתה לו בינתיים מחלקתן וה"ל כאוכל חמש זיתי חלב בהעלם אחד ואינו חייב אלא חטאת אחת על כולן:

בכהן משיח. כה"ג שמשות בשמן המשחה:

את שאינו מביא אשם תלוי. כגון כה"ג דכתיב וחטאה בשגגה את שהוא בשגגת המעשה מביא אשם תלוי וכה"ג אינו חייב אלא בשגגת המעשה עם העלם דבר אינו מביא אשם תלוי והכי תנן ספ"ב דהוריות הלכך אין ידיעות ספק מחלקות לכה"ג בחטאות:

ופריך מחלפא שיטת דר"ל. קשיא דר"ל אר"ל:

תמן. התם באכל חמשה זיתים אמר ידיעות ספק מחלקות לחטאת:

וכא. והכא בידיעה ראשונה אמר שאין ידיעות ספק מחלקות דאל"כ ל"ל לאוקומי ברייתא כר' ישמעאל:

ומשני תמן. התם באכל ה' זיתים הואיל שע"י ידיעת ספק של כל אחד ואחד נתחייב על כל אחד אשם תלוי בפני עצמו כדתנן ר"פ ספק אכל (דף י"ז) אם היתה ידיעה בינתיים כשם שהוא מביא חטאת על כל אחת ואחת כך מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת לכך מחלקן לחטאות אע"פ שנודע וודאן בבת אחת אבל הכא בשני שבילין מה אית לך

שיחלקן הא אין כאן אשם תלוי דכל שאין מביאין על שגגתו חטאת קבועה אין מביאין על לא הודע שלהן אשם תלוי כמפורש פ"ב דכריתות (דף כ"ה):

ה"ג מחלפא שיטת ר' יוחנן תמן אמר אין ידיעת ספק קובעתו לחטאת וכא אמר הכין לא אמר ר"י אלא בידיעה הראשונה שאין בה חיוב קרבן. וה"פ קשיא דר"י אדר"י התם שאכל חמשה זיתים אמר אין ידיעת ספק קובעתו לחטאת והכא גבי שני שבילין אמר ספק ידיעה ה"ל כידיעה ודאית ומשני לא אמר ר"י ספק ידיעה כידיעה אלא שידיעה הראשונה דקרבן עולה ויורד שאין בה שום חיוב קרבן אלא שהחמיר בה הכתוב אמרינן אפי' בספק ידיעה סגי אבל בכל התורה ידיעת ספק לא הוי ידיעה:

ספיקו טהור. כדתנן טהרות פ"ד:

ואין מתירין לו לעשות. כלומר הלכה ואין מורין דלא ליתי ליזלזולי בה:

ופריך והתנינן. פרה פ' אחד עשר:

כל ספק. ששנו בטהרות פ"ד שטהרו חכמים לתרומה טהור נמי לחטאת אם אירע בו ספק זה:

וכל. ספק טומאה שיתחדש בחטאת אלו נתחדש בתרומה היתה תלויה שופכין המים ההם המקודשים או האפר:

אין תלוי כו'. אין זה מלשון המשנה אלא הש"ס מפרש למתני' והיא סיומא דקושיא ממתני' שמעינן שאין תלוי לחטאת אלא או טהור ממש או טמא ממש ואי ס"ד ספק טומאה ברה"ר לכתחלה טמא א"כ לחטאת תשפך וא' מספיקות הטהורים לתרומה השנויה בטהרות הוא ספק ברה"ר וקשא מתני' דתנן כל הטהור לתרומה טהור לחטאת:

אר"ז. ל"ק מתניתין דתנן ספק טומאה ברה"ר טהור אירי בשאינו קודש מקודש שהן זבחים אבל ספק רה"ר שאירע בתרומה מורין אפי' לכתחלה לעשות כן:

מה. דאמר ר"י שאין מורין כן קאי אקדשים שאין מורין לעשותן על ספק טומאה ברה"ר:

הכל מודים. טהרות ריש פ"ה תנן השרץ והצפרדע ברה"ר כו' הסיט ואינו יודע באיזה מהם הסיט ר"ע מטמא וחכמים מטהרין וקאמר אע"ג דפליג ר"ע ואמר טומאה ברה"ר טמא לא אמר אלא לכתחילה אבל אם עבר ועשה כגון שנגע בספק טומאה ברה"ר ואח"כ נגע בטהרות טהורים:

תמן אמר. נגע בספק טומאה ועבר ועשה טהרות הרי אלו טמאות:

וכא. והכא אמר עבר ועשה טהור:

ומשני כאן. הא דאמר עבר ועשה טמא אירי בספק טומאה ברה"י:

כאן. הא דאר"י עבר ועשה טהור אירי בטומאה ברה"ר:

ואפי'. תימא כאן וכאן ברה"ר ל"ק אהדדי כדמחלק ר"ז והא דאמר עבר ועשה טמא בחדשים והא דאמר עבר ועשה טהור בתרומה:

מחלפה שיטת ר"ל כו'. קשיא דר"ל אדר"ל ודר"י אדר"י:

דאיתפלגון. דפליגי:

בטומאת קבר התהום. והיה טומאה שאין אדם מכירה כמפורש נזיר פ' בתרא:

אין הנזיר מגלח. עליה תגלחת הטומאה אע"ג שהיה ודאי טמא כיון שלא היתה לו ידיעה ברורה בשעת מעשה ש"מ דסובר ידיעת ספק לא הויא ידיעה ובאוכל חמש זיתים קאמר דהוי ידיעה:

הנזיר מגלח. עליה דקסבר כיון דמ"מ ספק היה לו שמא יש כאן טומאה ה"ל ידיעה ואלו בחמש זיתים קאמר דלא הוי ידיעה:

והא ר"י. כלומר גופא אמר ר"י ב' שבילין אפי' הזה וטבל ביניהם טמא משום ספק ידיעה כידיעה מיבעיא לן אם היתה ידיעה ראשונה שנטמא בשרץ וידיעה האחרונה היתה שנטמא במת מי הוי ידיעה ולא גרע מספק ידיעה דה"נ ידע מיהת שנטמא או דלמא ידיעה זו גריעה מספק ידיעה באותה טומאה עצמה:

הראשונה כו'. ומיבעיא לן נמי היתה ידיעה הראשונה עד שלא נתגייר ומשנתגייר נעלמה ממנו ונכנס למקדש בטומאה זו אח"כ נודע לו שנטמא חייב בקרבן או לא:

הראשונה עד שביא הביא שתי שערות. תו קימבעיא לן ידיעה הראשונה עד שלא הביא ב' שערות והרי הוא קטן מי הוי ידיעה או לא:

נטמא במת וידע כו'. כלומר פשיטא לי ניטמא במת וידע ובשרץ לא ידע ה"ל כידיעה גמורה דטומאת שרץ הקלה כמאן דליתא אצל טומאת מת החמורה וכיון דידע שנטמא במת אין צריך לידע טומאת שרץ:

נטמא במת ולא ידע כו'. אבל הא מיבעיא לן ניטמא במת ובשרץ ולא ידע ונודע לו על השרץ תחלה ולא נודע לו על המת עד אחר שנכנס למקדש מי הוי ידיעה דהא לא נודע לו הטומאה חמורה והרי החמורה כמי שאינה או דלמא כיון שנודע לו אח"כ על המת נדחים ידיעה הראשונה דשרץ הקלה ואין ידיעתה כלום וה"ל כאלו לא היה לו ידיעה ראשונה כלל א"נ ה"ג או מפני שקדמה טומאת המת כו' וה"ק כיון שבתחלה נטמא במת תו לא מהני ידיעת טומאת השרץ:

ה"ג ניטמא במת וידע בשרץ וידע ונכנס למקדש בהעלמו של מת. שנעלמה ממנו טימאת מת אבל לא טומאת שרץ אפ"ה הוי העלם וחייב עליו קרבן עולה ויורד כשיוודע לו אח"כ

דטומאה קלה לאו כלום היא לגבי החמורה אבל נכנס בהעלם שרץ וידע שניטמה במת לא מיקרי העלם הואיל וידע בחמורה ופטור מקרבן:

ונסמכה לו טומאה קלה. שהיה עליו גם טומאה קלה ולא זכרה בשעת הטבילה אפ"ה מהניא טבילה זו נמי לטהרו מטומאה קלה שעליו:

ליידא מילה. לאיזה דבר נפקא מיניה בשבועה זו:

הא מטומאה חמורה ונסמכה לו טומאה חמורה. ולא ירד אלא לטהר מאחת מהן לא עלתה לו טבילה לשנייה וכן הדין אם ירד לטבול מטומאה קלה זו ויש עליו טומאה קלה אחרת לא עלתה טבילה לשנייה:

ונסמכו לו סככות ופרעות. והם אילן שיש לו ענפים מובדלים זה מזה ויש כזית מן המת תחת אחד מהן ועבר אדם תחת האילן ואין ידוע אם עבר תחת הענף המאהיל על המת ופרעות הן אבנים או עצים בולטים מן הכותל וטומאה תחת אחד מהן:

מאחר כו'. מבעיא ליה הואיל ואמר ר"י סככות ופרעות אף שאין הנזיר מגלח עליהן מ"מ טומאה דאורייתא הן אצל תרומה א"כ ה"ל טומאה חמורה ואין טבילה דטומאה אחרת עולה לה או דלמא כיון שאין הנזיר מגלח עליהן ה"ל כטומאה קלה וטבילה שטבל לטומאה חמורה עולה להן:

אנדרוגינס. ספק זכר ספק נקבה:

לובן. דומה לקרי:

פטור. דספק נקבה היא ואין נקבה מטמאה בלובן:

אודם. דומה לדם נדות:

פטור. דשמא זכר היא ואין זכר מטמא באודם:

חייב. דממה נפשך טמא:

אית כו' איכא ברייתא דתני בה ראה לובן ואודם כאחד פטור:

ר"ש היא. הך דתני פטור אתיא כר"ש והיינו כדאר"ש בן יהודה משמיה:

ואחד טמא. מת קבור בו ואי אפשר שהלך שלא יאהיל:

ה"ג והלך באחד מהן ולא נכנס בשני ונכנס חייב הלך בראשון ונכנס והוזה כו'. וה"פ הלך באחד מהן ואיני יודע אם בטמא אם בטהור ולא נכנס למקדש וחזר בשני וסד"א וידע שהלך בשניהם והרי הוא טמא ודאי ונכנס למקדש בהעלם טומאה שנתעלמה ממנו הליכתו בשניהם חייב קרבן עולה ויורד שיש כאן ידיעה ודאי בתחלה הלך בראשון וידע שהוא ספק טמא ונכנס למקדש שהעלם טומאה ששכח הילוכו בשביל זה אח"כ נודע לו:

והזה. בשלישי ושנה בשביעי וטבל:

בשני. וחזר והלך בשני וידע שהוא ספק טמא:

ונכנס. למקדש בהעלם טומאה:
חייב או מחמת. ביאה ראשונה או מחמת ביאה שנייה דממ"נ או ביאה ראשונה או ביאה שנייה בטומאה היתה:
ור"ש פוטר בזה. דאין כאן באחת משניהן ידיעה ודאית בתחלה שאף ידיעה תחלה של שביל שני ספיקא היא שהרי טהור לו מטומאה הראשונה אם הראשון הוא הטמא אבל בראשונה מודה שחייב שהרי כשהלך בשביל השני היה טמא בודאי:
פוטר בכולן. אפי' בראשונה משום דלא ה"ל ידיעה ברורה בתחלה וה"נ אנדרוגינס כן הוא:
ה"ג ניחא הזה ושנה וטבל דה"ל ידיעת ספק ברם הכא כו'. וה"פ לרשב"י פריך בשלמא בסיפא פטר ר"ש דלעולם ספק ידיעה היא אבל בראשונה אין כאן טומאה ידועה בתמיה הא כשהלך בשנייה טומאה וודאית היא בתחילה ולמה פטר ר"ש:
תיפתר. תפרש לברייתא כשהלך בשנייה שכח שהלך בראשון ואין כאן אלא מקצת ידיעה:
ה"ג ר"י בעי מה אנן קיימין אם בשלא שכחו לעולם שביל אחד הוא אם בשחזר ושכחו שני שבילן הן. וה"פ ר"י פריך במאי עסקינן אם כשהלך בשנייה זכור שהלך בראשונה לעולם שביל אחד הוא דהא יש כאן ידיעה ודאית ומ"ט דרשב"י ואי בשכח איירי דמיא לשני שבילין דסיפא דהא בתרווייהו איכא ספק ידיעה ומ"ט דת"ק דר"ש דפוטר בסיפא ומיחייב ברישא:
אלא אר"י בר' בון. לעולם בשלא שכח וטעמא דר"ש אליבא דרשב"י דסובר ר"ש כר"ל וכדאמר חזקיה לקמן סוף פרקין הא דתנן ר"ל אומר על העלם שרץ חייב ואינו חייב על העלם מקדש ה"ק בעינן שידע בתאלה שנגע בשרץ או במת אבל אם לא ידע באיזה מהן שגג ואותה טומאה נעלמה ממנו כשאכל פטור והכא כיון דלא נודע לו באיזה שביל נטמא פטור:
כמה כו'. וכי היכי דא"ר ליעזר התם צריך שידע אם בשרץ אם במת נטמא ה"נ צריך לידע אם באודם אם בלובן ניטמא וכיון דאי אפשר לו לידע באנדרוגינס באיזה מהן נטמא פטור:
הכי גרסינן ניחא תמן משום דאמר ספק ידיעה לאו כידיעה ברם כו'. וה"פ קשיא ליה הניחא התם בשני שבילין פוטר ר"ש משום דה"ל ספק ידיעה באיזה מהן נטמא אבל הכא באנדרוגינס שראה לובן ואודם כאחד והוא יודע שבראיה זו נטמא אם זכר אם נקבה הוא ה"ל ידיעה ודאית וחייב לדברי הכל:

כסבור. בית הכנסת הוא מהו מי הויא מקצת ידיעה שהרי יודע שקדושה יש במקום הלזה או כיון שלא נודע לו שאסור לכנוס למקום הזה בטומאה לאו ידיעה היא:
כן אנו אומרים. ברישׁ פרקין בעי ר"י יודע שיש טומאה בעולם אלא שאינו יודע שחייבין על כניסת מקדש קרבן מי הויא ידיעה דאע"ג דה"ל ידיעה מקצת מספקא ליה א"נ כר"ל ס"ל לר' יסא דלדידיה לא הוי ידיעה כ"ש בכה"ג דלאו ידיעה היא:
ה"ג פטור לא כ"ש כאן שלא תהא ידיעה אלא כי אנן קיימין בבריא לו שטמא ונעלמה ממנו הטומאה ונכנס למקדש וכא בבריא לו שהוא מקדש ונעלם ממנו מקדש ונכנס למקדש. וה"פ אלא כו' סיומא דמלתא דר' יסא הוא וה"ק מדקאמרינן מקצת ידיעה דטומאה לאו ידיעה היא א"כ ש"מ רישא דמתני' דתנן נטמא וידע ונעלמה ממנו הטומאה היינו שבריא לו שהוא טמא בודאי לכך צריך נמי שידע שחייב עליה קרבן א"כ אף בסיפא צריך שיהיה לו ידיעה ברורה שזה הוא המקדש אבל מקצת ידיעה לאו כלום היא:
העלמות מהו שיצטרפו. וה"ל אוכל כזית קדש בטומאה וחייב בקרבן עולה ויורד או דלמא בעינן שיאכל כזית קדש בטומאה בחד העלם או בהעלם טומאה או בהעלם קדש אבל חצי מזה וחצי זית מהעלם זה אין מצטרפות:

הלכה ב

מתני' **אחד הנכנס לעזרה**. ראשונה:
ואחד הנכנס לתוספות. שהוסיפו עליה אחרי כן:
שאין מוסיפין כו'. לפיכך היא קדושה כראשונה:
אלא מלך. כולהו יליף בגמרא מקראי:
ובשתי תודות. שני לחמי תודה והיו נושאין אותן בהקף סביב עד סוף גבול שמקדשים ושם אוכלים אחת ושורפים השבייה:
ובשיר. שהיו אומרים ארוממך ה' כי דליתני ובית שני אף שלא היו שם מלך ואורים ותומים קדושת שלמה היתה לשעתה ולעתיד לבוא ועבודה דנחמיה בן חכליה לזכר בעלמא היה:
וכל. תוספת שלא נעשית בכל אלו אין חייבין קרבן על כניסתה:
גמ' **רב אמר**. הא דאין קדושה חלה על המקדש אא"כ נעשה בכל אלו יליף ליה מתחלת בנין מקדש הראשון דכתיב ויעל דוד בדבר גד לקנות גורן ארונה שהיה מקום המקדש הרי מלך ונביא:
וכתיב ויחל שלמה לבנות א' בית ה' אלהי ישראל בירושלים אשר נראה. מאי אשר נראה אלא אלו אורים ותומים שאין שם שמיעה אלא ראייה שמתנה נודע רצון ה':

ה"ג לדוד אביהו זה סנהדרין שאל אביך ויגדך. דקשיא אביהו ל"ל א"נ אביו הל"ל אלא קאי אסנהדרין שנקראו אביהן של ישראל כדכתיב שאל אביך ולהכי קאמר אביהו שהיו גם אביהו דוד אביו:

שיר. מנ"ל דכתיב בחינוך בית שני וילך אחריהם הושעיה וחצי שרי יהודה ויהודה היה על הידות הוא השיר של תודה א"נ אסיפא דקרא סמוך דכתיב וילכו אחריו בכלי שיר דוד והיינו כינורות ונבלים וצלצלים שהם שיר של תודה כמפורש בבבלי:

תודות. מנ"ל דכתיב ואעמידה שתי תודות נחמיה אמר בספר עזרא כשנבנית חומת ירושלים ובא לקדש את העיר ואעמידה שתי תודות גדולות אצל החומה מבחוץ ותהלוכות לימין מעל החומה להקיף את העיר בתהלוכות שהילכו דרך ימין כשפניהם לחלל העיר הלכו תמיד לצד ימין עד שהקיפו את העיר כולה:

מה כתיב מהלכות ולא תהלוכות. בתמיה הא כתיב תהלוכות ולמה לא כתיב מהלכות אלא ללמד שהיו נטולות ע"י אחד והן עצמן לא היו יכולין לילך שאין התודות עצמן היו אלא לחמי שבה שאין בהן רוח חיים לילך:

ה"ג ולא תהלוכות בניטלות ע"י אחר. וכ"ה בסנהדרין פ"ק:

מפני שהיתה כו'. הש"ס קיצר כאן כל הסוגיא השנוייה בענין הזה בירושלמי פ"ק דסנהדרין ומייתי רק סוף הענין המסיים שם מפני מה לא קידשו החומה העליונה מפני שהיתה תורפת ירושלים והיתה נוחה להכבש משם והסוגיא מתבארת שם יפה:

הלכה ג

מתני' **נטמא בעודה**. וידע שנטמא:

והשתחוה. בהעלם זה כלפי פנים אע"פ שלא שהה או השתחוה כלפי פנים והוא דשהה כדי השתחוייה ומחייב משום שהיה ושיעורו מפרש בגמרא:

או שבא לו בארוכה. שיצא דרך ארוכה שיש קצרה ממנו לצאת ואפי' לא שהה תחלה חייב ושיעורין הללו הלכה למשה מסיני הם במי שנטמא בתוך העזרה:

בקצרה פטור. היכא דלא השתחוה ולא שהה ויצא לו דרך קצרה פטור:

זו היא. טומאה שאירעה לו בתוך העזרה ויש בה מצות עשה דוישלחו מן המחנה כל טמא לנפש:

שאין חייבין עליה. ב"ד פר העלם דבר אם שגגו וטעו בהוראה זו והורו שיצא בארוכה אין מביאין על שגגתה פר העלם דבר של ציבור:

גמ' ר"ח ר"א בשם ר' לעזר מנ"ל שהנטמא בעזרה חייב הא לא קרינא ביה ולא יטמאו את מחניהם שכבר טימא מהכא כתוב אחד אומר את משכן כו':

הא כיצד. כלומר מכדי משכן איקרי מקדש ומקדש איקרי משכן נכתוב אידי ואידי מקדש או אידי ואידי משכן אלא לחלק בין טומאה בפנים ובין טומאה בחוץ שבכל אחד איכא שיעורא אחרינא כדמסיק:

ה"ג מיטמא בפנים עד שישהא כדי השתחוויה מיטמא בחוץ עד שיכניס ראשו ורובו:

נטמא בפנים ונכנס לפני ולפנים. מהו מי אמרינן כיון שהכניס ראשו ורובו לפני ולפנים חייב ה"ל כיוצא בארוכה או דלמא בעינן עד שישהא כדי השתחואה:

נשמעינה מהדא. תא שמע:

השתחוה. במתני' תנן נטמא בעזרה השתחוה או ששהא כדי השתחויה חייב:

וכיון ששהא. אפילו פחות משיעור השתחואה ה"ה כמי שהכניס ראשו ורובו:

ותמר. ואתה אומר אפ"ה פטור דבעינן שישהא דוקא כדי השתחואה:

וכא. והכא נמי אינו חייב על כניסתו לפני ולפנים אא"כ שהא כדי השתחואה:

היך עבידא. ל"ג:

על איזה מהן הוא עובר. אם שהה בפנים על מה הוא עובר וחייב על ששיהא בעמידתו או על ששיהא אח"כ ביציאתו שמה ששיהא בעמידתו לאו שהיה מיקרי שהרי הותר לו לשהות כזמן יציאתו חוצה:

ה"ג חברייא אמרין על האחרונה א"ל ר"י אומרים לו צא ותימר על האחרונה אלא כי אנן קיימין על הראשונה. וה"פ חברייא אמרין על האחרונה כלומר על מה ששיהא ביציאתו שהיא היתה אחר שיעור כדי השתחואה א"ל ר"י אומרים לו לטמא צא ואיך נתחייבו על יציאתו אלא כי מחייבין אותו דוקא על שהייתו שלא לצורך:

תמן תנינן. יומא פ"ה:

הוציאו לו את הכף ואת המחתה. ונכנס בשניהן בבת אחת ואם נכנס שני פעמים והכניס תחלה את הכף לבד ויצא ונכנס שנית והכניס המחתה כיפר וחייב משום הכנסה יתירה כך מסיק הש"ס שם ומיבעיא ליה על איזה מן הביאות הוא עובר משום ביאה יתירה על הראשונה או על האחרונה מי אמרינן כיון שלא היתה הראשונה כמצותה שהיה לו להכניס שניהם ה"ל ביאה יתירה או על האחרונה שהיא היתה יתרה שהיה לו להביא שניהן בראשונה:

אמר. להם ר"י אומרן לו לכה"ג היכנס שנית עם המחתה כדי לעבוד עבודת היום ואתה אומר שיהא חייב על כניסה זו האחרונה אלא כי אמרינן שחייב על ביאה יתרה היינו על ביאה הראשונה:

היך עבידא. היכי דמי:

ה"ג היה בארוכה עשרים ובקצרה עשר:

הילך חמש. אמות ממקום שנטמא וזהו הדרך לצאת חוץ בין בארוכה בין בקצרה ומשם דרך הקצרה חמש אמות והארוכה חמש עשר אמות אבל אם הקצרה משם ששה אמות והארוכה ט"ו אמות פטור כיון אחר שהלך חמש אמות הראשונות לא היה שום חיוב אלו הלך משם בקצרה שהרי אינו אלא אמה אחת שהרבה בהילוכו ומה שמרבה עכשיו בהילוכו אינן אלא תשעה אמות ואנן בעינן שתהיה ארוכה יתירה על הקצרה עשר:

ה"ג שתהא ארוכה מרובה על הקצרה עשרים. היכי דמי היתה ארוכה ל' והקצרה עשר והלך חמש צריך שתהיה בקצרה חמש ובארוכה כ"ה נמצא לעולם יתירה עשרים:

בין אדם לחבירו. שהוא שלום עליך:

מתלמיד לרב. שאומר שלום עליך רבי:

הלכה ד

מתני' **איזו היא מצות עשה שבנדה**. שדומה לזו שבמקדש שאירע לו הטומאה משבא בהיתר לידי כניסה אם שגגו ב"ד בה ראה זו חייבים עליה פר העלם דבר של ציבור:

היה משמש עם הטהורה. שנכנס בהיתר ואמרה לו נטמאתי עכשיו ופירש מיד בקושי אבר חייב אלא יעמוד בלא דישה עד שימות האבר ויפרוש בלא קושי וזהו העשה שבנדה:

גמ' **ה"ג כהנא אמר אפשר שלא כו' וכ"ה בהוריות**. וה"פ התם תנן ואין חייבין על עשה ול"ת שבמקדש ואין מביאין אשם תלוי על עשה ול"ת שבמקדש ואמר כהנא מ"ט דמתני' ואי משום דלא חייבה תורה קרבן על טומאה שבמקדש אא"כ יש בה ידיעה תחלה וסוף והעלם בינתים הא גם כאן אפשר שיהיה ידיעה תחלה וסוף והעלם בינתים:

ויהיו כן המורים. ר' שמואל הבין כשהוא מקשה כן על רישא דמתני' דתנן התם שאין הב"ד חייבין על עשה ול"ת שבמקדש לכך השיב שזה דבר שאי אפשר בהוראה שהרי הנכנס בטומאה ע"י הוראתם לאו העלם מיקרי אלא אומר מותר הוא א"נ בב"ד שיביאו קרבן לא שייך כלל העלם בינתיים דבעושה מעשה הוא דאיכא העלם ולא במורה ופי' זה נראה עיקר. א"ל. ר' מנא כהנא לא שאל אלא על הנכנסים כלומר על הסיפא דתנן אין מביאין אשם תלוי על עשה ול"ת שבמקדש אמאי הא אפשר שידע בתחלה שטמא ודאי והעלם בשעת הכניסה אח"כ נסתפק בדבר ולמה לא יביא אשה תלוי להגין עד שיתוודע לו כמו בחטאת קבועה:

את. באת להשיב מן המורים שלא שאל כהנא עליכם שדין הוא שלא יהיו חייבין עליו:

מאי כדון. מעתה טעמא מאי אין מביאין עליו אשם תלוי:

מצות מצות. נאמר באשם תלוי (אשם) מצות ה' אשר לא תעשינה [ולא ידע ואשם] ונאמר בפר העלם דבר של ציבור אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה (ואשם) [ואשמו] מה

מצות האמור בציבור דוקא חטאת קבוע דיליף אשם אשם א"נ לא שייך בב"ד קרבן טומאת מקדש וקדשיו כדאמר ר"ש לעיל אף אשם תלוי אינו בא אלא על חטאת קבוע:

הלכה ה

מתני' **רע"א כו'**. בגמרא מפרש מאי ביניהו:

גמ' **מחלוקות ביניהון**. ר"א אומר כתיב או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו קרא יתירא הוא דהא כבר כתיב אי נפש אשר תגע בכל דבר טמא ושרץ בכלל דבר טמא הוא אלא ללמדך אם ידע ודאי שנטמא ואינו יודע אם בשרץ אם בנבלה ושכח ואכל קדש או נכנס למקדש אח"כ נודע לו פטור מקרבן אא"כ נודע לו בתחלה אם בשרץ או בנבלה נטמא ור"ע פליג וסובר כיון דידע ודאי שנטמא אע"ג שאינו יודע באיזה אב נטמא חייב מיהו תרווייהו פטרי על העלם מקדש:

משמעות דורשין א"ב. ר"א יליף שאינו חייב על העלם מקדש מיתורא דאו בנבלת שרץ ור"ע יליף מונעלם והוא טמא:

אית תניי תני כו'. כלומר ר"ע תני על העלם טומאה חייב כו' ור"א תני על העלם שרץ כו' אבל לדינא לא פליגי:

ופריך מחלפא שיטת ר"א. קשיא דר"א אדר"א:

תמן. משנה היא בכריתות חלב ונותר לפניו אכל אחת מהן בשוגג ואינו יודע איזה מהן שבת ויה"כ עשה מלאכה באחד מהן ואינו יודע באיזה מהן אשתו נדה ואחותו עמו בבית שגג באחת מהן ואיני יודע באיזו מהן ר' אלעזר מחייב חטאת ור' יהושע פוטר אמר ר"א מה נפשך חלב אכל חייב נותר אכל חייב שבת חילל חייב יה"כ חילל חייב אשתו נדה בעל חייב אחותו בעל חייב א"ל ר"י או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה עד שיודע לך במה חטא הרי אע"ג דלא ידע איזה חטא חטא מחייב ר"א כיון דממ"נ חייב והכא אע"ג דידע שנטמא ודאי פוטר ר"א כיון שאינו יודע באיזה אב נטמא:

ה"ג תמן אשר חטא בו מכל מקום הכא והוא טמא עד שידע במה נתחייב. וה"פ התם בחטאת קבוע כתיב או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה והביא דרשינן הכי אשר חטא אפילו חטא כל שהו ואינו יודע איזה חטא אפ"ה והביא קרבנו:

הכא. בעולה ויורד כתיב והוא טמא ואשם משמע בעינן שידע באיזה טומאה נטמא:

וכא לית כתיב בה. והכא בקרבן עולה ויורד לא כתיב בה בתמיה הא כתיב בה אשר יטמא בה:

ופריך מחלפה שיטת ר"י. פשיטא ליה דר"י כר"ע ס"ל לכך קשיא ליה דר"י אדר"י:

ה"ג **תמן הוא אמר והוא טמא מ"מ הכא אשר חטא בה עד שידע במה נתחייב**. וה"פ בקרבן עולה ויורד כתיב והוא טמא משמע מ"מ אבל הכא בחטאת קבוע כתיב בה משמע בעינן שידע החטא אשר חטא בה:

ופריך ומה כו'. כלומר ור"א האי בה מאי דריש ביה:

ומשני פרט למתעסק. בדבר היתר ובא לידו איסור ולא נתכוון לגופה של זו כגון נתכוין לחתוך תלוש וחתך את המחובר נתכוין לאשתו והרי אחותו עמו במטה ונשמטה אשתו ובאת אחותו תחתיה ואיזהו חייב נתכוין לחתוך כסבור תלוש ונמצא מחובר או קסבר היום חול או קסבר מלאכה זו מותרת ומ"מ לזו נתכוין וכן בא על אחותו ונתכוין לגוף זה קסבר היא אשתו:

הדרן עלך ידיעת הטומאה

פרק ג

הלכה א

שאוכל ולא אוכל. הן השתים המפורשות דכתיב להרע או להטיב דמשמע להבא ולא אוכל להרע אוכל להיטיב:

שאכלתי ושלא אכלתי. הם שתים הנוספות ממדרש חכמים כדיליף לה ר"ע לקמן בפרקין מריבוי הכתוב:

במדבר ומביא קרבן. בשביל ביטול דיבורו וכיון דמשום ביטול דיבורו הוא אף זה ביטל דיבורו שהאומר לא אוכל דעתו לאסור עצמו בכל שהוא:

גמ' **ניחא שאוכל ושלא אוכל**. אית בהו שגגה שבשעת שבועה סבר לקיים אח"כ נעלם ממנו ועבר אשבועתו אלא שאכלתי ושלא אכלתי כיון דבעינן אדם בשבועה היכי משכחת לה שוגג כדמסיק:

מה נן קיימין. במאי עסקינן:

אם בידוע. לו בשעת שבועה שאכל ונשבע שלא אכל:

שבועת שקר הוא. כלומר מזיד הוא ואינו בר קרבן דהא ונעלם כתיב והכא אין כאן העלמה:

ה"ג ואם סבור שלא אכל ונשבע שלא אכל:

רבי בא כו'. הא אמר ר' בא כו' אהא דתנן לקמן פ' שבועת העדות וחייבין על זדון השבועה ועל שגגתה עם זדון העדות דוקא בקרבנה אין חילוק אם שגג בה ואינו יודע שחייבין עליה קרבן או מזיד בה ויודע שחייבין עליה קרבן אבל בשבועה צריך שיהיה

זדון יודע ששבועה זו אסורה ונשבע לשקר וקמ"ל רב הא דתנן התם ועל שגגתה דלאו דוקא שוגג בקרבנה אלא ה"ה מזיד בקרבנה:

אבל. אם הוא שוגג בשבועה וסובר שאין בו איסור שבועה פטור דאנוס הוא ואין כאן אדם בשבועה ומה התם דלא כתיב פטור בכה"ג שבועת ביטוי דכתיב ונעלם כ"ש בסבור שלא אכל דפטור מקרבן דאנוס הוא:

אלא במזיד בה. בשבועה שאומר יודע אני ששבועה זו אסורה אפ"ה קרינן ביה ונעלם לפי ששוגג בקרבנה שאינו יודע שחייבין עליה קרבן ושגגת קרבן שמה שגגה:

לא כן. וכי לא כך אר"א כו':

מזיד בחלב. כלומר מזיד בכרת יודע שחייב כרת על עברה זו ושוגג בקרבן אינו יודע שחייב קרבן על שגגתה מתרין בו על מזיד דכרת ולוקה כדין כל חייבי כריתות שלוקין ומביא קרבן על השגגה א"כ ה"נ אע"ג שהזיד בה מביא קרבן על שגגת קרבן:

לית יכיל. אי אפשר לומר כן:

דמר. דאמר ר' אילא בשם ר"ל כך השיב ר"י לר"ע על הא דמחייב קרבן אף לשעבר כדתנן לקמן בפירקין איך נחייב לשעבר היכן מצינו דבר שחייבין על זדונו משום ולא תשבעו בשמי לשקר דהא כשנשבע לשעבר שקר הוא דבשעת השבועה ניכר שקרו ובהעלמו דהיינו בשגגתו יביא קרבן משום שבועת ביטוי דכי כתיב קרבן בשבועת ביטוי הוא דכתיב נפש כי תשבע לבטא בשפתים א"נ ה"פ והיכן מצינו בעברה אחד שלוקה על המזיד ומביא קרבן על השוגג דלשעבר במזיד לוקה על שבועת שקר ומביא קרבן על ששגג בקרבן אבל אוכל ולא אכל אינו במלקות אע"ג שעובר על בל יחל מ"מ אינו לוקה דלאו שאין בו מעשה הוא ולא אוכל ואכל נמי לא לקי דשויין להדדי:

ויתביניה כו'. ואי ס"ד כר' יוחנן ה"ל לר"ע להשיב לר"י הרי מצינו בחטאת חלב שחייבין על זדונו משום לאו שבו ומביא קרבן על שגגת קרבן שבו אלא ודאי ר"ע לא ס"ל לדר' יוחנן הדרא קושיא לדוכתא אכלתי ולא אכלתי דמתני' דאתיא כר"ע במאי איירי:

אלא. במאי עסקינן בשעת שבועה טעה וסבר שלא אכל אח"כ נודע לו שאכל:

לא כו'. ופריך וכי אין זה כאומר סבור הייתי שאין זו שבועה דאמר רב לעיל דפטור:

ומשני תמן. שאני התם שסובר שאין זו שבועה זה ודאי אנוס מיקרי:

ברם הכא. אבל כאן יודע ששבועה היה אלא שטועה מחמת דבר אחר וסובר באמת נשבע לאו אנוס מיקרי אלא שוגג דהוה ליה למידק קודם שהוציא שבועה מפיו:

מה נן קיימין. הא דפליגי ר"ע וחכמים במתני' במאי עסקינן:

אם. במפרש ואומר שבועה שלא אוכל אכילה הנקראת מן התורה אכילה:

אף ר"ע מודה. שאינו חייב עד שיאכל כזית דכל אכילה בתורה פחות מכזית לא מיקרי אכילה:

אף רבנן מודו. דאטעום לאו אכילה משמע אלא טעימה בעלמא:

ה"ג אלא כי אנן קיימין בפתם כל שהוא אכילה. וה"פ אלא כי פליגי באומר סתם שבועה שלא אוכל ופריך אי בסתם מ"ט דר"ע וכי כל שהוא אכילה היה:

ה"ג פתר לה כר"ש דאמר כל שהוא אכילה. וה"פ תפרש ר"ע בשבועות כר"ש ס"ל דאמר כל שהוא למכות ולא אמרו כזית אלא לענין קרבן שמעינן מיהת דסובל כל שהוא אכילה מיקרי:

מה מפקה מביניהון. מאי בינייהו:

ע"ד דר"ע חייב. דכיון דאמר שבועה שאוכל משנגע שיאכלנה כולה וכיון דחסר כל שהוא שלא אכל עבר על שבועתו לר"ע דאמר כ"ש הוי שיעור אכילה וחייב ולרבנן כל שהוא לא מיקרי אכילה וה"ל כאלו לא שייר כלום ופטור עד שישייר כזית:

שלא אוכל ככר זה. משמע שלא יאכלנה כולה:

ואכלה חסר כל שהוא. לר"ע פטור שהרי קיי"ל שבועתו ששייר כדי אכילה ולרבנן חייב דה"ל כאלו אכלה כולה:

ה"ג אף בקונמות כן קונם אשתי נהנית לי אם אוכל ככר זו ואכלה חסר כל שהוא ע"ד דר"ע אשתו מותרת ע"ד דרבנן אסורה אם לא אוכל ככר זו כו' ע"ד דר"ע אשתו אסורה ע"ד דרבנן אשתו מותרת אף בנכסין כן קונם נכסיו עלי אם לא אוכל ככר זה ואכלה חסר כ"ש ע"ד דר"ע נכסיו מותרין ע"ד דרבנן נכסיו אסורין אם לא אוכל ככר זה ואכלה חסר כ"ש ע"ד דר"ע נכסיו אסורין ע"ד דרבנן נכסיו מותרין. וה"פ לאו דוקא בשבעות פליגי אלא אף בקונמות פליגי:

אף בנכסין כן. אף באוסר נכסיו על עצמו בקונם מן הככר פליגי וכדמסיק:

והרי המגדף מביא קרבן. אמתני' דתנן אמר להן איכן מצינו במדבר ומביא קרבן והרי מברך את השם דפליגי ר"ע ארבנן ריש כריתות ואמר מגדף מביא קרבן:

ה"ג בשיטתם השיבוהו לשיטתכם שאתם אומרים אין המגדף מעשה כו'. וה"פ התם תנן וחכ"א אף המגדף אינו מביא קרבן שאינו עושה מעשה ולדידהו השיב שפיר איכן מצינו במדבר שמביא קרבן:

ר' בא כו'. פריך קשיא דר"ל אדר"ל:

תמן. התם בסנהדרין (דף מ"ה) [פ"ז ה"י] פריך מ"ט לא תני ידעוני בכריתות ואמר [ר' חזקיה בשם] ר"ל לפי שנכללו בלאו א' ולא משני הואיל ואין בו מעשה משום דקשיא הא תני מגדף שאין בו מעשה:

והכא הוא אומר לשיטתם השיבום אבל איהו סובר מגדף יש בו מעשה:

תרין תנאין. שני תנאים נינהו אליבא דר' עקיבה מר אמר הכי אמר ר"ע ומר אמר הכי אמר ר"ע:

הלכה ב

מתני' **שבועה שלא אוכל ואכל ושתה**. אע"ג דשתייה בכלל אכילה כדאמר בגמרא אינו חייב אלא אחת דה"ל כאוכל וחוזר ואוכל בהעלם אחד:

שלא אוכל ושלא אשתה. ה"ל שתי שבועות אע"ג דמכי אמר לא אוכל איתסר ליה בשתיה דשתיה בכלל אכילה וכי הדר ואמר תו לא אשתה אית לן למימר אין שבועה חלה על שבועה כיון דאמר ברישא לא אוכל והדר אמר לא אשתה גלי דעתיה דהך אכילה דאמר ברישא אכילה גרידתא היא:

גמ' **ולא שתיה בכלל אכילה**. כדדייק לקמן סוף הסוגיא:

ר' יונה. דייק כולא הך מילתא שהשתייה בכלל אכילה מהכא:

מה נן קיימין. באיזה דם איירי קרא דנקיט ביה לשון אכילה:

ה"ג אלא כי נן כמות שהוא והתורה קראה אותו אכילה והתני המחה את החלב וגמעו הקפה את הדם ואכלו אם כו'. וכ"ה ביומא. וה"פ אלא כי איירי קרא בדם צלול כמות שהוא ואפ"ה נקט לשון אכילה שהשתייה בכלל אכילה ופריך והתני כו':

המחה. התיך:

הקפה. הקרישו על גבי אור:

מה עבד לה ר"י. איך מתרץ ר"י להך ברייתא שמפורש בה דם שקרש חייב וכי היכא דלא תיקשי שתי ברייתות אהדדי צ"ל הא דתני דם שקרש אינו אוכל כו' לאו לענין חיוב ופטור קאמר אלא אינו אוכל להצטרף עם אוכל פחות מכביצה ליטמא טומאת אוכלין א"נ אינו אוכל לקבל טומאת אוכלין בלא מחשבה ואינו משקה לטמא טומאת משקה בלא הכשר אבל כרת חייב אפי' על הקרוש א"כ איכא לאוקמי קרא בקרוש מנ"ל שהשתייה בכלל אכילה:

ופתר מתניתא. ומפרש מתני' דדייק לה מהך קרא ונתת כו':

בכל אשר תאוה נפשך. בבקר ובצאן ביין ובשכר ואכלת שם:

מה נן קיימין. במאי מוקמינן להך קרא אם בנותן יין לתוך התבשיל ויש בתבשיל טעם יין:

ולכך קרי ליה אכילה הלא יין בתבשיל לפגם הוא ואיך קרייא ליה אכילה:
אלא. כי אירי קרא בשותה יין צלול כמות שהוא ואפ"ה קרי ליה אכילה ש"מ שהשתיה בכלל אכילה:
באילין גמרייה ואורזרייה. מין כמהין והיין משביחן ולכך קרי ליה אכילה שכל הטפל לאכילה נקרא אכילה:
שמע כולהון מיכא. דייק ליה ממתני' דהכא השתיה בכלל אכילה:
ואכל ושתה אינו חייב אלא אחת. אי אמרת בשלמא שתייה בכלל אכילה איצטריך לאשמועינן דאינו חייב אלא אחת אלא אי אמרת שתייה לאו בכלל אכילה היא ה"ל כאומר שבועה שלא אוכל יאכל ועשה מלאכה דודאי אין צורך להשמיענו דאינו חייב אלא אחת ואף זו כיוצא בה:
אמור דבתרה. תיקשי לך סיפא דמתני' ה"ג ואכל ושתה חייב שתים. אי ס"ד שתייה בכלל אכילה כיון דאמר שלא איכל איתסר ליה בשתייה וכשאמר אח"כ שלא אשתה אמאי חייב שתים אלו אמר שלא אשתה תרי זימני מי מחייב תרתי:
א"ר ר"י. סיפא לא קשיא:
ה"ג אלו מי שהיו לפניו שתי ככרים ואמר שבועה כו' וכ"ה ביומא. וה"פ אלו היו מונחים לפניו שתי ככרות ואמר על אחת מהן שבועה שלא אוכל ככר זו וחזר ואמר על השנייה שבועה שלא אוכל ככר זו ואכל את שניהן מי לא חייב שתים ה"נ כיון דהדר אמר שבועה שלא אשתה גלי דעתיה דהך אכילה דאמר אכילה גרידה היא:
ושתה משקין ראוין חייב. אע"ג דלא אמר אלא שבועה שלא אוכל ולא הזכיר שתייה אפ"ה חייב על השתייה ש"מ שתייה בכלל אכילה:
ה"ג חייב ניחא במתני' דאנן אמרין שבועה שלא אוכל כר' דו אמר שבועה שלא אוכל ושלא אשתה ר' חיננה שמע כולהון מיכא האוכל ושותה בהעלם אחת אינו חייב אלא אחת ר' בא שמע כולהון מיכא לא אכלתי כו'. וכ"ה ביומא וה"פ הניחא כדתנינן אנן במתני' שלא אמר אלא שבועה שלא אוכל שפיר מייתי ר"ח ראיה אלא למאי דתנן במתני' דרבי האומר שבועה שלא אוכל ושלא אשתה אינו חייב אלא אחת אין מכאן ראיה כלל ור' בא מביא ראיה ממתני' דפ' יה"כ דתנן אכל ושתה ביה"כ בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת ש"מ שתייה בכלל אכילה דאל"כ ה"ל כאוכל ועושה מלאכה בהעלם אחת דחייב שתים כדתנן התם בסיפא:
אלא שתיתי. בתמיה וכי השתייה בטומאה מותרת זיל בתר טעמא דשויה רחמנא כקדש נמצא דאין חילוק בין אכילה לשתייה:

עד כדון. מכל הראיות האמורות שמעינן דשתייה בכלל אכילה ואם אמר שבועה שלא אוכל חייב אף על השתייה:

אמר. שבועה שלא אשתה ואכל מהו מי הוה אכילה בכלל. שתייה ושתייה היא בכלל אכילה אבל אכילה אינה בכלל שתייה אי רמי פשיט האיבעיא שתייה בכלל אכילה אבל אכילה אינה בכלל שתייה:

הלכה ג

מתני' **חייב על כל אחת ואחת**. מדקאמר פת פת על כל מין ומין ש"מ לחלק דאי לאסור עליו כל מינים הללו ותו לא הל"ל פת חטים וכן של שעורים וכן של כוסמין:

שבועה שלא אשתה יין שמן ודבש. כגון שהיה חבירו מסרהב בו ואומר לו בא ושתה עמי יין שמן ודבש היה לו לומר שבועה שלא אשתה עמך ותו לא דכי אשתבע אמאי דמסרב בו אשתבע יין שמן ודבש ל"ל שמע מיניה לחלק:

גמ' ה"**ג ואכל פטור שבועה שלא אוכל פת וכרכה בחרצנין וזגין חייב אחת ואם היה נזיר חייב שלש**. וה"פ כשכרך האיסור בעלי קנים שאינן מין אוכל ובלעו פטור דחוצץ וה"ל כאלו לא בלעו אבל כרכו בחרצנים דה"ל מין מאכל חייב אחת אע"פ שלא נהנה גרונו ממנו מ"מ כיון שהוא כרך במאכל אינו חוצץ וה"ל כאלו נהנה מגוף האיסור:

ואם היה נזיר חייב שלש. אחת על הפת מחמת השבועה ועל החרצנין אחת ועל הזגין אחת מפני שהוא נזיר כדתנן נזיר פ"ו וחייב על הזגין בפני עצמן ועל החרצנין בפני עצמן וקא משמע לן דלא בטלי:

גמ' **בכולל**. דברים המותרים והאסורים יחד בשבועתו הא דפליגי ת"ק סובר מגו דחיילא שבועה על המותרים חיילא נמי אדברים האסורין באיסור שבועה:

אבל בפורט. פירש בשבועתו שלא יאכל דברים האסורים אפי' רבנן מודו שאין שבועה חלה על האסורים שהרי מושבע ועומד הוא:

אפי' בכולל. נמי סברי רבנן שאין השבועה חלה על האיסורין דלא אמרינן כולל באיסור שבועה אלא בחצי שיעור איירי מתני' וקאמרי רבנן דחייב שאינו מושבע עליו מהר סיני ומשום שבועה מיחייב:

הלכה ד

מתני' **ואכל נבלות חייב**. קרבן דראויין לאכילה הן אי לאו דרחמנא אסרינהו:

ר"ש פוטר. דמושבע ועומד הוא עליהן:

אשתו אסורה. שהרי אכל אוכלים ואפי' לר"ש אסורה דטעמא דפוטר בקמייתא לאו משום דלאו בני אכילה נינהו אלא שאין שבועה חל על דבר אסור:

ופריך בדא ר"ש פוטר. בתמיה א"כ מ"ט דר"ש דפוטר:
ומשני ר"ש כדעתיה. ר"ש לשיטתו דכל איסורין שבתורה לוקין בכל שהוא ולא אמרו כזית אלא לקרבן:
דתנינן תמן. מכות פ' בתרא:
באוכל נמלה כל שהוא חייב. משום שרץ השורץ על הארץ ואע"ג דלית בה כשיעור:
אף חטה אחת כברייתה. לדבריהם דרבנן קאמר לדידי כל האיסורין בכל שהוא לדידכו אודו ליה מיהת בחטה ורבנן בריית נשמה הוי בריה א"נ לאו דוקא חטה אלא הכי קאמר כל האוכלים ברואים הם:
ופריך ע"ד דר"י. לר"י דמודה ר"ש שאין מלקות בכל שהוא בכולל מ"ט דר"ש דפוטר:
ר"ש כדעתיה. לשיטתו:
תענו את נפשותיכם. כתיב ביה"כ לא בא הכתוב אלא לאסור את המותר אבל האוכל איסורין ביה"כ אינו חייב עליהן כרת שאין איסור יה"כ חל על שאר איסורין כ"ש שבועה שאין בה כרת שאינה חלה על האיסורין:
ר' בא בר ממל. הקשה לר"י דאמר בכולל לרבנן השבועה חלה על האיסורין ניתני במתני' דכריתות פ' אמרו לו שבועה שלא אוכל ואכל דתנן התם יש אוכל אכילה אחת וחייב עליהם ארבע חטאות ואשם אחד ואלו הן טמא שאכל חלב והוא נותר מן המוקדשין ביה"כ רמ"א אף אם היתה שבת והוציאו בפיו חייב ואם איתא לדר"י ניתני חמש שנשבע שלא אוכל חלב ובשר ואכל דחייב נמי קרבן אשבועה:
אר"ז כל ימיו. שהיה ר' בא בר ממל חי לא מצאנו תשובה לקושיתו עכשיו שמת מצאנו תשובה:
מה נן קיימין. במאי נוקמי להך שבועה:
ה"ג אם באומר שבועה שלא אוכל בשר כל ימות השנה ויה"כ בתוכן. וה"פ כיון שאסר על עצמו בשר גם חלב בכלל ונאסר בו גם ביה"כ או שאמר בראש השנה שבועה שלא אוכל כלל בעשרת הימים הבאים ויה"כ בכלל ונאסר לאכול ביה"כ שום מאכל מותר או אסור מפני השבועה ה"ל כמיחל שבועה על האיסורין כיון שהאיסור וההיתר נכללין בדבור אחד והשבועה קאי על האיסור וההיתר כאחד הלכך אין כאן שבועה:
ותשמע מינה. ש"מ מהא דר"ז:
ולמה לא. אמר תנא דמתני' שיש בה עוד ששית כשנשבע שלא לאכול משחיטת פלוני נמצא שלא נשבע על האיסור שהרי לא הזכירו:
ומשני אין בו חלב. בתמיה וכי אין החלב בכלל שחיטת פלוני וכיון שכן ה"ל כמיחל שבועה על האיסור:

ופריך בשוחט צביים. נימא בנשבע שלא לאכיל משחיטת פלוני את הצבאים שחלבן מותר א"כ אין כאן איסור:

ומשני אין בה גיד הנשה. בתמיה וכי אין בשחיטת הצבאים איסורא הא יש בהן גיד הנשה:

ופריך בעופות. נוקמי באוסר עופות על עצמו שאין בהן לא איסור חלב ולא איסור גיד ואפי' נאמר אי אית ליה לעוף כף גיד הגשה נוהג בו מ"מ רוב עופות לית להו כף:

ומשני אין בהן דם. בתמיה וכיון שיש בהן דם ה"ל כמיחל על האיסורין:

ה"ג ולמה לא מר שבועה שלא אוכל סתם. וה"פ כשאומר שלא אוכל סתם משמע אפי' כל שהוא והא דפליגי ר"ע ורבנן ברישׁ פרקין היינו בשאינו מונח לפניו אבל במונח לפניו ואמר שלא אוכל סתם ה"ל כמפרש שאיסר על עצמו כל שהוא נמצא שאינו כמיחל שבועה על האיסורין:

ומשני בגין ר"ש. בעי התנא לשנות משנתו אף אליבא דר"ש דאמר כל האיסורין שבתורה בכ"ש ולא אמרו כזית אלא לקרבן א"כ ה"ל כשבועה על האיסורין:

ה"ג ואי כר"ש ואיך תני יה"כ דתני כו'. וה"פ פריך אי אפשר לאוקמי הך מתני' יש אוכל כו' כר"ש הא אחת מן חמש חטאות היא על שאכל ביה"כ ולר"ש אינו חייב על אכילת חלב ביה"כ קרבן משום יה"כ דסובר לא כתיב תענו אלא על המותר ולא על האסור:

ה"ג דתני ר"ש תענו את נפשותיכם ממותר לכם ולא מאסור לכם וכ"ה לעיל בסוגיין:

אלא. לעולם בכולל סתם מותרות ואסורות בחד שבועה חלה על המותרות ועל האסורות והא דלא תני שבועה שלא אוכל ואכל דלא קחשיב אלא אותן עברות שמביאין עליהן חטאת קבועות אבל קרבן שבועה הוא בעולה ויורד:

התיבון. מתיבי הא תני במתני' קרבן טומאה ודנותר שהן בעולה ויורד א"כ הדרא קשיא לדוכתא אמאי לא תני שבועה:

תני. אלא שני תנא לא בא למיתני אלא קרבנות שמביאין על עברות שחייבין עליהן כרת במזיד אבל שבועה אינה בכרת:

התיבון. מתיבי הרי תני ואשם אחד שהוא אשם מעילות ואין בו כרת:

ומשני לא. בא התנא לשנות אלא הנך שאין היתר לאיסורן אבל שבועות יש היתר לאיסורן כשהולך אצל חכם ומתיר לו שבועתו:

הדא אמרה. קאי אסיפא דמתני' דכריתות דתנן התם רמ"א אף אם היתה שבת והוציאו בפיו חייב מדקאמר אם היתה שבת ולא קאמר סתם אף אם הוציאו בפיו חייב משום מלאכה דיה"כ דהא ביה"כ קאי זאת אומרת אין חילוק מלאכות ביה"כ ולא מרבינן ביה

ל"ט מלאכות כדמרבינן לשבת מדכתיב אלה הדברים וכיון שכן אמרינן אין הוצאת מלאכה ביה"כ דמלאכה גרועה היא:

אלו מי שעשה כולן בהעלם אחת אינו חייב אלא אחת על כולן כו'. כלומר הא דאמרינן שאין אבות מלאכות ביה"כ היינו לענין זה שאם עשאן כולם בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת אבל אם עשה אחת ממלאכת שבת חוץ מן הוצאה חייב עליה דסד"א כיון שאין בו חילוק מלאכות אינו חייב עד שיעשה כולן קמ"ל דלא:

אסור לאכול מצה בלילי פסח. דמגו דחייל שבועתו אמצה דכל השנה חייל נמי על מצת מצוה דלילה הראשונה דפסח:

לוקה משום שבועת שוא. שאין השבועה חלה על דבר מצוה שנאמר להרע או להיטיב דבר שבידו לעשות או שלא לעשות משא"כ מצוה שחובה עליו לעשות:

שלא אשב בצל סוכה. של מצוה:

לא סוף דבר כו'. אסיפא קאי דתנן קונם אשתי נהנית לי אם אכלתי היום ואכל נבלות כו' קאמר לאו דוקא שאמר סתם אכלתי אלא אפי' אמר אם אכלתי מדבר פלוני דמשמע אכילה חשובה:

לא סוף דבר. לאו דוקא שאמר אם אכלתי היום כשרות וטרפות אלא אפילו אמר אם אכלתי היום נבלות כו' נמי אסורה:

לא סוף דבר לבא. לאו דוקא שנשבע להבא אם אוכל נבלות אלא אפי' אם נשבע לשעבר אם כבר אכלתי היום ונמצא שאכל נבלות אסורה:

ה"ג לא סוף דבר ר"ע אלא אפי' רבנן. וה"פ לא תימא מתני' דוקא ר"ע דאמר בשבועה אוסר עצמו בכ"ש דאזלינן בתר לשון בני אדם דכ"ש הוי אכילה הלכך אמרינן אף אכילת נבלות במשמע שבועתו שכן הוא בלשון בני אדם אבל לא רבנן קמ"ל הכא אף רבנן מודו דמיקרי אכילה ואסורה:

לא סוף דבר נבלות כו'. לאו דוקא בנשבע שלא אוכל ואכל נבלות אשתו אסורה אלא אפי' אכל עפר מיקרי אכילה ואסורה:

הלכה ה

עילה היה רוצה. זה האיש היה רוצה למצוא עלילה להורות לעצמו שיגרש את אשתו לכך אמרינן שכיון על כל האכילות שבעולם:

מתני' **אחד דברים של אחרים**. כדמפרש שאתן לפלוני:

שאין בהם ממש. תרי גווני משמע כגון שינה ומשמע שאין בהם הנאה כגון שאזרוק צרור לים:

שאתן. מתנה לאיש פלוני עשיר:
שלא אישן. היום:
רי"א כו'. בגמרא מפרש במאי פליגי:
אם כן. דדייקת להרע או להטיב כו':
מריבוי הכתוב. לכל אשר יבטא:
גמ' ה"ג ונמצא שלא נתן פטור:
מאחר שאין בידו לבא. שאין בידו לשבע שיתן פלוני או שלא יתן שהרי אין פלוני ברשותו:
הרי תפילין אין בהן. להבא שאם נשבע שלא להניח תפילין אינו חייב משום שבועת ביטוי שאין נשבעין לעבור על המצות כדילפינן לקמן מקרא:
ויש בהן לשעבר. דתניא לא הינחתי תפילין היום משביעך אני ואמר אמן חייב:
ה"ג א"ל תפילין ממקום אחר באו. כלומר לא בעינן לשעבר דומיא דלהבא:
יצא דבר איסור. שהתורה אסרה מלעשותו או דבר שהתורה חייבה לעשותו וכיון דקרא לא קאי אמצוה ה"ל כאלו אין כאן להבא וחייב על לשעבר לחוד:
ה"ג לכל אשר יבטא לרבות הגומר בלב. כגון שגמר בלבו להוציא פת חטים והוציא פת סתם:
האדם בשבועה. שיהא אדם בשעת שבועה שיהא לבו עליו:
פרט לאנוס. כגין בשבועה לשעבר וכסבור שנשבע באמת:
פרט למזיד. שאין קרבן שבועת ביטוי בא אלא על השוגג:
או יכול ונעלם ממנו החפץ. אע"פ שלא שכח השבועה יהא חייב כגון דאמר שבועה שלא אוכל פת חיטין והושיט ידו ליטול פת שעורים ועלתה בידו של חטים וסבר של שעורים היא ואכלה דזכור השבועה ושכח החפץ:
בשבועה ונעלם. דוקא שנעלמה ממנו השבועה:
ופריך ותו העלם חפץ כו'. כלומר מנ"ל דאינו חייב על העלם חפץ נאמר אי לאו קרא סד"א אינו חייב אלא על העלם שניהם חפץ ושבועה קמ"ל אפי' על חד מינייהו חייב ולעולם כי איכא העלם חפץ נמי חייב שתים:
ומשני ואין ביניהן. בתמיה וכי אין לחלק בין הך דכתיב בקרא להך דלא כתיב הא גבי קרבן טומאה דמקדש אמרינן בפרק דלעיל על העלם טומאה הוא חייב ואינו חייב על העלם מקדש ופטור לגמרי הוא ולא אמרינן שיהא חייב שתים כיון דכתיב ונעלם והוא טמא ה"נ כתיב בשבועה ונעלם:

ופריך כר' ישמעאל. לר"ע ודאי לא קשיא לי אלא לר"י דמחייב על העלם טומאה ומקדש שתים ש"מ דאמר לא בא הכתוב אלא לאשמועינן דלא בעינן העלם משתיהן ה"נ נימא הכי:

ומשני תמן כו'. התם בטומאת מקדש כתיב שני פעמים ונעלם כתיב ונעלם ממנו והוא טמא ונעלם ממנו והוא ידע דרשו מינייהו דחייב על העלם טומאה בפני עצמו ועל העלם מקדש בפני עצמו כדתנן ס"פ דלעיל ר"א ונעלם ונעלם ב"פ לחייב על העלם טומאה ועל העלם מקדש אבל הכא בשבועה לא כתיב אלא פעם אחת ונעלם למעוטי קאתי דאינו חייב אלא על העלם שבועה ולא על העלם חפץ:

אוציא הנשבע להרע לאחרים שהוא פטור. שאין הרשות בידו כדמסיק:

בהוא כו'. כהאי דמשתבע שלא יתן לחבירו לאכול ורואהו שמשתנה פניו מפני חולי הרעבון ומסתכן שחובה עליו ליתן לי לאכול שלא ימות. היך כו'. ר"י דאמר אינו חייב על העתיד לבוא ומחייב על דברים שאין בהן הרעה והטבה איך מפרש לקרא:

ופריך והלא כו'. והא בפרט כתיב להרע או להטיב א"כ דברים שאין בהן הרעה והטבה מנין:

אלא. כן היא דריש להרע כו':

ופריך פרט וכלל. קאמרת א"כ נעשה כלל מוסיף על הפרט ומרבינן הכל ואפי' לשעבר נמי חייב:

ופריך מה הפרט מפורש דבר שיש בו. הרעה והטבה נאמר בעינן דוקא דבר שיש בו הרעה והטבה מנ"ל אפי' דבר שאין בו הרעה והטבה:

בריבוי הכתוב. מכללא בתרא:

ה"ג אמר ר' הילא כו' ובהעלמן משום שבועת ביטוי א"ל ואית לך כו'. ונשתבשה הגירסא מסוגיא דריש פרקין וט"ס הוא. וה"פ כך השיב ר"י לר"ע איך נחייב על לשעבר היכן מצינו דבר שחייבין על זדונו משום לא תשבעו בשמי לשקר דהא כשנשבע לשעבר שקר הוא דבשעת השבועה ניכר שקרו ובהעלמו דהיינו בשגגתו יביא קרבן משום שבועת ביטוי דכי כתיב קרבן בביטוי הוא דכתיב נפש כי תשבע לבטא בשפתים א"נ ה"ק היכן מצינו בעברה אחת שלוקה על המזיד ומביא קרבן על השוגג דלשעבר במזיד לוקה על שבועת שקר ומביא קרבן על ששגג בקרבן אבל אוכל ולא אכל אינו במלקות אע"ג שעובר על בל יחל אינו לוקה דלאו שאין בו מעשה הוא ולא אוכל ואכל נמי לא לקי דשויין להדדי א"ל ר"ע לר"י ואתה מודה דמרבינן דברים שאין בהן הרעה והטבה אע"ג שאינן כתובין ולא מצינו כיוצא בהן א"כ אית לן לרבויי נמי לשעבר:

א"ל. ר"י לר"ע אע"ג דס"ל דחייב להבא אדברים שאין בהם הרעה והטבה והם אינן כתובין מ"מ אית בהן לאו דבל יחל כמו בהרעה והטבה:
ה"ג אית בהן כו' הא לשעבר לית. אבל בלשעבר אין בו משום בל יחל אלא משום בל תשקרו:

הלכה ו

מתני' **נשבע לבטל את המצוה פטור**. משום שבועת ביטוי דכתיב להרע או להטיב שבמקום שבידו להרע או להטיב כגון בדבר הרשות אבל בדבר מצוה כגון אכילת מצה בפסח בידו להטיב גופו לאכול ואין בידו להרע שלא לאכול וכן חמץ בפסח בידו להרע גופו שלא לאכול אבל אין בידו להטיב שלא לאכול אבל לוקה הוא משום שבועת שוא:
שהיה בדין שיהא חייב. הנשבע לקיים ולא קיים:
שלא עשה בה לאו כהן. וקרא כתיב להרע או להטיב דמשמע דבר שיש בו הן ולאו:
גמ' **כיני מתני'**. כן צריך לגרוס במתני' לקיים ולא קיים חייב דברי ריב"ב דלפי גירסת משנתינו דתנן פטור לא שייך למיתני דברי ריב"ב דהא ריב"ב פליג ומחייב:
מה מר כו'. כלומר לעולם כדשנינן לקיים ולא קיים פטור דמה אמר ריב"ב בנשבע על האיסורין שאם נשבע לבטל ולא ביטל כגון שנשבע לאכול נבלה ולא אכל פטור ובנשבע לקיים כגון שאומר שבועה שאני אוכל נבלה ואכל פטור א"כ מתני' ה"פ לקיים מצוה דהיינו שאיני אוכל נבלות פטור ויש מקום שבדין חייב כגון לישב בסוכה דברי ריב"ב:
אין תימר חייב. אם תאמר בנשבע לקיים סובר ר"י דחייב ה"ל לחכמים להשיב לו לא אם אמרת כו':
ה"ג תאמר בשבועת מצוה שלא עשה בה לאו כהן והן כלאו. וה"פ אי ר"י מחייב ה"ל למימר נמי שלא עשה במצוה הן כגון נשבע שאוכל דפטור כלאו נשבע שלא אוכל דחייב אלא ודאי אף בנשבע שלא אוכל נבלה ואכל פטור ואין צורך להגיה משנתינו:

הלכה ז

מתני' **שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה**. טעמא דאמר שלא אוכל והדר אמר שלא אוכלנה הוא דאינו חייב אלא אחת שאין שבועה חלה על שבועה אבל אמר תחלה שלא אוכלנה והדר אמר שלא אוכל ואכלה כולה חייב שתים דכי אמר שלא אוכלנה אינו חייב עד שיאכל כולה וכי הדר אמר שלא אוכל כיון שאכל ממנה כזית חייב דשלא אוכל שיעור אכילה משמע דהיינו כזית הלכך השבועה האחרונה חיילא ומחייב כי אכיל מיניה כזית וכי הדר אכיל כולה מחייב משום שבועה ראשונה:

שבועה שלא אוכלנה שבועה שלא אוכלנה. אע"ג דמשבועה שלא אוכלנה שניה שמעינן דאין שבועה חלה על שבועה תנא שבועה שלישית לאשמועינן חיובא הוא דליכא אשבועות בתרייתא הא שבועות הן ולא יצאו לבטלה ואם ימצאו מקום יחולו שאם נשאל לחכם על הראשונה עלתה שניה תחתיה ונאסר בדבר משום שניה וכן אם נשאל על השנים חלה השלישית לפי שהחכם עוקר הנדר מעיקרו והוי כמי שלא נדר וחלה השניה למפרע שהרי הראשונה כמי שאינה הואיל ונשאל עליה וכן כשנשאל על השתים הרי הן כאלו אינם וחלה השלישית למפרע:

גמ' **ה"ג ועבר היום ולא אכלה**. וכ"ה בבבלי:

פטור. ממלקות:

ה"ג לא טעמא דאהן טעמא דאהן. וה"פ אע"ג דאמרו שניהם דאינו לוקה מ"מ חולקין בטעמו של דבר טעמא דיהיב מר לא יהיב מר ומר לית ליה טעמא דמר:

משום שאינו ראוי לקבל התראה. דה"ל התראת ספק שהרי תלה זמן לשבועתו כל היום:

משום שהוא בל"ת שאין בו מעשה. בהעברתו שמה שאינו אוכל אין בו מעשה:

מה מפקה מביניהון. מאי בינייהו הא לתרווייהו פטור:

שרפה. להככר שנשבע עליו או השליכה לים ואינו יכול לקיים שבועתו למ"ד משום התראה ספק פטור דלעולם בשעת התראה ספק היה שאין התראה אלא בשעה שעובר על אזהרתו ולמ"ד משום דהוה לאו שאין בו מעשה הכא חייב דהא ע"י מעשיו עבר על השבועה:

היה אסתניס. ונשבע שאוכל פת קיבר ונזכר שלא אכל ועכשיו הוא אסתניס ואי אפשר לו לאכול פת קיבר מהו מי אמרינן כיון שאינו בלהבא שאי אפשר לו לישבע שיאכל פת קיבר כיון שהוא איסתניס אף לשעבר אין. שבועתו שבועה או דלמא אפשר שתשתנה דעתו ויוכל לאכלו ה"ל כאלו בידו לבא וחייב על לשעבר:

שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל ואכל מהו. שיהא חייב שתים או אינו חייב אלא אחת:

נשמעינה מן הדא. תא שמע ממתני' מפני שהזכיר זו. לכך תנן במתני' דאינו חייב אלא אחת אבל כשלא הזכיר זו אמרינן שנייה כוללת יותר מן הראשונה וחיילי שתיהן וחייב שתים:

אבימי אחיי דחיפה. ושניהן בני רחבה דפומבדיתא היו בבבלי הגירסא עיפה והחי"ת והעי"ן מתחלפים שהם ממוצא אחד:

שמשית בנדרין כו'. כלומר למדתי בבית רבי הלכות נדרים ושבועות:

בעי כו'. רצה חיפה לבדקו אם שימש כראוי ובקי בהלכות ושאל ממנו מי שהיו לפניו חמש ככרין כו':

ה"ג ואכל את כולן. וה"פ מהו שיהא חייב על כל אחת שהרי הוסיף שבועה בכל אחת או דלמא כיון דנשבע על הראשונה ה"ל כל אחת מהן כאיסור שכולן בכלל ותו אין השבועה השנייה חלה עליה א"נ אי אפשר שיאכל שנייה אא"כ אכל הראשונה וכבר נאסר:

חזר חיפה. ושאלו:

אינו חייב אלא אחת. טעה לומר שבועת ארבע ושלש כו' בכלל חמש שיש בכלל חמש ארבע כו':

שמא אינו פטור. בתמיה א"כ כשאכל אחת חייב משום שבועה האחרונה וכן כולם הלכך חייב על כל אחת ואחת:

אר"י מסתברא. כאבימי בבתרייתא כלומר זימנין משכחת לה להא דאבימי כגון דאמר שבועה שלא אוכל חמישי וחזר ואמר ארבע אלו כו' ואכל אחת והפריש קרבן ואח"כ א"ל שנייה הויא לה שנייה חצי שיעור ואחצי שיעור לא מיחייב וכן הדין בכולן:

הלכה ח

מתני' **אם לא ראיתי נמל פורח באויר**. כלומר יאסרו בשבועה כל פירות שבעולם עלי אם לא כו':

נחש כקורת בית הבד. כתבנית קורת בית הבד וצורתה דאלו כעובי קורת בית הבד לא הוי שבועת שוא דאיכא טובא:

שבועה שלא נעידך. ביטול מצוה היא דהא חייב להעיד שנאמר ואם לא יגיד ונשא עונו וה"ל שבועת שוא דהא א"א שלא יגיד:

גמ' **תמן תנינן**. נדרים פ"ג:

נדרי הבאי. אמר אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים:

ופריך אפשר שלא עבר. בדרך הזה כעולי מצרים בתמיה הא אפשר שעברו בה הרבה בני אדם ולמה תנן שזהו נדרי הבאי:

אלא. הכא במאי עסקינן באומר אם לא ראה בדרך הזה בראייה אחת עם רב כעולי מצרים וזהו אי אפשר:

והא כו'. כלומר דאי לא תימא הכי קשיא והא מלך דיקליטאניס כשירד לבבל ירדו עמו מאה ועשרים רבוא בני אדם שהוא כפל כיוצאי מצרים ש"מ שאף בזמן הזה פעמים שמתאספים בדרך אחד ששים רבוא ואמאי קרי ליה הבאי אלא ודאי כדשנינן שנדר שראה ס' רבוא בראיה אחת:

אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד. קס"ד גדול כקורת בית הבד ופריך והא נחש שהיה בימי שבור מלכא בלע גמלים ועגלות שכשרצו להרגו מלאו עורות של גמלים תבן ונתנו בתוכו גחלים בוערות ובלע העורות כולן והתבן שבתוכן התחיל לבעור ובער בלבו ומת:

חמית. ראיתי עור נחש אחת שעשו ממנו חיפויין לשמנה ספסלים:

אנא. אני ראיתי עור נחש שכסה עגלה גדולה של המלך ש"מ שיש נחשים גדולים כקורת בית הבד:

ומשני שמואל. מתני' ה"פ באומר שראה נחש מרובע כקורת בית הבד וזה הבאי ושוא שאין גב נחש מרובע:

ופריך אם כו'. אי ס"ד שאמר מרובע למה ליה למיתני נחש גדול כקורות בית הבד הל"ל סתמא אם לא ראיתי נחש מרובע:

לית אורחיה כו'. אין דרך התנא הזה לשנות בדברי הבאי אלא גוזמא מדברים גדולים אע"ג דבקטן נמי הוי דבר שאינו:

דתנינן. במתני' אם לא ראיתי גמל פורח באויר. וה"מ למיתני עכבר פורח באויר דהוי נמי שבועת שוא אלא שדרכו לשנות גוזמא בדבר גדול:

אין מרובע משמת ימי בראשית. קס"ד אין דבר נברא מרובע מבריאת העולם. ופריך והתנינן. נגעים פ"ו:

גופה של בהרת. עיקרה של בהרת כמה תהא גדולה:

כגריס האיטלקי מרובע. קס"ד כגריס הגדל באיטליא שהוא מרובע ש"מ שיש בריה בעולם שנברא מרובע:

ה"ג כל גרמא כו'. וה"פ ממתני' זו איכא להוכיח שאין הגריס גדול מרובע דאי גריסים הגדלים באיטלקי מרובעים ל"ל למיתני מרובע אלא ודאי לשיעורי קאמר שתהא הבהרת גדולה כגריס האיטלקי והכהן הרואה אותה ירבענה להבהרת שתהא מרובעת:

ה"ג והא כנעה. וכ"ה בנדרים. וה"פ הא איכא דבר אחד ששמו כנעה וגידולו מרובע:

ומשני מליא הוא קטרין. אינו מרובע ממש שהוא מלא קשרים:

ופריך והא עניבא דפילא. בנדרים הגירסא והא ארכובא דיעלה חיה ששמה יעל כדכתיב יעלי סלע יש לה עצם ארכובה שהוא מרובע. ומשני עגול הוא. עצם הזה למטה בסופו:

ואית דבעי מימר. איכא דאמרי לא ארשב"ג אלא שאין בעולם מרובע בבריות בעלי חיים אבל עצם מעצמיו איכא:

ותני כן. ותניא נמי הכי:

מרובע באוכלין. יש מיני אוכלין שנבראו מרובע אבל אין אחד מבעלי חיים שנברא מרובע:

גמ' **שוא ושקר**. בדברות הראשונות נאמר לא תענה ברעך עד שקר ובאחרונות כתיב לא תענה ברעך עד שוא ואין זה סתירה ששניהן נאמרו בדיבור אחד מפי הגבורה לאשמועינן שלוקין על שוא כמו על שקר דכתיב בשוא לא ינקה ה' וסד"א אפי' בב"ד של מטה לא ינקה קמ"ל ה' לא ינקה אבל ב"ד של מטה ינקה:

זכור ושמור. בדברות הראשונות כתיב זכור את יום השבת לקדשו ובאחרונות כתיב שמור שניהן בדיבור אחד נאמרו ללמד כל שישנו בשמירה ישנו במצות זכירה ונשים איתנהו בשמירה דמצות ל"ת היא ונשים חייבות בה הלכך חייבות נמי בקידוש היום:

מחלליה מות יומת. משמע אפי' במקדש וכתיב וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים קאמר דאין זו סתירה שבדיבור אחד נאמרו א"נ סד"א כהנים ליתנהו בחיוב שמירת שבת הואיל והותרה עבודה לגבייהו קמ"ל דלא ותניא במכילתא ריב"ב אומר הרי שהקיפו גוים את ארץ ישראל לא יאמרו הואיל וחיללנו מקצתה נחלל אח כולה ת"ל מחלליה מות יומת אפי' כהרף עין:

לא תלבש שעטנז גדילים כו' נסמכו אהדדי כאלו נאמרה בדיבור אחד לומר במקום גדילים מותר ללבוש שעטנז:

כתיב ערות אשת אחיך. לא תגלה סד"א אם גירשה אחר היבום אסור להחזירה קמ"ל יבמה יבא עליה מ"מ דלאחר שיבמה פקעה איסורה מינה א"נ סד"א אחר שבא עליה היבם פקע מינה האיסור של המת ואם גירשה היבם מותרת לאחד מן האחין מן האם של המת קמ"ל ערות אשת אחיך לא תגלה מ"מ:

לא תסיב נחלה כו'. כתיב בפרשה זה הדבר ודרשינן מיניה דבר זה לא יהא נוהג אלא בדור הזה וסד"א לא קאי זה הדבר אלא על לא תסוב דכתיב גביה אבל וכל בת יורשת כו' נוהג אפי' לדורות קמ"ל שניהן בדבור אחד נאמרו שאינן נוהגין לדורות ואיכא בין לא תסוב לקרא דוכל בת יורשת דלא תסוב משמע אפי' אם ירשה אחר הנישואין וכל בת יורשת היינו שירשה קודם הנישואין:

אחת דבר אלהים. ושמענו שני דברים:

הלא כה דברי כאש נאם ה'. וכפטיש יפוצץ סלע כשם שפעמים הפטיש מתפוצץ מהסלע לכמה חלקים ואף אם אין הפטיש עצמו מתפוצץ מ"מ האש שבתוכו מתפוצץ לחלקים רבים כך דבר אחד מדברי השם מתחלק לכמה חלקים:

נשבע להחליף.. נשבע היפך האמת כגון שנשבע שלא אכל ואכל או בהיפך:

ה"ג כל הידוע. לשנים זהו שבועת שקר לג' זהו שבועת שוא וכ"ה בנדרים. וה"פ אם אין ידוע אלא לשנים שאינו כמו שנשבע ה"ל שבועת שקר אבל לא שבועת שוא שאין זה לשנות את הידוע לאדם אבל אם נודע לשלשה שאינו כן ה"ל שבועת שוא:

אפי' ידוע לשנים. כאן ויש עוד אחד בסוף העולם היודע שקרו אפי' אינו שם בשעת השבועה כיון שנודע לו שקרו קודם השבועה ה"ל שבועת שוא:

מה מפקה מביניהון. מאי בינייהו:

שינה בפני שנים. נשבע בפני שנים על אבן שהיא כסף והשליך האבן לים ואי אפשר שיראנו אדם עוד והתרו בו משום שבועת שוא:

ע"ד דר"י אינו לוקה. שהרי לא היו שם ג' בשעה שנשבע ואם היה אדם שידע מכבר לאו כלום הוא דבעינן שיהיו ג' שם בשעת שבועה:

ע"ד דר"ל לוקה. שאי אפשר שלא יהיה אחד בסוף העולם שלא נודע לו מכבר שזה אבן:

התרו בו משום שבועת שקר. הדבר בהיפך לר"י לוקה שהרי לא נודע שנשבע לשוא אלא לשנים וה"ל שבועת שקר ולר"ל אינו לוקה דשוא היא ולא שקר:

אפי' ביטה ומרגליתא. קאי אמתני' דתנן איזו היא שבועת שוא אמר ר' בא אפי' נשבע על ביצה שהיא מרגליות נמי הוי שבועת שוא:

ופריך ואהן אפי'. וזהו אפילו דקאמר ר' בא קשיא דמשמע דרבותא היא ואינו כן דהנשבע על האיש שהיא אשה הוא יותר שוא מן ביטה ומרגליתא:

אלא. ה"ק ר' בא כגין ביטה כו' דדמיין במראיהן אפ"ה הוי שוא דמ"מ ידוע לכל אדם שנשבע לשוא:

כאן במעמידין. שאומר שלא כיון בשעת שבועה. להבאי אלא שראה ממש גמל פורח אסור ולוקה עליו:

וכאן בשאין מעמידין. אלא אומר שלא אמר אלא על דרך הפלגה:

ה"ג א"ר בא ואפי' תימא כו'. וכ"ה בנדרים:

ה"ג נכסי עלי נכסיו מותרין הא ללקות לוקה. כן היא גירסת הרשב"א. וה"פ נכסיו מותרין דשבועות הבאי היא ומילקי מיהת לקי דהא נשבע לשוא:

עוד היא. אף זו איירי במיחל שבועתו על נכסיו ומותר דתני אנכסיו קאי שהן מותר וה"ג נכסיו מותרין הא ללקות לוקה:

אהן דמשתבע. האי מאן דמשתבע על שנים שהן שנים לוקה משום שבועת שוא דכ"ע ידעי שהן שנים:

אהן דחמא. הרואה גשמים יורדים ונשבע עכשיו כלי אריגה מתחזקין לוקה משום שבועת שוא שהכל יודעים כשהחום חזק כלי אריגה מתפרדים וכשהגשמים יורדים עליהם הם מתחזקים:

ה"ג כלי קורי בריכסון. וה"פ כלי קורי הם כלי אריגה וכ"ה בירושלמי שבת פ' כל הכלים (סוף ה"א) ובבבלי שם:

בריכסון. כמו וירכסו את החשן דמתרגמינן ויחדון ית חושנא ובגליון פירש בענין אחר ואינו נכון:

בוליות. איפרכיות של דוכסים:

לשוא. על עון שבועת שוא שעשיתם הכתי את בניכם:

הלכה ט

ה"ג שבועה שאוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה הראשונה שבועת ביטוי כו':

אכלה עבר על שבועת שוא. ה"ק אכלה עבר על שבועת שוא לחודה לא אכלה עבר על שביעת ביטוי דמשנשבע שאוכל ככר זו חייב לאכלה וכי הדר ונשבע שלא לאכלה הרי נשבע לבטל את המצוה ולוקה משום שבועת שוא בין יאכל בין לא יאכל ואי לא אכיל לה חייב שתים משום שבועת שוא ואף משום שבועת ביטוי:

דבר שאילו בנדרים אסור ובשבועת מותר. וה"פ בברייתא תניא אמשנתינו דבר שאלו כו':

לא אתייא כו'. וקאמר סתמא דש"ס לא על משנתינו נשנית ברייתא זו שהוא בהיפך בשבועת אסור לישבע כך דממה נפשך קעביד איסורא ועובר אלאו ובנדרים מותר לעשות כן שאם אמר קונם פירותיך עלי אם אוכל מותר לומר אח"כ קונם פירותיך עלי אם לא אוכלנה ונאסרו פירוש חבירו עליו ממה נפשך ואף שאפשר לפרש הברייתא אם אמר קונם אם תוכל וחזר ואמר קונם אם לא אוכל הוי נדר ופירותיו אסורים ובשבועות לא הוה שבועה מ"מ לשון מותר קשיא אלא קאי אמתניתא דתנן לעיל בפרקין:

אחד דברים שיש בהן ממש כו'. כיצד אמר שאתן לאיש פלוני מנה ושלא אתן ה"ל שבועת ביטוי:

ומר. ואמר ר' בא בר שמואל:

מאחר שאין בידו. לישבע להבא שיתן לפלוני מנה או שלא יתן שהרי אין פלוני ברשותו:

אין בידו לשעבר. אף אם נשבע לשעבר שנתן לאיש פלוני או שלא נתן לא הוי שבועת ביטוי עלה תניא זה חומר בנדרים אסור ובשבועות מותר אם אמר קונם שנתן לפלוני כו' הוי נדר ובשבועות מותר כלומר אינה שבועה:

אשכח תני. מצא ברייתא דתני בה על שני המשניות דבר שאלו בנדרים אסור כלומר בנדרים אם נדר כך הוה נדר וחייב לקיימו אע"ג שלענין שבועת ביטוי לא הוה שבועה:
אינו חייב אלא אחת. שאין שבועה חלה על שבועה:
חייב על כל אחת ואחת. דהא בכל שבועה נשבע לשקר:
ה"ג מוטב לעבור על שבועת שוא לחוד ולא על שבועת שוא וביטוי כדתניא בסיפא וכ"ה ברא"ש. וה"פ אכלה אינו עובר אלא על שנשבע לשוא לבטל את המצוה אבל לא אכלה עובר על שבועת ביטוי והיא השבועה הראשונה שנשבע לאכול גם עובר על שבועת שוא שכשנשבע שלא לאכול ה"ל נשבע לבטל את המצוה וה"ל שבועת שוא שאע"פ שקיימה אח"כ מ"מ כשיצאה השבועה מפיו יצאה לשוא על דבר שאי אפשר לו ומאותה שעה הוא עובר אפי' קיים שבועתו:
שבועה שלא אוכלנה היום. כלומר שלא אוכל ככר היום ולא הזכיר ככר זו:
קיים את הראשונה. שאכל ככר זו וביטל לשנייה שנשבע שלא יאכל שום כבר היום:
ה"ג ר"ל אמר קיים לראשונה ולא ביטל את השנייה. וה"פ סובר ר"ל כשנשבע בשנייה אהיתירא קמשתבע ולא היתה כוונתו אלא לאסור על עצמו שאר ככרות אבל ככר זו שנשבע עליה לאכלה בהיתירא קאי א"כ לא ביטל לשנייה באכילתה:
שבועה שאוכלנה היום. נשבע שיאכל ככר אחד היום אח"כ אכל ככר זו שנשבע שלא לאכלה:
ואכלה. ככר זו היום:
וביטל את הראשונה. באכילת ככר זו שנשבע עליה שלא לאכלה וקיים לשנייה שהרי אכל ככר אחד וכבר יצא ידי שבועתו:
ה"ג ר"ל אמר ביטל לראשונה ולא קיים לשנייה. שכשנשבע בשנייה לאכול ככר אחת לא היתה כוונתו על ככר זה שכבר נשבע עליו שלא ולא על איסו לאכלו היום ומסתמא אהיתירא משתבערא:
קיים את שתיהן. דאמרינן כשנשבע בשנייה כוונתו שיאכל ככר זו או אחרת וכשאכל ככר זו קיים שתיהן:
ושניה אומרים לו שיקיימנה בככר אחרת. שבאכילת ככר זו לא קיים לשנייה שלא כיוון עליה שכבר היה מושבע עליה ואמרינן שלא נשבע בשנייה אלא להוסיף עליה שיאכל עוד אחרת הלכך צריך שיאכל עוד אחרת לקיים שנייה:
ע"ד דר"י. דאמר שבועה שנייה קאי נמי על ככר זו שכבר נשבע עליה נמצא באכילת ככר זו עבר על הראשונה ועל השנייה הלכך חייב שתים:

ע"ד דר"ל. דסובר דלא קאי שבועה שנייה על ככר זו אינו חייב באכילתה אלא אחת על הראשונה אבל לא על השנייה:

אוף כו'. סתמא דש"ס קאמר באומר שבועה שלא אוכל ככר זו היום שבועה שלא אוכלנה ואכלה דקאמרת דפליגי בה ר"י ור"ל אינו כן שאני אומר אף ר"ל מודה בזה דקאי שבועה שנייה גם על ככר זו שכוונתו בשנייה לזרז עצמו שלא יבא לידי איסור שלא יאכל ככר זו שכבר נשבע עליה לכך חזר ונשבע ואסר על עצמו כל הככרות ואפילו לר"ל חייב שתים על אכילת ככר זו:

הלכה י

מתני' **נוהג באנשים ובנשים**. איידי דבעי למיתני שבועות העדות נוהגות באנשים ולא בנשים כו' תנא בהנך נוהגות בכל אלו:

ברחוקים ובקרובים. כגון שאתן לפלוני רחוק או קרוב:

בכשרים. לעדות או פסולים:

מפי עצמו. שהוציא הוא השבועה מפיו:

שבועת שוא בקרובים ורחוקים. אמר על איש שהיא אשה בין רחוק בין קרוב:

אחת זו ואחת זו. אחת שבועת שוא ואחת שבועת ביטוי מושבע מפי אחרים חייב:

גמ' **נפש נפש**. הא דתנן בסיפא אחת זו כו' חייב יליף ליה בגז"ש נפש נפש נאמר בשבועת ביטוי ונפש כי תשבע לבטא בשפתים ונאמר בשבועת העדות ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד כו' מה נפש הנאמר בשבועת העדות עשה את המושבע מאחרים כנשבע מפי עצמו שנאמר בעדות ושמעה קול אלה והיינו מאחרים:

ה"ג אף נפש האמור בשבועת ביטוי עשה המושבע כנשבע:

חוץ מן המימר כו'. אע"ג דלא עביד מעשה לקי:

בשם. בשמו של הקב"ה:

ליתכאן מימר. לא תיתני מימר בכלל לאוין שאין בהן מעשה דמימר בדיבורו עושה מעשה שעושה מחולן קדשים:

נשבע לשקר מנין. דלוקה:

כי לא ינקה ה'. ה' הוא דלא מנקה אבל ב"ד של מטה מלקין ומנקין איתו:

ליראה את השם. שיתייראשלא להוציא את השם לבטלה וכן המקלל את חבירו בשם מוציא את השם לבטלה וכתיב בתריה והפלא ה' את מכותך שיטול מכות והיינו מלקות:

מינה. מהאי קרא ליראה וגו' שהנשבע לשקר אפי' לא הזכיר שם ה' אינו ירא את השם וקרינן ביה אם לא תשמור לעשות ליראה את השם:

מכיון שקיילל. כו'. כלומר אף ר' יוחנן יליף ליה מדכתיב ליראה את השם:

מה מפקה מביניהון. מאי בינייהו:
נשבע לשקר וקילל לחבירו בשם. בבת אחת לר"י חייב שתים משום לא תשא ומשום ליראה וגו' ולר"ל אינו חייב אלא אחת לפי ששניהן נאמרו בלאו א' ליראה את השם:
הדרן עלך שבועות שתים

פרק ד

הלכה א

שבועת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים. דכתיב והוא עד הראוי להעיד הכתוב מדבר ואשה פסולה כדיליף בגמרא:
לא בקרובים. דפסולי עדות נינהו ובגמרא יליף מקרא:
ולא בפסולין. כגון חייבי מיתות או מלקות או גזלן אע"ג שאינו בר מלקות דכתיב אל תשת עד חמס:
ואינה נוהגת אלא בראויין להעיד. לאפוקי מלך שאינו מעיד ופסולי עדות דרבנן כגון משחקי בקוביא ומפריחי יונים:
בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד. אם מפי עצמו נשבע שבועה שאיני יודע לך עדות חייב בין נשבע בפני ב"ד בין שלא בפני ב"ד:
ומפי אחרים. כגון משביע אני עליכם שתבואו ותעידוני ואמרו אין אנו יודעים לך עדות ולא ענו אמן אינן חייבין עד שיכפרו בב"ד דכתיב אם לא יגיד ונשא עונו במקום שאלו היה מגיד היה מועיל וקרא במושבע מפי אחרים כתיב שנא' ושמעה קול אלה היינו ששמע מאחרים:
מתני' **וחייבין**. קרבן עולה ויורד על זדון השבועה שהרי לא נאמרה בה ונעלם:
ועל שגגתה עם זדון העדות. שמזידים הם ויודעים לו עדות אבל שוגגים הם על הקרבן כשאר שגגת ביטוי לשעבר דאוקימנא באומר יודע אני ששבועה זו אסורה אבל איני יודע שחייבין עליו קרבן:
ואינו חייב על שגגתה. אם הוא שוגג לגמרי שסבור שאינו יודע לו עדות ואח"כ נזכר שהרי אנוס הוא לא קרינן ביה נשבע לשקר:
גמ' **שעירים**. אי כתיב שעירים ידעינן שהן שנים דמיעוט רבים שנים הן א"כ מה ת"ל יקח שני שעירים לכתוב שעירים ואנא ידענא שהן שנים אלא לכך כתיב שני ללמד שיהו שניהם שווין בכל מה דאפשר כלומר כשם שנכללין בדבור אחד כך יהיו שוין כאלו שניהם אחד הן:
כבשים. גבי תמידין כתיב כבשים בני שנה שנים ליום ובמצורע כתיב יקח שני כבשים:

צפרים. במצורע כתיב שתי צפרים חיות:
חצוצרות. כתיב קח לך שתי חצוצרות כסף:
והכתיב לא תטה משפט גר יתום. ואי ס"ד בעינן שיהו שני בעלי דינין שוים לא מצינו גר דן אלא עם חבירו גר א"כ ל"ל קרא שלא להטות דין גר מהיכא תיתי להטות מפני שהוא גר הא שכנגדו נמי גר הוא אלא גר דן עם שאינו גר ויתום דן עם אינו יתום ש"מ שא"צ בעלי דינין להיות שוין וקשיא שני ל"ל אלא שני מופנה לדרוש מיניה גזרה שוה:
הרי למדנו שאין האשה דנה. מגז"ש שאם אינו ענין לנידונים תנהו ענין לדיינים:
מעתה. דלא מסברא ילפינן שאין האשה דנה אלא מקרא ואיכא למימר דהיינו טעמא דדין היינו תורה ונשים לאו בני תורה נינהו קשיא מנלן שאין האשה מעידה:
ה"ג נאמר כאן שני על פי שנים עדים ונאמר להלן וישארו שני אנשים במחנה מה שני שנא' להלן אנשים ולא נשים ולא קטנים אף שני שנאמר כאן אנשים ולא נשים ולא קטנים א"כ למה נאמר ועמדו שני האנשים שלא יהא כו'. כ"ה ביומא. וה"פ השתא דאית לך גז"ש שאין האשה מעידה אמרינן נמי שאינה דנה מסברא אמרינן שאינה דנה דהא דאינה מעידה משום דנשים דעתן קלות אף לענין הדין כן א"כ ועמדו שני האנשים למעט אשה שאינה דנה ל"ל דהא מק"ו שמעינן:
שלא יהא אחד עומד ואחד יושב. שכשיראה שמכבדין חבירו יותר ממנו יסתתמו טענותיו:
מאריך פנים. כובש כעסו וכנגד השני מעיז פנים ומדבר אתו קשות:
האסור. שלא אסרה התורה אלא שלא יהא אחד עומד ואחד יושב אבל כששניהן שוין מותר שאין עמידת בעלי דינין חובה:
לבוש כשם שהוא לבוש. שלא יסתתמו דברי חבירו באמרו הב"ד לא יאמינו לי בראותם שהוא אדם חשוב ואני שפל לכן ילבשו בשוה:
בשעה שמעידין שנאמר ועמדו כו'. ובעדים משתעי קרא דסמיך ליה כי יקום עד חמס באיש:
אף הנידונים. צריכין לעמוד בשעת קבלת העדות:
מ"ט. מנ"ל:
אשר להם הריב כו'. והא ודאי בבעלי הדינים משתעי וה"ק קרא ועמדו שני האנשים אלו העדים וגם אותן אשר להם הריב והם הנידונים יעמדו בשעת עידותן:
כתיב לא יומתו אבות על בנים. אין לפרש שלא יומתו אבות בעון בנים ובנים בעון אבות שהרי כבר נאמר איש בחטאו ימות אלא מה ת"ל לא יומתו אבות וגו' בעדות בנים קאמר:
מיכן. מכאן שמעינן שלא יהו העדים קרובים לבעלי דינין:

ה"ג ומניין שלא יהו העדים קרובים זה לזה הגע עצמך שאם הוזם אחד מהן כלום נהרג עד שיוזם חבירו אם אומר את כן לא היה נהרג על פיו ומניין שלא יהו העדים קרובים לדיינין הגע עצמך שאם הוזמו לא מפיהן נהרגין ומניין שלא יהו הדיינין כו' וכ"ה בהרי"ף פ' זה בורר. וה"פ מניין שלא יהו העדים קרובין זה לזה קאמר הש"ס לזה לא צריך קרא אמור לנפשך הא אם הוזם אחד מן העדים אינו נהרג עד שיוזם גם חבירו נמצא אם העדים קרובים זה לזה שהקרוב נהרג בעדותו של קרובו ושלא יהיו קרובים לדיינים נמי סברא היא שהרי אם הוזמו ע"פ הדיינין נהרגין ואין הדיינין ראויין לקבל הזמתן שהרי קרוביהם הם:

מה העדים אינן קרובין זה לזה. כדילפינן בסמוך:

ובנים. לא יומתו על אבות ל"ל דמדבנים פסולין על האבות ממילא האבות פסולין [על] הבנים אלא ללמד על שאר קרובים שפסולין זה לזה:

ופריך עד. כאן לר"ע דדריש כפילות הכתובים בתורה לרבויי אתיין ניחא אלא לר"י דאמר דברה תורה כלשון בני אדם שאר קרובים מנלן:

ושפטו העדה בין המכה ובין גואל הדם. אי ס"ד שהדיינין מותרים להיות קרובים לנידונים פעמים שהדיינין הם גואלי הדם ואינן דנין אלא להמכה ולא לגואל הדם וקרא קאמר שיהיו שופטים בין המכה ובין גואל הדם אבל לא למכה לחוד ש"מ בעינן שלא יהיו השופטים קרובים לא למכה ולא למוכה:

אר"י אם אומר כו'. ר' יוסי מפרש דברי ר' ישמעאל כדפרישית בסמוך:

ע"פ מטים. הדיינין נקראו מטים שדנין אחרי הרוב וכתיב אחרי רבים להטות:

מה הדיינין אינן קרובין לנידונים. כדדייקינן מקרא ושפטו העדה:

ה"ג מניין שלא יהיו העדים קרובין זה לזה הגע עצמך שאם הוזם אחד מהן כלום נהרג עד שיוזם חבירו אם אומר את כן לא נמצא נהרג על פיו ומניין שלא יהו העדים קרובין לדיינין הגע עצמך אם הוזמו לא מפיהן הן נהרגין:

בכשרין ולא בפסולין מניין. אמתני' קאי דתנן שבועת העדות נוהגת <>[עי' בקרבן העדה בסנהדרין פ"ג ה"ח מה שחסר כאן. בירושלמי שלנו הוא בהלכה ט']:

בכשרין ולא בפסולין מניין שאינה נוהגת בפסולין הא מיהת לשקרא אישתבע:

אין חבירו משלם ממון. נמצא דמיעטיה קרא מעון דשבועת העדות ואינו חייב אלא משום שבועת שוא:

להוציא עד אחד. כלומר מנ"ל עד אחד שאמרו הבעלי דינין אנו מקבלין אותו לשנים שאינו חייב קרבן שבועה:

ה"ג בפני ב"ד להוציא עד אחד יכול יהא חייב ת"ל כו'. וה"פ יכול יהא חייב דהא חבירו משלם ממון על פיו:

ת"ל והוא עד כו'. צריך שיהא עד ראוי להוציא ממון מן הנתבע בע"כ על פי התורה לאפוקי עד אחד שיקיבלו אותו בשנים שאינו נאמן אלא ע"פ הנתבע פטור מקרבן שבועה:

שלא בפני ב"ד. מנלן דפטור:

אפי' מגיד אין חבירו משלם. ממון שהרי יכול לחזור מעדותו:

ומניין לשני עדים. הא דאמרת קרא והוא עד משמע שנים ויומעט עד אחד נהפוך הוא והוא עד משמע אחד ולא שנים ל"א קאי אהא דתנן בזה אחר זה הראשון חייב והשני פטור ש"מ דעד אחד פטור וקאמר מנין דבעינן שנים ומתרץ ת"ל והוא עד וכר"י כו':

ומשני כר"י. אתיא דאמר כל מקום שנאמר עד משמע שנים:

כל מקום. שכתוב בתורה עד סתם שנים משמע דכתיב לא יקום עד אחד באיש וקשיא ממשמע שנאמר לא יקום עד באיש איני יודע שהוא אחד מה ת"ל אחד זה בנה אב כל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים עד שיפרוט לך הכתוב אחד:

אשכח תני. מצא ברייתא מפורש בה שר' ישמעאל הוא דאמר שבועת העדות בשנים דוקא:

עד אחד. שנשבע שאינו יודע עדות ונמצא שיודע עדות מהו לחייבו משום שבועת ביטוי:

ופשיט איפשר לומר כו' ואת מחייבו משום שבועת ביטוי. בתמיה כיון שאם יצרפו לו עוד עד אחד חייב חבירו נמצא בשבועתו מפסידו וכיון שאפשר שיתחייב משום שבועת העדות איך נחייבנו משום שבועת ביטוי:

קרוב. שאי אפשר לבוא לידי שבועת העדות מהו שיהא חייב משום שבועת ביטוי:

ייבא כדהא. נאמר דאתיא כהא דאמר ר' בא בר שמואל:

מאחר שאין בידו לבא. אם נשבע להבא יתן פלוני לפלוני מנה אין כאן שבועת ביטוי שהרי אין פלוני ברשותו ליתן ושלא ליתן אף לשעבר כגון שנתן פלוני או שלא נתן נמי אינה שבועת ביטוי דבקרא לא כתיב אלא להבא להרע או להטיב ומרבינן מלכל אשר יבטא דחייב נמי לשעבר וכיון דליתא בלהבא המפורש בקרא אף לשעבר נמי ליתא וה"נ קרוב אע"פ שכשר לעדות לכל אדם כיון שפסול לזה שנשבע עליו אינה שבועת ביטוי:

כהדא. או דמיא שבועת הקרוב להא דתנן פ' בתרא דמכילתין א"ל לש"ח היכן שורי א"ל איני יודע מה אתה סח ובאמת מת או נשבר או נשבה או נגנב או אבד והשביעו המפקיד שכדבריו כן הוא שלא בא שורו לידו ואמר אמן ובשקר נשבע אפ"ה פטור מקרבן אשם

שאין [חייב] קרבן [על] שבועת הפקדון (בא) אלא א"כ נשבע על דבר שאלו הודה היה חייב ממון אבל כאן אלו הודה על האמת שקיבל השור אלא שמת היה פטור הלכך אינו מביא קרבן על שבועתו:

ה"ג רב אמר פטור משבועת הפקדון וכ"ה בסנהדר' [**פ"ג ה"ט**]. וה"פ רב אמר הא דתנן ואמר אמן פטור היינו פטור מאשם דשבועת הפקדון וחייב משום שבועת ביטוי לשעבר ומביא קרבן עולה ויורד אם שגג בקרבן כדין שבועה לשעבר באומר יודע אני ששבועה זו אסורה אבל איני יודע שחייבין עליה קרבן אע"פ שאינו בלהבא ימות ולא ימות כיון שהוא בלאו והן חייבין עליו משום ביטוי ה"נ בשבועת העדות אע"ג דליתא בלהבא דה"ל נשבע לבטל את המצוה אפ"ה חייב משום שבועת ביטוי:

מאחר שמצוה להפיסו. אחרי שהשומר מצווה לישבע כדי להפיס דעתו של המפקיד כמפורש בתורה וב"ד משביעין אותו על כך אין כאן שבועת ביטוי דכתיב נפש כי תשבע לבטא בשפתים ודרשינן להאי כי בלשון אי הוא וה"ק נפש אם תשבע דהיינו מדעת נפשו חייב עליה אבל שבועת הדיינין שהיא בע"כ לא:

ה"ג ע"ד דרב אינו מצוה להפיסו כו'. וה"פ דמחייב משום שבועת ביטוי היינו טעמיה הא דחייב שבועה ע"פ הדיינים אינו מצוה להפיסו אלא לברר האמת וכשנשבע לשקר אינו אלא שבועת ביטוי ומפרש כי תשבע בלשון דהא שהרי הרבה נשבעין ע"פ ב"ד:

ונשא עונו. משמע שחייב קרבן שזהו בכלל נשיאת העון:

מנלן. דבעינן שיכפור דוקא בב"ד כדתנן במתני' ומשני הגדה הגדה. ילפינן בגז"ש נאמר כאן אם לא יגיד כו' ונאמר להלן אשר יגידו לך מה להלן בב"ד משתעי קרא אף ה"נ בב"ד:

כהדא. אשיגרת לישנא דמסכת סוטה [פ"א ה"א] נקט ליה:

אין מקבלין. מן העדים עדותן לפסוק הדין על פיהם:

אא"כ ראו שניהן. את העדות כאחת:

בעדי בכורה. שמעידים על אשה או בהמה שנפטר רחמה ולא ראו שניהן כאחת א"נ מעידין ששמעו מן האב שאמר זה בני בכורי אפי' לא שמעו שניהן כאחת:

ובעדי חזקה. אחד מעיד שאכלה ג' שנים ראשונים של השמיטה והשני מעיד שאכלה ג' שנים האחרונים של השמיטה מצטרפין דעל קרקע א' מסהדי שניהם הלכך ה"ל חזקה מעלייתה ל"א שנים על שנה הראשונה ושנים על השנייה ושנים על השלישית מצטרפין ופי' זה נראה:

אף בעדי סימנין כן. שנים שהעידו באחד שראו בו שתי שטרות בזה אחר זה מודים חכמים לריב"ק דמצטרפין:

מה דא פשיטא. כלומר הא ודאי פשיטא לן:
בגבו. תחת אותו מקום:
ה"ג זה אומר ראיתי שתי שערות בגבו וזה אומר ראיתי שתי שערות בגבו א' אומר כו'. וכ"ה בסנהדרין וה"פ וזה אומר ראיתי ב' שערות בגבו בזה אחר זה פשיטא דמצטרפין דתרווייהו אסימן א' קמסהדי:
א' אומר כו'. והא נמי פשיטא לן כשאחד אומר ראיתי שערה א' כו' דלאו כלום הוא דחצי עדות וחצי דבר הוא עד א' חצי עדות שערה אחת חצי דבר:
כ"ש גבו וגבו. כשכל א' מעיד על שערה אחת בגבו דלאו כלום הוא דאפשר תרווייהו בשערה אחת קמסהדי:
ה"ג שנים אומרים ראינו שערה א' בגבו ושנים אומרים ראינו שערה א' בכרסה. פליגי בה ר' יוסי בר' בון ור"ה:
מ"ד פסול. היינו טעמא דה"ל כמעיד על חצי דבר וכתיב ע"פ שנים עדים יקום דבר דוקא דבר שלם ולא חצי דבר:
ומ"ד כשר. סובר שאני אומר כשראו שנים האחרונים זו שבכריסו כבר נשרה הראשונה שבגבו נמצא שמעידין על דבר שלם שראו כל מה שהיו יכולין לראות והראשונים כשראו עדיין לא צמחה זו שבכרסו:
ד"ה כשר. שכל א' מעיד על דבר שלם:
ד"ה פסול. דחצי עדות הוא וכדמסיק ר' מני בסמוך:
במחלוקות. בהא נמי פליג ריב"ק ורבנן לריב"ק מצטרפין ולרבנן אין מצטרפין הואיל וכל א' היה אפשר לו לראות השתי שערות שראה השני:
הא ר' יודן. סובר כוותי ואיך אתה פליג עלי:
ועל רביה אנא פליג. ר' בא היו רבו דר' יודן כ"ש שלא אחזיר משמועתי בשביל ר' יודן:
יאות. שפיר א"ר חגי דלד"ה פסול:
ה"ג אלו שטר שמחותם בד' חותמות זה מעיד על שנים וזה מעיד על שנים כו'. וכ"ה בסנהדרין וה"פ שטר שחתומים עליו ד' עדים וקרא הנתבע עליו ערער ואמר שהוא מזוייף והביא התובע ב' עדים א' מעיד על כתב יד שני חתומים ואחד מעיד על כתב יד של שנים האחרים:
שמא כלום הוא. בתמיה מי מהני עדותן שהרי צריך שיהיו שני עדים על כל חתימה וחתימה מהעדים:
וכא. והכא נמי צריך שיעידו שני עדים על כל סימן וסימן:
ד"ה שמע לה משני חזקה. דלא מהני עדותן אם אין שנים מעידים על כל שנה:

ה"ג ואחד מעיד שאכלה רביעית וחמישית וששית שמא כלום הוא. בתמיה שהרי צריכין ב' עדים על כל חזקה הכא נמי על כל סימן וסימן צריכין שני עדים:

הלכה ב

מתני' **או שאמרו לו**. בלא שבועה אין אנו יודעים לך עדות ואמר להם משביע אני עליכם שאמרתם אמת ואמרו אמן חייבין אבל שתקו אחר השבועה אין כאן קבלת שבועה:

ובאו לב"ד והודו פטורים. ואפי' כפרו חוץ לב"ד על כל שבועה שאין כפירה חוץ לב"ד חשובה כפירה:

כפרו בב"ד חייבין על כל אחת ואחת. דכפירה אכולא קיימא וילפינן מקרא והיה כי יאשם לאחת מאלה לחייב על כל אחת ואחת:

מה טעם. אין חייבין אלא אחת אפי' שתקו וכפרו לבסוף ולא אמרינן כפירה אכולא קיימא לחייבם על כל אחת ואחת:

הואיל. ואלו כפרו בראשונה בב"ד שוב אינן יכולין לחזור ולהודות שכבר הגידו שאינם יודעים לו שום עדות ושוב אין חוזרים ומגידים הלכך אע"ג דלא כפרו אלא לבסוף כל השבועות היו לבטלה חוץ מן הראשונה שאם מה ששתקו בראשונה כפירה היא שוב אין להשביען ואם אינה כפירה הרי מושבעין ועומדין ומה זה שבועה על שבועה ועל כרחך כי כתיב לאחת לחייב על כל אחת ואחת אשבועה חוץ לב"ד וכפרו בב"ד כתיב דשבועת חוץ לב"ד שהיה משביען שיבואו לב"ד ויעידו לא יצאו לבטלה וראויות לחלק ואם כפרו בראשונה היה ראוי לחזור ולהשביען:

נפש נפש. קאי אהא דתנן במתני' בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד מפי עצמו פליגי ר"מ ורבנן וקאמר כ"ע סברי גז"ש נפש נפש נאמר בשבועת העדות ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה ונאמר בשבועת הפקדון נפש כי תחטא ומעלה מעל וכחש מה להלן שבועת הפקדון חייב מפי עצמו דכתיב ביה אשר ישבע עליו אף כאן לשבועת עדות חייב מפי עצמו:

מה כאן. שבועת העדות מפי אחרים דכתיב ושמעה קול אלה אף שבועת הפקדון מפי אחרים חייב:

ר"מ. סבר דון מינה ומינה כי למדין דבר מחברתה בגז"ש הרי היא כמותה לכל משפטים וכאלו נאמר בזו מה שנאמר בזו ומפי עצמו בשבועת העדות דלמדין מפקדון אמרינן דומיה דפקדון מה פקדון חייב אפי' שלא בב"ד שנאמר ונשבע על שקר בין בב"ד בין שלא בב"ד אף שבועת העדות כן:

ה"ג ורבנן דרשי גז"ש מה מפי אחרים שנאמר כאן בב"ד אף מפי עצמו שנא' להלן בב"ד. וה"פ רבנן סברי לא אהני ג"ש אלא ללמד מפי עצמו חייב גם בשבועת העדות אבל לא

לשנותה ממה שאמר בפ' שבועת העדות דאינו חייב אלא בב"ד כמושבע מפי אחרים דאמרי דון מינה ואוקי באתרה:

קרוב מפי עצמו כו'. לר"מ מיבעי ליה דאמר דון מינה ומינה אם נאמר כי היכא דקרוב חייב בשבועת הפקדון כדתנן לקמן אף בשבועת עדות מפי עצמו כן דמלמדין מפקדון דקרוב חייב או דלמא דוקא הראוי להתחייב בשבועת העדות כדמפורש בפרשה הוא דילפינן בגז"ש אבל קרוב לא:

נשמעינה מן הדא. תא שמע:

הואיל ולא למדו. לנשבע מפי עצמו שיהא חייב בשבועת העדות אלא מפקדון א"כ ר"מ דקסבר דון מינה ומינה בכולא מילתא ילפינן מה להלן קרובין חייבין אף כאן חייבין:

קרובים שכאן כו'. כלומר לאו בגז"ש שיליף לקרובין אלא בק"ו מה פקדון שפטור מפי אחרים חייב מפי קרובים עדות שחייב מפי אחרים אינו דין שקרובין חייבין מפי עצמן:

השביע עליו כו'. לר"מ דמחייב קרוב שנשבע מפי עצמו בשבועת העדות מיבעיה ליה קרוב שהשביע חמשה פעמים מפי עצמו בב"ד חייב הוא על כל אחת ואחת או דלמא כי היכא דרחוק אם השביעו חמשה פעמים בב"ד פטור כדתנן במתני' אף קרוב כו':

ולא מתני' היא. בתמיה הא מסיפא דמתני' איכא למשמע דחייב על כל אחת ואחת:

וכאן. קרוב שנשבע חמשה פעמים היה יכול לחזור ולהודות דאין כאן כיון שהגיד כו' דמעיקרא לא היה ראוי לעדות:

ר"י בעי השביעו. חוץ לב"ד מפיו וחזר והשביעו מפי אחרים מהו שיהא חייב על כל אחת ואחת או לא מי אמרינן כיון דר"מ עבד מפיו כבפני ב"ד אם כפר בחוץ דחייב א"כ פטור על מה שהשביעו אחרים כדתנן השביעו עליהם חמשה פעמים בפני ב"ד וכפרו אינן חייבין אלא אתת או דלמא לאו בפני ב"ד ממש הוא וחייבין על כל אחת ואחת:

מהו שיקבעם כו'. ותו קמיבעיא ליה ר"מ דעבד מפיו כבפני ב"ד מהו שיהיה כאלו תבע התובע לעדות דכל בפני ב"ד ע"י תביעה היא א"נ סיומא דבעיא קמייתא היא:

ייבא כהדא. אתיא כהא דתניא כלומר מהך ברייתא איכא למפשט בעיין:

ת"ל ושמעה קול אלה. מייתורא דקול קדריש:

יצאו אלו שאין שומעין קול. ש"מ דקפיד קרא על שמיעת קול:

מפיו בקרקעות מהו שיהא חייב. קסבר משביע ועדי קרקע ועדי קנס חייבין ובפיקדון פטור ומיבעיא ליה מפי עצמו לר"מ מהו שיהא חייב מי אמרינן כיון דמפקדון ילפינן כי היכי דשבועת הפקדון אינה בקרקע ובקנס אף שבועת העדות מפי כן או דלמא לשבועת העדות מפי אחרים מדמינן לה וחייב:

מפיו מהו שיהא חייב בקרבן עולה ויורד. מי אמרינן לשבועת העדים מאחרים דמיא וחייב בקרבן עולה ויורד האמור בשבועת העדות או דלמא לשבועת הפקדון מדמינן ליה וחייב באיל האשם כפקדון:

גמ' **בשוגג בקרבן כו'**. הא דתנן ועל שגגתה לאו דוקא אלא בין ששגג בקרבן שאינו יודע שחייבין עליה קרבן בין שמזיד בה שיודע שחייבין עליה קרבן מביא עולה ויורד:

אבל. שגג בשבועה וסבר שאין בה איסור פטור דאנוס הוא ואין כאן אדם בשבועה ה"ק סבור שאין בשבועה כזו שום איסור פטור:

חט סתם. ולא פירש בו אם נעשה בשוגג או בזדון אמרינן העונש האמור בו בא על הזדון כשוגג אא"כ פירש בו הכתוב שהחטא נעשה על השגגה אז אין מחייבין העונש האמור בו לעושה בזדון:

הלכה ג

מתני' **כפרו שניהן כאחד**. תוך כדי דיבור א"נ מתני' כר"י הגלילי דאמר אפשר לצמצם:

בזה אחר זה. שהיה בין זה לזה יותר מכדי דיבור:

הראשון חייב. אבל השני פטור שכיון שכפר הראשון שוב אין השני ראוי להעיד שהוא יחידי אע"ג דקם לשבועה ורוב בני אדם אין נשבעין לשקר והיה משלם דבר הגורם לממון לאו כממון דמי:

שתיהן חייבות. ואיירי כגון שהיו עדים של כת שנייה קרובים בנשותיהן שלא היו כשרים להעיד כשכפרה כת הראשונה ונשותיהן גוססות וס"ד כיון דרוב גוססין למיתה ה"ל כאלו מתו ופטורים הראשונים דמה הפסידו דהא קיימא כת שנייה קמ"ל השתא מיהא לא שכיב נמצא שלא היו שם בשעת כפירה אלא כת הראשונה בלבד הלכך חייבין ולימדך שהגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו אף על פי שרובין למיתה:

ואמרו הרי אנו הולכין לכפור בב"ד פשיטא שאין קרבנן קדוש כהא דתני ר"ח דהא הכא קדום קרבנן לחטאם אלא הא קמיבעיה לן נשבע חוץ לב"ד כו':

קרבנו לה' על נזרו. קרא יתירא הוא אלא ללמד אם הפריש קרבנו קודם שחל עליו נזירותו אינו קדוש וה"ה כל הקרבנות שהפרישן קודם חיובן אינו קדושים:

כמי שקדם חטאן לקרבנם. שהרי עיקר העון שחייבים עליו והיא השבועה כבר נעשה קודם הפרישן:

או מאחר שאין חייבין. קרבן על השבועה אא"כ כפרו בב"ד ה"ל כמי שקדם קרבנם לחטאם ואינן קדושים:

גמ' **ה"ג כיני מתני' כפר אחד והודה אחד הכופר חייב בזה אחר זה הראשון חייב**. וה"פ קשיא ליה השתא בזה אחר זה דתרווייהו כפרו ומצי הראשון לומר לא הפסדתיך הלא כפר השני אפ"ה אמרת הראשון חייב הואיל ועדיין לא כפר השני כפר אחד והודה אחד מיבעיה דהכופר חייב לכך קאמר איפוך וקאי בבא כפר אחד כו' אירשא כפרו שניהם כאחת וה"ק אם לאחר שכפרו שניהם חזר אחד מהן והודה תוך כדי דיבור הכופר חייב וקמ"ל תוך כדי דיבור כדיבור דמי:

מתני'. דתנן הכופר חייב דוקא כשחזר השני תוך כדי דיבור של הראשון שאלו רצה הראשון לחזור ולהודות תכ"ד של עדות השני הודאתו הודאה והשני נעשה ראשון דאי אין זמן להראשון לחזור ולהודות אמאי תנן הכופר חייב משמע בין שיהיה הכופר הראשון או השני הא אי אפשר למצוא שיודה הראשון ויכפור השני דהא אין הודאתו של הראשון הודאה וא"כ אין השני חייב על כפירתו אחרי שאינו אלא עד אחד:

היו עשרה. היו כת אחת והן עשרה אנשים וכפרו ונשבעו כולן:

איתי. תנא חדא הראשון חייב בקרבן והשאר כולן פטורין ותניא אידך האחרון לבד הוא דפטור והשאר כולן חייבין ומפרש טעמייהו כדמסיק:

ה"ג מ"ד ראשון חייב וכולן פטורין כמ"ד עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה מ"ד אחרון פטור וכולן חייבין כמ"ד תתקיים העדות בשאר. וה"פ וקמפלגי בפלוגתא דר' יוסי ורבי פ"ק דמכות דתנן התם אר"י בד"א בד"נ אבל בד"מ תתקיים העדות בשאר רבי אומר אחד ד"מ ואחד ד"נ עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה וקאמר מ"ד הראשון חייב וכולן פטורין כר' הלכך משכפר הראשון כולן פטורין שלא הפסידו כלום בכפירתן שגם אם הודו אין עדותן כלום שכבר נתבטלה מקצתה ומ"ד אחרון פטור וכולן חייבין כר' יוסי הלכך חייבין שאלו הודו עדותן עדות דהא בד"מ אנן קיימין שמתקיים העדות בשאר חוץ מן האחרון שכיון שכפרו כולן אינו אלא עד אחד ואין בכפירתו הפסד ממון ואיירי בשהעידו זה אחר זה בהפסק שהיה הפסק בין זה לזה יותר מכדי דיבור דאל"כ אף האחרון ראוי להצטרף לשלפניו דהא יש להן שהות להודות:

מתני' אמרה כו'. מתני' דייקא כמ"ד עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה דתנן היו שתי כיתי עדים כפרה הראשונה כו' מפני שהעדות יכולה להתקיים בשתיהן לא אמר התנא אלא היו שתי כיתי עדים אבל כת אחת ארבע עדים וכפרו שנים ואח"כ כפרו שנים האחרים הראשונים חייבין והשניים פטורין שכבר נתבטלה עדותן דה"ל עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה:

הלכה ד

מתני' **תשומת יד**. הלואה ששם בידו ממון:

ואבדה. שמצא אבדתי:

חטין ושעורין וכוסמין כו'. רישא אשמועינן מין אחד ותביעות חלוקות וסיפא אשמועינן תביעה אחת כולם פקדון ומונין חלוקים:

גמ' **ומניין**. שאין הכתוב דשמיעת קול מדבר אלא בעדות תביעת ממון:

נאמר כאן אויים. או ראה או ידע ונאמר בשבועת הפקדון אויים או בתשומת יד או גזל או עשק:

אויים רוצה. או באיבה הכהו או השליך עליו בצדיה:

אויי סוטה או עבר עליו רוח קנאה או איש אשר תעבור עליו וגו':

שיש עמהן שבועה והשביע הכהן את האשה:

ה"ג ואין עמהן כהן מאויין כמות אלו ואל יוכיחו אויי סוטה שיש עמהן כהן. וה"פ אין להוכיח מאויי סוטה דלא דמין דהתם איכא נמי כהן משא"כ כאן הלכך עדיפא למילף מפקדון שהן שוין לדהכא:

אויי ביטוי שפתים. או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להטיב:

שעשה בהן זדון כשגגה. שבועת העדות חייבין עליהן במזיד וכן שבועת הפקדון דלא כתיב בהו ונעלם:

ר"ע אומר. והיה כי יאשם לאחת מאלה יש מאלה שחייב עליהן ולא על כולך כיצד תבעו ממון חייב:

חייב כאן. קרבן אם נשבע לשקר וחייב בפקדון קרבן מה פקדון אינו מדבר אלא בתביעת ממון כו':

הלכה ה

נזק וחצי נזק. ח"נ צרורות דממונא הוא ולא קנסא דאמרינן בעדות של קנס פטורין:

תשלומי כפל ותשלומי ד' וה'. משום קרנא ואיידי דתני ח"נ דחידוש הוא תני נמי הא:

ושאנס כו'. משום בושת ופגם ואיידי דתני ח"נ דממון שאין משתלם בראש הוא תני נמי הנך דה"ל ממון שאין משתלם בראש:

ושהכני בני. הכאה שאין בה חבורה שאינו חייב עליה מיתה שהמכה אביו אינו חייב אא"כ עשה בו חבורה וכיון דליכא מיתה איכא ממון דבשת:

ושחבל בי חברי. ביה"כ אע"ג דענוש כרת חייב ממון לאפוקי מדר' נחוניה בן הקנה דאמר המתחייב כרת פטור מן התשלומין:

ה"ג ושהדליק את גדישי ביה"כ הרי אלו חייבין:

שאני כהן כו' פטורין. כדמפורש בגמרא שאין העדים חייבין אלא כשכפרו בדבר שיש בו תביעת ממון:
שאנס איש פלוני או פתח את בתו של פלוני. אריסא קאי או שהשביעין שאנס איש פלוני את בתו של אותו פלוני דאירי ביה עד השתא פטורים דבעינן ששמעו מפי התובע ולגופא לא איצטרך דהא תנן מפורש לקמן בפרקין עד שישמעו מפי התובע אלא קמ"ל אפי' בא בהרשאה דאלו היה שאר ממון היו חייבים אבל ממון זה שהוא שואל לא מטי לידו מעולם פטורים דלא מצי למכתב הרשאה עליה:
שחבל בו בני. חבלה היא חבורה:
פטורים. שאם העידוהו היה הבן חייב מיתה ולא ממון:
ושחבל בו. חברי ושהדליק את גדישי בשבת דתרווייהו חיוב מיתה נינהו ופטורין מן הממון:
אלא בעדות שאיפשר להתקיים כו'. ואין לך עדות בזו בלא זו אלא בתביעת ממון כדמפרישׁ ואזיל:
היך עבידא. היכי דמי:
אתון כו'. כלומר ולא תימא כיון דקיי"ל הודאת בע"ד כמאה עדים דמי כמו ראייה היא לכך קאמר קמ"ל קרא אפי' אינה הודאה גמורה כגון שבאו ואמרו אמת שהודה לפנינו שלקח מפלוני מאתים זו אבל אין אנו יודעין אם בגזל לקחן ממנו או בהלואה וזה הלואה הוא דקתבע מיניה אפ"ה ה"ל עדות:
דנעשה כפרן בדבר. שהרי אמר לו להד"ם ואין נאמן עוד בשבועה דכיון דאמר יאמרו ואני נותן חייב דבכה"ג ודאי כפרן הוא:
זו היא ראיה שאין עמה ידיעה. ואע"ג שיודעין שקיבל פלוני מאתים כדמסיק שאומרים אמת שמנו לך ואין אנו יודעין אם דרך פרעון או דרך שאלה נתן לך המעות וה"ג ואין דפרעך לית אנן ידעין ואין דמישאל כו':
תן לי קנס. שאתה חייב לי מחמת בתי:
והעדים מעידין שנתחייב קנס. אבל אינן יודעין אם מחמת בתו של זה נתחייב קנס או מאשה אחרת זהו עדות של ידיעה בלא ראייה וחייב כיון שהוחזק כפרן מיהת בהא שנתחייב קנס פעם א':
אנסתי ופיתיתי כו' והעדים מעידין שאנס כו'. זו היא ראייה בלא ידיעה וחייב דהא מיהת הוחזק כפרן לאותו ממון:
והוא אומר איני יודע חייב. דברי ושמא ברי עדיף:

אין הוה כו'. אם היה השור נגחן מצי אמר ליה שאמר לו להרוג שורו וכן אם לא הוציאו נטיעותיו פירות והרי הן בטלו מצי אמר שהבעלים אמרו לו לרצותן:
אין אומרים בממון. כיוצא בזה מגו ונאמן לומר לו אתה אמרת לי להרוג ולקוץ דאי בעי היה אומר לא הרגתי ולא קצצתי היה פטור השתא נמי פטור דכיון שהכל יודעין שהוא משקר אינו נאמן:

הלכה ו

גמ' **נפש כי תחטא**. בשבועת העדות כתיב נפש כי תחטא וכתיב בשבועת הפקדון תחטא מה שבועת הפקדון היא על תביעת ממון שיש לו על חבירו אף שבועת העדות צריך שתהיה על תביעת ממון שיש לו עליו וזה שטוען שאמר איש פלוני ליתן לו ר' זוז אינו תביעת ממון שיש לו על חבירו שאפי' הוא כדבריו שאמר לו חבירו אין מוציאין הממון בע"כ בשביל אמירה זו:
ופריך ולית הדא כו'. כלומר וכי לא פליגי משנתנו על ר"ל דלר"ל לא הוי צריך לומר טעם משום דבעינן דומיא דפקדון אלא שאין כאן תביעת ממון שזה שנדר ליתן ואינו נותן עובר אלאו דבל יחל ואינו לוקה ומשלם:
ומשני פתר לה. תפרש מתני' דאתיא כר"מ דאמר פ"ק דמכות לוקה ומשלם:
ופריך מ"מ לא הפסידו ממון. ואפי' היה חייב לחברו לשלם אלו הודה מ"מ לא הפסידו ממון שלו שהרי לא היה בידו ממון זה מעולם:
ה"ג כיון דהוה בעי מיתן ליה כו'. וה"פ ומשני כיון דרצה ליתן לו ה"ל כאלו היה בידו ועכשיו שאינו נותן ה"ז כאלו הפסיד ממון שהיה בידו:

הלכה ז

מתני' **אלא על תביעת** <>[**כן הוא הגירסא במשנה שבמשניות אבל בירוש' הגירסא על שבועת ממון**.] ממון כפקדון. שאלו העידוהו היו מחייבין אותו ממון אבל זה אם העידוהו לא היה מחוייב לשלם שהיה יכול לומר חוזרני בי:
מתני' **מפני שקדמה שבועה לעדות**. ורחמנא אמרה ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע שקדמה העדות לשבועה ולא שקדמה שבועה לעדותו דוהוא עד משמע שהיה עד בשעת שבועה:
אמר ליתן כו'. ממתני' שמעינן האומר ליתן מתנה לחבירו יכול לחזור בו:
ריב"ז. הקשה לפני ר"א והאי הן שאמר זה ליתן לאו בצדק היה שהרי הוא חוזר בו והתורה אמרה והין צדק שיהא הן שלך צדק ולמה יחזור בו:

ומשני בשעה שאמר. ליתן הו של צדק היה שבאותו שעה היה דעתו ליתן ועכשיו הוא שחוזר בו:

גמ' **למה**. אהא דתנן עמד בבהכ"נ כו' קאי ומיבעיא ליה מאיזה טעם הן פטורים אי משום שאינו יודע המשביע אם יודעין העדות או דלמא משום שאין כוונתו להשביע דוקא אילו אלא מספק משביען עם אחרים ובעינן שיכוון למי שמשביע:

מה נפק מביניהון. מאי בינייהו:

משכן שנים שנים. משך שנים והשביען וחזר ומשך שני אחרים מהן והשביען:

ה"ג אין תימא משום שאינו יודע ליהן אינו יודע בהן ואין תימר משום שאינו מתכוין להן הא מתכוין להן. וה"פ אם נאמר הטעם משום שאילו יודע אם יודעין העדות הכא נמי אינו יודע ופטורין ואם הטעם משום שאין מתכוין להם בכה"ג חייבין שהרי ריון להן בפני עצמן:

הלכה ח

אם יודעים אתם לי עדות כו' פטורים. דכתיב והוא עד עד שייחד את עדיו:

והם יודעין לו עדות עד מפי עד כו' פטורים. שאם העידוהו לא היתה עדותן מועלת לו כלום:

ר' מנא פשיט מסיפא דתנן היה אחד מהן קרוב או פסול פטורין והא ודאי איירי בשאינו יודע שיודעין לו עדות דומיא דרישא שאינן יודעין לו עדות אלא מפי עד ואפ"ה אלו לא היה אחד מהן קרוב או פסול חייבין ש"מ טעמא דעמד בבהכ"נ כו' דפטורין לאו משום שאינו יודע שיודעין עדות אלא משום שאין מתכוין להן:

ר' יוסי. דייק ליה מרישא דתנן מפני שקדמה שבועה לעדות פטורים כשקדמה השבועה ודאי אין יודעין לו עדות בשעת שבועה ואפ"ה אם קדמה העדות חייבין ש"מ הא דפטורין בעמד בבהכ"נ כו' משום שאין מתכוין להן:

הלכה ט

מתני' **שילח ביד עבדו כו' פטורים**. ואיירי בשלא באו בהרשאה אבל בא בהרשאה יכול להשביעו ומתחייבים בקרבן:

גמ' **מה ת"ל אם לוא יגד**. דכתב מלא בוא"ו למדרש אם לו לא יגיד כלומר לתובע ונשא עונו ואם לאחר לא יגיד פטור:

ה"ג לא מפי הנתבע:

מתני' צריכה כו'. כלומר מתני ובריית תרווייהו צריכי כדמסיק:

אלו תנינן כו'. אי תנא מתני' לחוד ולא הברייתא היינו אומרים אי שמעו מפי התובע השבועה והכפירה היתה לפני הנתבע חייבין הרי דצריכין להא דאמר ר"א בברייתא בעינן שתהיה הגדת העדים והיא הכפירה בפני התובע ולא בפני הנתבע ואי תנא דר"א לחוד וסד"א הכפירה צריכה שתהיה בפני התובע אבל השבועה אפי' בפני הנתבע חייבין קמ"ל דבעינן שתהיה השבועה והכפירה בפני התובע ובריש גרסי' ונשבעו לנתבע חייבין ובסיפא גרסינן ונשבעו לתובע חייבין ואפשר לקיים הגירסא:

הלכה י

מתני' **מצוה אני עליכם**. הגמרא מפרש:

המקלל בכולם. מברך את השם באחד מהם:

חייב. סקילה:

וחכמים פוטרים. דעל השם המיוחד דוקא בסקילה דכתיב בנקבו שם יומת ועל הכינויין באזהרה דאלהים לא תקלל ובשבועת העדות מודים חכמים לר"מ דחייב על הכינויין כמו שחייב על השם המיוחד דבשבועת [העדות] כתיב ושמעה קול אלה מ"מ:

המקלל עצמו. דכתיב השמר לך ושמור נפשך מאד וכל השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה:

והמקלל חבירו. דכתיב לא תקלל חרש אפי' חרש שאינו שומע ולא קפיד אקללתו לא תקלל וכ"ש שאר כל אדם דשמע ויקפיד:

יככה אלהים וכן יככה אלהים. [אם] אמר לעדים יככה אלהים אם לא תעידוני או ששמע א' קורא בקללות שבתורה יככה אלהים ואמר הוא לעדים וכן יככה אלהים אם לא תעידוני או שאמר אל יככה אלהים אם תעידוני או שאמר יברכך ה' אם תעידוני וייטיב לך אלהים אם תעידוני בכל אלו ר"מ מחייב וחכמים פוטרין וטעמא מפרש בגמרא:

גמ' **סתם**. בלא הזכרת השם:

חייבין. כובלכם לשון ונכבדיהם בכבלי ברזל:

כובלכם אני חייבין. אם הזכירו שם או כינוי:

ה"ג ר"י בשם ר' ינאי כמשנתנו. שנה משנתו כדתנן במתני' ר"מ מחייב וחכמים פוטרין:

ואית דמרין. ואיכא דאמרי ר"א אמר בשם ר"י כן היא שנויה במשנתינו ר"מ מחייב ור' יהודה פוטר:

ר"מ כדעתיה. ר"מ לשיטתו ור"י לשיטתו:

דתנינן תמן. בסנהדרין פ' ארבע מיתות:

מה ללקות. מיבעיא ליה אם לוקין על לאו זה או לא:

למה. אתם אומרים שאינו לוקה מפני שהוא לאו שאין בו מעשה ואינו כן דדיבורא הוי מעשה דהא מימר ונשבע לשקר לוקין עליו ש"מ דדיבורא הוי מעשה:
ר"מ היא. שפיר גרסינן במתני' אלו כך כו' ר"מ מחייב ודקשיא לך מתני' דקידושין פרק האומר דלא אמר ר"מ מכלל לאו אתה שומע הן כי לית ליה לר"מ בממונא אבל באיסורא אף ר"מ סובר אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן ומדקאמר אל יכך אם תעידני שמעינן וכך אם לא תעידני:
אין לי כו'. רישא דברייתא אין אלה אלא שבועה וכה"א והשביע הכהן את האשה בשבועת האלה אין לי אלא אלה שיש עמו שבועה. כגון שבועה שלא נטמאת ואם נטמאת יבואו ביך:
ה"ג מנין לשבועה שאין עמה אלה לשבועה היא שיש עמה אלה ת"ל ושמעה אלה ושמעה קול. וה"מ למכתב ושמעה אלה ש"מ דהיא שבועה כל שיש בה קול אלה דהיינו שבועה לחודה:
ופריך לעשות שאין עמה אלה כו'. דלמא קרא יתירא אתי לאשמועינן לעשות שבועה שאין עמה אלה כשבועה שיש עמה אלה אבל לעשות אלה בלא שבועה כשבועה מנ"ל:
לא שניא היא כו'. מדכתיב קול יתירא מרבינן תרווייהו ל"ש אלה בלא שבועה ל"ש שבועה בלא אלה דליהוו תרווייהו בשבועה:
הדרן עלך פרק שבועות העדות

פרק ה

הלכה א

שבועת הפקדון באנשים ובנשים. איידי דתני בשבועת העדות באנשים ולא בנשים תנא נמי הכא לכולהו:
בקרובים. שבעל הפקדון קרוב לזה שהפקדון אצלו:
בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד. אם מפי עצמו נשבע שהוציא השבועה מפיו או שענה אמן אחר השבועה ואח"כ הודה חייב קרבן דכתיב וכחש בעמיתו כל דהו:
ומפי אחרים. ולא ענה אמן כגון משביע אני עליך שתחזור לי פקדון ואמר אין לך בידי כלום אינו חייב עד שיכפור בב"ד משום דמושבע מפי אחרים בפקדון לא כתיב ומשבועות עדות גמרינן ליה וסובר ר"מ דון מינה ומינה והיינו בב"ד:
וחכמים אומרים כו'. סברי דון מינה ואוקי באתרה:

וחייב על זדון שבועה. דלא כתיב בה ונעלם זדון השבועה שזכר על הפקדון ויודע שנתחייב על כפירתו קרבן:
ועל שגגתו עם זדון הפקדון. ששגג בקרבן שאינו יודע שחייב בשבועה זו קרבן אבל זכור הוא שהפקדון אצלו:
ואינו חייב על שגגתו גרידתא אם סבור לישבע באמת משום דאנוס הוא:
בכסף שקלים. הקנוי בשני סלעים דכתיב באשם מעילות בערכך כסף שקלים בשקל הקדש לאשם וילפינן שאר אשמות מיניה:
גמ' **מפי עצמו כו'**. דבשבועת העדות כתיב ושמעה קול אלה והיינו מפי אחרים ששמע השבועה מאחרים ובשבועת הפקדון כתיב ונשבע על שקר דמשמע מפי עצמו וילפינן מפי עצמו בעדות חייב מפקדון ומפי אחרים פקדון מעדות ומיבעיא ליה מפי עצמו בעדות מי חייב באלה דומיא דמפי אחרים בעדות דכתיב ושמעה קול אלה או דלמא כיון דמפקדון גמרינן דמפי עצמו חייב בעדות אמרינן דאינו חייב באלה דומיא דפקדון דהא לא כתיב אלה בעדות וכן מיבעיא ליה שבועת אחרים בפקדון דגמרינן מעדות מי חייב באלה דומיא דעדות דמינה ילפינן וכי היכי דעדות חייב באלה אף פקדון כן או אמרינן ילפינן מפי אחרים מפי עצמו דפקדון דאינו חייב באלה:
ה"ג מפי אחרים בשבועת הפקדון מהו להיות באלה אמר ר' יוסי מכיון כו':
מכיון דכתיב נפש נפש. לגז"ש כתיב בעדות ונפש כי תחטא וכתיב בפקדון נפש כי תחטא ילפינן אחרים בעדות מפקדון ומפי עצמו בפקדון מעדות הרי כאלו כל הכתוב בעדות כתוב בפקדון והכתוב בפקדון כאלו כתוב בעדות:
ה"ג אלה כב"ד כו'. וה"פ ר' מנא בא לפשוט האיבעיא ואמר כמו דפליגו ר"מ וחכמים במפי עצמו בשבועת העדות ומפי אחרים שלא בב"ד ובפקדון בב"ד אם חייב דר"מ סובר דן מינה ומינה ורבנן אמרי דון מינה ואוקי באתרה א"כ אף באלה פליגי ולר"מ בעדות מפי עצמו באלה פטור ובפקדון מפי אחרים באלה חייב ולרבנן בעדים מפי עצמו חייב בב"ד ובפקדון פטור:
לכשיצא ווידוי בשבועה. כלומר אלו הודה התביעה היה חייב לשלם ועכשיו שכיחש ונשבע פטור זו שחייב עליה קרבן כשהודה שנשבע לשקר אבל אם נשבע על דבר שאלו הודה היה פטור מלשלם אף כשנשבע והודה פטור מקרבן וגירסת הרמב"ן והרא"ש לכשיצא בדין בשבועה:
פרט למכחש באחד מן השותפין. שנים שהפקידו אצלו מנה ותבעו אחד מהן וכפר בו ונשבע והודה פטור שאלו הודה היה פטור לשלם עד שיבא חבירו ויתן לזה בפני

זה דבכל אחד יש לספק שמא הכל שלו לבד נמצא הודאותו לא היה מחייבו ממון אף שבועתו אינו מחייבו קרבן:

פרט למכחש בעדים ובשטר. נשבע על ממון שיש למלוה עדים או שטר שחייב לו פטור מקרבן שבועה שאינו פוטרו דכבר נמצא בעולם דבר המחייבו ומכחש שבועתו:

הדא אמרה. זאת אומרת שנים שלוו מאחד בשטר אע"ג שאין מפורש בו שכל אחד ערב בעד חבירו ומקבל אחריות כל החוב אפ"ה ה"ל כאלו כתוב בו שהן אחראין וערבאין זה לזה וכל אחד חייב לשלם כל החוב אם אי אפשר להוציא מהשני מחצית החוב כי היכי דאמרינן שכל אחד יש לו חלק בכל פקדון ה"נ אמרינן בחוב:

ולא עבדין כן. קשיא ליה מברייתא מוכח סתמא כל אחד מהשותפין נתחייב בכל החוב וכדמסיק ובשטר מן השותפין כותבין בו כל אחד מקבל אחריות וערבות על כל החוב משמע דבסתם אמרינן שכל אחד אינו מקבל על עצמו אלא מחצית החוב א"נ ה"ק ולא עבדין כן אלא כותבין בשטר שכל אחד מקבל אחריות כל החוב לשופרא דשטרא:

שנים שהפקידו כו'. בברייתא תניא פרט למכחש באחד מן השותפין ש"מ שנים שהפקידו מנה אצל אחד ובא אחד ליטול חצי הפקדון אין שומעין לו דאי ס"ד שחייב ליתן לו מחצית זה שכופר לאחד מן השותפין אמאי פטור מקרבן הא אלו הודה היה חייב לשלם לזה חלקו ובשבועתו נפטר אלא ודאי שאין שומעין לו עד שיבואו שניהם שלכל אחד יש חלק בכל הממון:

אחד שהפקיד כו'. מברייתא נמי שמעינן אחד שהפקיד או הלוה לשנים כל אחד נעשה ערב על כל ההלואה ואם נשבע על הכל חייב קרבן:

ופריך הפקיד להם כו'. דודאי אם הפקיד להם שני פרוטות וכפר אחד מהם חייב קרבן דברי הכל דאף אם נאמר שכל אחד אינו משלם אלא מחצה הא פטור עצמו בשבועתו מפרוטה ומאי קמ"ל אלא הא קמ"ל הפקיד פרוטה כפר אחד מהן חייב וקשה אמאי הא באמת אינו חייב לשלם אלא חצי פרוטה דאע"ג שהוא ערב על הכל מ"מ חבירו צריך לשלם לו החצי:

ומה כא. ומה הכא בסתם חוב אם נשבע שלשה פעמים כל פעם על חצי פרוטה אין מצטרפין ופטור מקרבן דאין מביאין קרבן על חצי פרוטה א"כ בהפקיד לשלם נמי אין לחייב קרבן:

ה"ג שמא מביא קרבן על חצי פרוטה:

ומשני תמן. שותפין שלוו כיון שחייב לשלם למלוה כל החוב שבועתו חל על כל הפרוטה לכך חייב:

הכא. בנשבע שלשה פעמים על חצי פרוטה מעולם לא נשבע על פרוטה והתורה אמרה שאין קרבן אלא בשבועת פרוטה:

ה"ג ר' לא ר' יוחנן ור"ל כו'. וה"פ ר' לא אמר ר"י ור"ל. תרויהו אמרו הא דתני בברייתא פרט למכחש בעדים ובשטר סמי מכאן עדים דהוי מי שיצא ע"י שבועתו דהשתא מיהת אין העדים כאן:

למה. הא מיהת סוף שיבואו העדים א"כ אין כאן פטור ממון:

ומשני משום כו'. אע"ג שיכולים לבוא אחר כך מ"מ כיון שמצוי שימותו ולא יבואו כלל ה"ל כמי שיוצא בשבועה נמצא פטור לגמרי:

ופריך ושטר. אמאי פטור הא שטר עכשיו אינו כאן ומצוי הוא שיאבד טרם שיביאו לב"ד נמצא שפטור ע"י שבועתו:

הוי. הרי שאין הטעם משום שמצויין למות אלא משום שמציין לשכוח עדותן ונפטר בשבועתו משא"כ בשטר:

תמן תנינן. לקמן בפ' בתרא:

הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם. אפי' באו עדים אחר השבועה מביא אשם ש"מ כר"י שאין העדים פוטרים מקרבן ול"ל לר"י לאשמועינן הא ממתני' שמעינן:

ומשני מתניתא. ממתני' ליכא למשמע אלא בשלא נודעו העדים בשעת השבועה ואח"כ באו קמ"ל ר"י אפי' נודעו העדים בשעת שבועה אלא שאינן כאן אפ"ה חייב דה"ל פטור ממון ולא כפירת דברים שאפשר שישכחו העדים עדותן:

ומתניתא אמרה כן. מתני' דפ' שבועת העדות דייקא שהכופר ממון שיש עליו עדים חייב קרבן:

ה"ג ניחא שנייה מתחייבת ראשונה למה לאו כו'. וה"פ הא דתנן שנייה חייבת ניחא דהא אין כאן עדות אחרת להעד נמצא שהפסידו ממון לזה אלא ראשונה אמאי חייבת הא לא הפסידה לו ממון דהא איכא כת שנייה שיכולה להעיד לו אלא ש"מ כפירת ממון שיש עליו עדים הויא כפירת הפסד ממון שעדים מצויין לשכוח עדותן נמצא שנפטר לגמרי בשבועתו לכך חייב עליו קרבן:

וכחש בה ולא בו. ברייתא בת"כ ופליג בן עזאי וה"פ ת"ק אמר השביע חבירו שיגיד לו מי מצא את האבידה וכחש בה ונשבע והודה שיודע מי מצאה אבל אינו יודע של מי היא פטור:

שלש אבדות הן. שלשה מינים הן בשבועת עדות האבידה כיחש בה ונשבע ואחר כך הודה שראה אותה ביד אחר:

בה ולא במוצאיה. הודה שראה את האבידה מהלכת ברשות אחרת ואינו יודע ביד מי היא ובעד אחד איירי דאי בשני עדים בה ובמוצאה מי איכא מ"ד דפטור:
כולהו לפטור. על כולן פטור העד קסבר המשביע עד אחד וכפר ואמר שבועה שאיני יודע לך עדות פטור מקרבן שאין בהכחשתו כפירת ממון שגם בעדותו לא היה מחייב לזה ממון אלא שבועה אע"ג דאיכא למימר דלמא לא משתבע גורם לממון פטור והני נמי גורם לממון נינהו שהמודה בה ולא במוצאה אי הוי מסהיד ליה ראיתי שנמצאת בזוית פלוני ואיני יודע מי מצאה היה מחזיר באותה שכונה עד שיודיעוהו במוצאה ולא בה דאלו אמר לו מי הוא המוצאה היה חוקר בדבר אולי יתברר שאבידתו היא וכ"ש בה ובמוצאה שיש כאן עד אחד מאי קאמרת שמא היה משתבע מ"מ גורם לממון הוא דדלמא לא משתבע:
ליה כן. אלא כולן לחיוב דקסבר גורם לממון כממון:
ר' יוסי. פריך ויהא כן כולן לפטור דהא תני הפטור לא בה ולא במוצאה שזה ודאי פטור אלא הכי קאמר בן עזאי בכל הני שלשה פטור:
א"ר מנא ולית כן. אלא כולן לחיוב כדדייק הברייתא שלש אבידות כו' הרי בה ובמוצאה אנן קיימין דזו וודאי חייב דדוקא בשכפר החייב ואח"כ כפר העד אחד הוא דפטרי חכמים דה"ל גורם לממון דיש לומר מגו דחשיד אממון חשיד אשבועה אבל כאן חייב דלא מחזיקינן אינשא ברשיעא שיכפור בשאינו שלו וחייב לדברי הכל:
אלא. כלומר ודקשיא סיפא דברייתא ודאי שצריך להגיה הברייתא ותני שמכחש בה ובמוצאיה במוצאיה ולא בה ובה ולא במוצאיה:
כיני כו'. נראה דה"ג תניא אידך אמר בן עזאי ג' שבועות הן היכר בה ולא במוצאה במוצאה ולא בה לא בה ולא במוצאה וכ"ה בבבלי. ועלה קאמר כן צריך להגיה סיפא מתניתא בה ובמוצאה:

הלכה ב

מתני' **אמר לו תן לי פקדוני**. לאו דוקא אמר אלא אפי' מפי עצמו בלא טענת התובע כן הוא דכתיב וכחש בעמיתו כל דהו אלא איידי דשבועת העדות דדוקא בטענת התובע הוא דחייב אבל מפי עצמו פטור נקט נמי הכי אמר לו כו':
משביעך אני. לא שהתורה חייבתו שבועה ולכך השביעו שלא מצינו שיתחייב השומר שבועה מן התורה אלא בשהודה שהוא שומר ורוצה לפטור עצמו מחיוב התשלומין אבל לא בכופר שהוא שומר אלא אם השביעו והלא נשבע קאמרינן:
ואמר אמן. לרבנן ה"ה אפי' אחרים חייב אלא נקט ואמר אמן איידי דשבועת העדות:

מפני שיכול לחזור ולהודות. אחר כפירה נמצא שבכל שבועה היא כופר ממון:
נפש כו'. הא דתנן במתני' דפליגי ר"מ ורבנן תרוייהו ילפי ג"ש נפש נפש נאמר בשבועת העדות ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה ונאמר בשבועת הפקדון נפש כי תחטא כו' אשר ישבע עליו מה כאן בפקדון מפי עצמו חייב דכתיב אשר ישבע עליו אף כאן בשבועת העדות מפי עצמו חייב ומה להלן בשבועת עדות מפי אחרים חייב דכתיב בה ושמעה קול אלה אף שבועת הפקדון מפי אחרים חייב כי פליגי ר"מ סובר דון מינה ומינה כי למדין דבר מחבירתה בגז"ש הרי היא כמיתה לכל דבר וכאלו נאמר בזו מה שנאמר בזו ומפי עצמו בפקדון הנלמד משבועת העדות הרי הוא כעדות מה עדות בב"ד שנאמר אם לא יגיד ונשא עונו במקום שאלו מגיד היה מתחייב זה ממון אף שבועת הפקדון מפי אחרים אינו חייב אלא בב"ד ורבנן סברי לא מהני ג"ש אלא ללמד מפי אחרים בפקדון חייב כבשבועת העדות אבל אין לשנות מהאמור בפקדון שאפי' שלא בב"ד חייב והיינו דון מינה ואוקי באתרה וה"ג ר"מ דרש ג"ש ממקום שבאתה מה מפי אחרים שנאמר להלן בב"ד אף מפי אחרים שנאמר כאן בב"ד ורבנן דרשי גז"ש כאמור בהמה מפי עצמו שנאמר כאן חוץ לב"ד אף מפי אחרים שנאמר להלן חוץ לב"ד:
ה"ג קרוב מפי אחרים כו'. לר"מ דאמר דון מינה ומינה מיבעיא ליה מי אמרינן מה שבועת העדות אינה בקרובים אף פקדון דמינה יליף מפי אחרים אינה בקרובים או דלמא הראוי להתחייב בשבועת העדות ילפינן מינה אבל שאינו ראוי לשבועת העדות מוקמינן באתריה וקרוב אפי' מפי אחרים נמי חייב:
נשמעינה מן הדא. תא שמע:
הואיל ולא למדו כו'. אמרינן דון מינה ומינה ופטורין:
קרובין שבכאן בפקדון למדין מרחוקים דשבועת העדות שמפי אחרים חייבין אף קרובין בפקדון מפי אחרים חייבין ופליג אסתמא דש"ס:
גמ' **ה"ג השביע עליו חמשה פעמים מפי אחרים בב"ד כלום כו'**. לר"מ דפוטר מפי אחרים חוץ לב"ד מיבעיא ליה אם השביעו מפי אחרים חמשה פעמים בב"ד מהו מי אמרינן כי היכי דבשבועת העדות אינו חייב אלא אחת אף בפקדון כן דמיניה קיליף או דלמא שאני הכא דיכול לחזור ולהודות משא"כ בשבועת העדות:
ה"ג וכאן הואיל ויכולין לחזור ולהודות חייבין על כל אחת ואחת. וה"פ וכאן בפקדון אפי' בב"ד יכול לחזור ולהודות הלכך חייב על כל אחת ואחת:
ה"ג ר"י בעי השביעו מפי אחרים מאחר דר"מ עביד מפי אחרים כב"ד מהו שיקבענו לקרבן בלא תביעה. וה"פ מפי אחרים בפקדון לר"מ דאינו מתייב מפי אחרים אלא

בב"ד דקסבר דון מינה ומינה מי בעינן נמי שיתבענו תחלה דומיא דעדות או דלמא לפי דלפקדון מדמינן דאינו צריך תביעה תחלה:

ופשיט ייבא כהדא. אתיא כהא דתניא כלומר מהך ברייתא איכא למפשט בעיין:

ה"ג מה את בא אחרינו שבוע שאין אנו יודעין לך עדות יכול יהו חייבין ס"ל ושמעה קול אלה את ששומע קול יצאו אלו שאין שומעין קול מה שאין כן בשבועת הפקדון וכ"ה לעיל ובבבלי. והיינו מפי אחרים דילפינן מעדות קאמר מה שאין כן בפקדון ש"מ מפי אחרים בפקדון דאפי' בלא תביעה חייב והך ברייתא אתיא כר"מ דלרבנן פשיטא:

מפי אחרים בקרקעות מהו שיהא פטור. קסבר משביע עדי קרקע חייב ובפקדון פטור ומיבעיא ליה מפי אחרים בקרקע בפקדון ר"מ מהו מי אמרינן מעדות ילפי מפי אחרים בפקדון ומה בעדות קרקעות חייב בפקדון נמי חייב או דלמא לא עדיף מפי עצמו דפטור בקרקע בפקדון אף מפי אחרים נמי פטור:

מהו שיהא חייב באשם ובכסף שקלים. דומיא דשבועת הפקדון או דילמא לשבועת העדות מדמינן שהוא בעולה ויורד וה"ה דה"מ למיבעי אם מוסיף חומש או לא:

הלכה ג

מתני' **עד שיאמר שבועה באחרונה**. אין לך בידי ולא לך ולא לך בשבועה דהשתא קיימא שבועה אכולהו:

ה"ג מה לפקדון שלא עשה בו מושבע כנשבע ומזיד כשוגג תאמר בעדות כו'. וה"פ ברייתא שנויה כך בת"כ ומביאה הבבלי פ' שבועת העדות (דף ל"ד) ור"ש היא דבעי למילף פקדון משבועת העדות במה מצינו וקאמר מה לפקדון כו':

א"ר לעזר לית כאן. סמי מהכא מה לפקדון שלא עשה כו' אלא אף בשבועת הפקדון עשה בו מושבע כנשבע וכדאמרינן שם בבבלי מחכו עלה במערבא:

גמ' **דברי ר' לעזר**. הא דאמר ר"א עד שיאמר שבועה באחרונה לא דבשבועה אחרונה סגי אלא באחרונה נמי קאמר דת"ק לא קאמר אלא שבועה בתחלה וקאמר איהו צריך שיאמר שבועה גם באחרונה:

ה"ג תחלה וסוף הזכיר שבועה תחלה כו':

על דעתין דרבנן כו'. דחכמים לאו דוקא שהזכיר שבועה תחלה קאמרו אלא בין שהזכיר שבועה תחלה לחוד או בסוף לחוד חייב על כל אחת:

מביא שני קרבנות על כל אחת. דה"ל כאלו נשבע שני פעמים:

מביא קרבן אחד על הכל. כלומר קרבן אחד על כל אחד אבל לא שני קרבנות על כל אחד:

מהו שתחול שבועה על האמצעים. מיבעיא ליה נמי פליג ר"א על האחרונה אבל על האמצעים חייב או דלמא פליג ר"א אף באמצעים א"נ מיבעיא ליה כשהשבועה על הראשון היא אמת שאינו חייב לו מאי שתחל על השני:

ופשיט איתא חמי. בוא וראה אם הזכיר שבועה תחלה וסוף מי לא מודה ר"א שחייב על האמצעים הלכך בשלא נשבע אלא בראשונה חייב גם על האמצעים:

כמו שהזכיר שבועה תחלה וסוף דמיא. ומה שאמר תחלה שבועה ובסוף אין לך בידי ה"ל שני שבועות או דלמא מאחר שאין השבועה חלה עד שיאמר שני הדברים אינן אלא שבועה אחת לר"א כדאית ליה ולרבנן כדאית להו:

אין לך בידי חטין כו'. ותו מיבעיא ליה אם אמר תחלה אין לך בידי כו' ובסוף שבועה מי הוה כשבועה תחילה וסוף או מאחר דשניהם צריכין לשבועה ה"ל שבועה אחת:

אין בשבועת ביטוי כן. מיבעיא ליה אם גם בשבועת ביטוי פליגי ר"א ורבנן וכדמסיק:

שבועה שלא אוכל שלא אוכל שבועה. דאמר שבועה תחילה וסוף לרבנן חייב שתים ולר"א אינו חייב אלא אחת דאמר שבועה שבסוף לא קאי על מה שהזכיר בתחלה ולא קאי על ככר שנשבע עליו בתחלה:

ופשיט בביטוי אף ר"א מודה דחייב שתים שאין כונתו אלא לזרז עצמו מן האיסור לכך נשבע עליו שני פעמים:

לא אתיא. כי פליגי אלא בשנשבע לשעבר שבועה שלא אכלתי כו' דאין כאן זירוז בהא ודאי לר"א אינו חייב אלא אחת ולרבנן שתים:

אומר שבועה חיטין וחטין אין לך בידי מהו. מי הוי כשני דברים וחייב על כל אחת ואחת או דלמא כיון דשניהן צריכין זה לזה ה"ל כאומר שבועה שאין לך בידי חיטין ואינו חייב אלא אחת:

נישמעינה מן הדא. תא שמע מברייתא:

לא ממקום כו'. שבועה שאין לך בידי חיטין לא ממקום פלוני כו' חייב שתים אע"ג דלא אמר אלא פעם אחת שבועה כיון דחלקם לשנים חייב שתים וה"ה האומר חיטין וחיטין חייב שתים:

ארי'. מכאן לא תפשוט דמקומות חלוקות עשאו כשתי מינין לכך חייב על כל אחת ואחת אבל חטין וחטין אינו חייב אלא אחת. אילו תני בברייתא האומר שבועה שאין לך בידי חטין לא מאותו מקום ולא מאותו מקום שפיר קאמרת דחייב באומר שבועה חיטין וחיטין כו' חייב שתים דהא בברייתא במין ומקום אחד אמר דחייב שתים אבל השתא דקאמר התם בשני מקומות ליכא למשפט מידי:

עשרה שבועות. אמר הריני נשבע עשרה שבועות שאין לך בידי כלום הוה כאילו נשבע עשרה פעמים וחייב עשר קרבנות או דלמא אינו אלא כשבועה אחת ואינו חייב אלא אחת:

שבועה שבועה כו' כלומר את"ל נשבע י' פעמים אינו חייב אלא אחת שלא אמר שבועה אלא פעם אחד הכא שאמר שבועה שני פעמים מהו:

נישמעינה מן הדא. תא שמע ממתני' דפ' שבועת שתים:

ה"ג מפני שהזכיר זו. דוקא התם אינו חייב אלא אחת הואיל ואמר ככר זו אבל לא אמר זו חייב שתים משום שבועת ביטוי ה"נ בשבועת פקדון חייב שתים:

אף בשבועת ביטוי כן. ר"ש דאמר עד שיאמר שבועה לכל אחד משום דכולהו כחד שבועה חשבינן להו א"כ אף בשבועת ביטוי אם כלל עמהן דבר איסור שאין השבועה חלה עליה פטור נמי על השאר:

הלכה ד

דברי ר"ש. לשיטת ר"ש דאמר עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד האומר שבועה שאין לך בידי חטים ושעורים וכוסמין אפילו נמצא שאין בידו חטים אפ"ה פטור ולא אמרינן תחול על אחד מהשאר דהא השתא לא חלה אלא על אחת א"נ ה"ק לר"ש אם נמצא שאין בידו חטין אפי' שבועה אחת אין כאן על שאר מינין דכל המינין נגררין בתר הראשון ופי' זה נראה:

ה"ג אף ר' יהודה מודה בה וכ"ה בנזיר. וה"פ ת"ק דמתני' דפליג אר"ש היינו ר' יהודה מודה נמי כשאין לו חטין פטור על השאר דטעמא דת"ק דחייב על כל אחת ואחת דה"ל כאומר שבועה שאין לך בידי חטים ושבועה שאין לך בידי שעורים וכן כולם וכיון דאין לו חטין פטור נמי על השאר:

ה"ג נמצא שאין בידו חטים כו' חברייא אמרי חלה ר"ז אמר לא חלה. וה"פ סתמא דש"ס קאמר נמצא שאין כו' איבעיא לן ופליגי בה חברייא ור' זירא כדמסיק:

מתניתא. ברייתא דתוספתא דנזיר מסייעא לחברייא:

הראשונה מותרת והשנייה אסורה. דהבעל מיגז גייז והשתא הוא דמבטל ליה:

מה אם. התם שהשנייה לא הוציאה נזירות מפיה אלא תלאה נזירותה בהראשונה וקבלת הראשונה שהיא העיקר כבר נתבטל אפ"ה השנייה אסורה כאן שעיקר שבועה לא נתבטלה דהא שבועה הוא אלא דעל החטים בקושטא אישתבע לא כ"ש שחלה על השנייה. ופריך ומאיזה דאר"י כו' פטור בשאר הא תני הכא דר"ש מחייב השנייה אם לא אמרה כמיתה וכיוצא בה וכ"ש דקשיא אר' בא:

ומשני במתפס באומר כו'. כלו' הא דאמר ר"י ופטור היינו בשאמר שבועה שאין לך בידי חטין ושעורין יהו כחטין כו' דה"ל כאומרת כמותה וכיוצא בה דאר"ש אף השנייה מותרת:

פשיטא. לן דבר זה אשה שנדרה בנזיר ולא היפר לה בעלה ועברה על נדרה שלוקה מיהו הא מיבעי לן אם תפסה בה שנייה מהו מי אמרינן כיון שאם לא היפר הבעל לראשונה ה"ל נדר גמור ולוקה אף נדר השנייה שתפסה בנדר הראשונה נדר גמור הוא ולוקה אם עברה או דלמא כיון שאם רצה בעל הראשונה להפך אין כאן נדר לא הוי נדר גמור ללקות השנייה על נדרה:

מאחר שזו לוקה. הראשונה אם עברה על נדרה לוקה אף השנייה שתפסה בה אם עברה על נדרה שגם נדרה נדר גמור הוא:

ותני ב"ד הוא מדאורייתא לא הוי נדר גמור אלא רבנן הוא דגזרו בו דליהוי נדר דומיא דתופס בנדר חבירו הלכך אם עברה על נדרה אינו לוקה:

ופריך ותיעשה כו'. אמאי לא יהיה נדר שנייה נדר גמור אע"ג דהשתא בשעת הנדר איכא לספוקי אם יהיה הנדר הראשונה נדר גמור ליהוי נדר השנייה כאלו נדרה שיהא הנדר חל מהיות תוך ל' יום דהוה נדר אף נדר של השנייה לא יהא חל עד לאחר שנתקיים נדר הראשונה ולא היפר לה בעלה והרי הוא ככל הנדרים שתופסן בהן:

במגבה הדבר תלוי. אמתני' דריש פ' נערה שנתפתתה קאי דאר"ש אם לא הספיקה לגבות עד שמת האב הרי הן של עצמה הרי דאר"ש במגבה הדבר תלוי אף כאן אזלי בתר הראשונה שהיה עיקר הנדר אבל לא אחר השנייה שאין נדרה חל עד אחר גמר נדר של הראשונה:

מתני' **אפי' אמר חטה ושעורה וכוסמת**. דסבר ר"מ הטוען את חבירו חטה מין חטה קאמר וכן שעורה וכן כוסמת דכתיב והחטה והכוסמת והוי כאלו טענו חטין ושעורין וכוסמין ורבנן סברי גרגיר א' של חטה ושל שעורין ושל כוסמין קאמר:

דברי ר"י. דתניא ר' יהודה אומר שבועה לא לך ולא לך ולא לך חייב על כל א' וא' ות"ק דמתני' ר"י ואמ"ר יוחנן הא דאר"י חייב על כל א' וא' חייב שלש קאמר חדא אחטין וחדא אשעורין וחדא אכוסמין אבל אהא דאמר שבועה שאין לך בידי אין לחייבו ארביעית שכללם יחד אין לך בידי כלום וחזר ופרט לא חטין ולא שעורין ולא כוסמין אלא פרטא פירושה דשבועה שאין לך בידי הוא:

היך עבידא. היכי דמי ולאיזה דבר קאמר ר' יוחנן נפרטין בג' קרבנות:

ופשיט פרוטה חטין כו' נפרטין לג' קרבנות וכדפרישית דוקא ג' קאמר ולא ארבע:

ה"ג פרוטה שליש חטין פרוטה שליש שעורין כו' מהו שיצטרפו כולן. בנפרטין מיבעיא ליה לר' יוחנן דאמר אינו חייב אלא שלש ש"מ שלא כללן כלל:

איתא חמי. בוא וראה מאי מיבעיא לך אפי' היה בידו מינין הרבה בפרוטה אין הדבר תלוי אלא בכלל או בפרט ולאיזה דבר הם נחלקין אלא לענין חיוב קרבן אם כללן חייב קרבן ואם פרטן פטור דה"ל כל מין שבועה בפני עצמו ואין בכל שבועה פרוטה ופטור מקרבן שאין קרבן בא אלא על שבועה שיש בה פרוטה:

ליידה מילה. לאיזה דבר:

שני מינין בשני פרוטות אפי' כי נכללין ונפרטין יאמר כלל תן לי פקדון ותשומת יד כו' שבועה שאין לך בידי אינו חייב אלא אחת אמר פרט שבועה שאין לך בידי פקדון ותשומת יד כו' חייב שנים על שני מינין שיש בהן פרוטה ופטור על שני מינים שאין בכל אחד מהן שוה פרוטה ואין מצטרפין אותן דהא חלקן ופרט כל אחד לעצמו:

ה"ג ארי' כו' ושואל אני בשלום פלוני. כתוב בסוף הגט קודם חתימת העד ושואל אני כו' לא אמרינן על השאילת שלום לחוד חתם עצמו ולא על הגט אלא כיון שכתב בויי"ו ושואל חזקה על כל הגט חתם דוי"ו מוסף על ענין הראשון ועל כל הכתוב למעלה חתם עצמו:

שואל אני כו'. בלא וי"ו פסול דאמרינן לא חתם עצמו אלא על שאילת שלום ולא על עיקר הגט:

ר"ל אמר שואל אני כו'. חזקה לכל חתם דמה לו לחתום על שאילת שלום לחוד ויותר נראה דה"ג אפי' אמר ושואל אני חזקה על האחרון חתם וכ"ה בבבלי גיטין שם:

איזהו כלל. אמתני' דגיטין בפ' המגרש קאי דתנן התם חמשה שכתבו כלל בתוך הגט כו' כולן כשרין וקאמר איזהו כללן ר"י דכולן כשרין:

איש פלוני מגרש פלונית ופלוני פלונית. וכתב זמן אחד לכולן אבל כתוב זמן לכל אחד הוי פרט וטופס לכל אחת ואת שהעדים ניקרין עמו כשר והשאר פסולין כדתנן התם בסיפא ואם כלל כל הנשים יחד כדאמר ר"ל בסמוך פשיטא דהוה כלל:

מגרשים נשינו. פלוני ופלונית ממקום פלוני והדר כתב פלוני גירש פלונית דאי לא הדר ופרטן אינו גט דכתיב וכתב לה ולא לה ולחברתה ואם לא כלל תחלה כל הנשים הוה לה פרט והאחרון לחוד כשר והשאר פסולין:

שאם הזכיר גירושין לכל אחת ואחת. שכתב פלוני מגרש פלונית ופלוני מגרש פלונית דה"ל פרט וצריך טופס ועדים לכל אחת ואחת:

חייליה דר"י. כחו וראייתו דר"י מהא דתנן נדרים פ"ט:

ה"ג קונם שאיני נהנה לזה קרבן ולזה קרבן כו'. וה"פ דוקא כשהזכיר קרבן לכל אחד הוא דהוי פרט אבל לא הזכיר קרבן אלא פעם אחת ה"ל כלל וכשהותר אחד מהם הותרו כולן וה"נ אם אינו מזכיר גירושין אלא פעם אחת ה"ל כלל:

סליק מסכת שבועות